

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ԱԶԳԱՅԻՆ ԺՈՂՈՎ

ՊԱՏԳԱՄԱՎՈՐ

ՀՀ, Երևան 0095, Մ. Բաղրամյան պող. 19, հեռ.՝ 011513351, zaruhi.batoyan@parliament.am

25.08.2026

ՀՀ ԱԺ նախագահ

պարոն Ռուբեն Ռուբինյանին

Հարգելի՛ պարոն Ռուբինյան,

Հիմք ընդունելով Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրության 109-րդ հոդվածի և «Ազգային ժողովի կանոնակարգ» սահմանադրական օրենքի 65-րդ և 67-րդ հոդվածների պահանջները՝ օրենսդրական նախաձեռնության կարգով ներկայացնում ենք ««Ընտանեկան և կենցաղային բռնության կանխարգելման ու ընտանեկան և կենցաղային բռնության ենթարկված անձանց պաշտպանության» մասին օրենքում փոփոխություններ և լրացումներ կատարելու մասին», «Հայաստանի Հանրապետության քրեական օրենսգրքում լրացումներ և փոփոխություններ կատարելու մասին», «Հայաստանի Հանրապետության քրեական դատավարության օրենսգրքում փոփոխություններ և լրացումներ կատարելու մասին», ««Ոստիկանության մասին» օրենքում լրացում կատարելու մասին», «Վարչական իրավախախտումների վերաբերյալ Հայաստանի Հանրապետության օրենսգրքում փոփոխություններ կատարելու մասին» և ««Ընտանեկան և կենցաղային բռնության կանխարգելման ու ընտանեկան և կենցաղային բռնության ենթարկված անձանց պաշտպանության» մասին օրենքում լրացումներ և փոփոխություններ կատարելու մասին» օրենքում փոփոխություններ և լրացում կատարելու մասին» օրենքների նախագծերի փաթեթը:

Ազգային ժողովի Աշխատակարգի 25-րդ կետի համաձայն՝ գրությանը կցվում են.

ա) նախագծերը (հիմնական զեկուցող՝ Զարուհի Բաթոյան),

բ) նախագծերի ընդունման հիմնավորումը,

գ) գործող օրենքների փոփոխվող հոդվածների մասին տեղեկանքը:

Խնդրում ենք սահմանված կարգով օրենքի նախագիծը դնել շրջանառության մեջ:

Հարգանքով՝

Զարուհի Բաթոյան

Սոնա Ղազարյան

Ծովինար Վարդանյան

**ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ
Օ Ր Ե Ն Ք Ը**

**«ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ԵՎ ԿԵՆՑԱՂԱՅԻՆ ԲՈՒՆՈՒԹՅԱՆ ԿԱՆԽԱՐԳԵԼՄԱՆ ՈՒ
ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ԵՎ ԿԵՆՑԱՂԱՅԻՆ ԲՈՒՆՈՒԹՅԱՆ ԵՆԹԱՐԿՎԱԾ ԱՆՁԱՆՑ
ՊԱՇՏՊԱՆՈՒԹՅԱՆ ՄԱՍԻՆ» ՕՐԵՆՔՈՒՄ ՓՈՓՈԽՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ ԵՎ
ԼՐԱՑՈՒՄՆԵՐ ԿԱՏԱՐԵԼՈՒ ՄԱՍԻՆ**

Հոդված 1. «Ընտանեկան և կենցաղային բռնության կանխարգելման ու ընտանեկան և կենցաղային բռնության ենթարկված անձանց պաշտպանության մասին» 2017 թվականի դեկտեմբերի 13-ի ՀՕ-320-Ն օրենքի (այսուհետ՝ Օրենք) 2-րդ հոդվածի 1-ին մասի 2-րդ կետի «և ընտանիքում համերաշխության վերականգնման» բառերը հանել:

Հոդված 2. Օրենքի 3-րդ հոդվածի 2-րդ մասում՝

1) 1-ին կետում՝

ա. «իմաստով» բառից հետո լրացնել «ընտանիքի անդամի, զուգընկերոջ կամ նախկին զուգընկերոջ կողմից ընտանիքի մեկ այլ անդամի, զուգընկերոջ կամ նախկին զուգընկերոջ» բառերը.

բ. «պատճառելը» բառից հետո լրացնել «նրան առևանգելը» բառերը.

գ. «ֆիզիկական ներգործությունը, ֆիզիկական ուժեղ ցավ պատճառելը, վտանգի մեջ թողնելը, մարդուն առևանգելը» բառերը փոխարինել «ֆիզիկական ուժեղ ցավ պատճառելը, նրա նկատմամբ ֆիզիկական ներգործությունը» բառերով.

2) 2-րդ կետը «հակառակ» բառից հետո լրացնել «կամ կամքն անտեսելով» բառերով, իսկ «իմաստով» բառից հետո՝ «ընտանիքում և կենցաղային հարաբերություններում» բառերով.

3) 3-րդ կետում՝

ա. «անձին հոգեբանական ճնշում» բառերը փոխարինել «անձի նկատմամբ հոգեբանական ճնշում գործադրելը, նրան» բառերով.

բ. «պարբերաբար նվաստացումը, հարազատ երեխաների, ընկերների և հարազատների հետ շփումներն արգելելը կամ դրանք խոչընդոտելը, ինչպես նաև վերահսկողություն կիրառելը» բառերը փոխարինել «պարբերական նվաստացումը,

այլ անձանց հետ հաղորդակցությունը դադարեցնելուն կամ սահմանափակելուն հարկադրելը, անձի հաղորդակցությունը կամ վարքագիծը վերահսկելը,» բառերով.

գ. «խմաստով» բառից հետո լրացնել «ընտանիքի անդամի, զուգընկերոջ կամ նախկին զուգընկերոջ կողմից իր ընտանիքի մեկ այլ անդամի, զուգընկերոջ կամ նախկին զուգընկերոջ նկատմամբ» բառերը.

դ. «հոգեկան ներգործությունը կամ» բառերից հետո լրացնել «նրան» բառը:

Հոդված 3. Օրենքի 4-րդ հոդվածի 1-ին մասում՝

1) 3-րդ կետի «ենթարկվածներին» բառը փոխարինել «ենթարկված անձանց կամ ենթադրաբար ընտանեկան և կենցաղային բռնության ենթարկված անձանց» բառերով.

2) 4-րդ և 5-րդ կետերում «նախազգուշացման,» բառը հանել.

3) 6-րդ կետը «հանգամանքներով» բառից հետո լրացնել «պայմանավորված» բառով:

Հոդված 4. Օրենքի 5-րդ հոդվածի 1-ին մասի 1-ին կետն ուժը կորցրած ճանաչել:

Հոդված 5. Օրենքի 6-րդ հոդվածն ուժը կորցրած ճանաչել:

Հոդված 6. Օրենքի 7-րդ հոդվածում՝

1) 1-ին և 2-րդ մասերը շարադրել հետևյալ խմբագրությամբ.

«1. Եթե ընտանիքի մեկ անդամը, զուգընկերը, ընտանիքի նախկին անդամը կամ նախկին զուգընկերը մյուսի նկատմամբ բռնություն է կիրառել, և առկա է հիմնավոր ենթադրություն բռնության կրկնման կամ շարունակման անմիջականորեն սպառնացող վտանգի մասին, ապա ընտանիքի մյուս անդամի, զուգընկերոջ, ընտանիքի նախկին անդամի կամ նախկին զուգընկերոջ կյանքի և առողջության ապահովման նպատակով ոստիկանության իրավասու ծառայողն անհապաղ, բայց ոչ ուշ, քան ընտանեկան և կենցաղային բռնության դեպքի մասին տեղեկանալուց հետո՝ վեց ժամի ընթացքում, կայացնում է անհետաձգելի միջամտության որոշում: Անհետաձգելի միջամտության որոշման ձևը սահմանում է ներքին գործերի նախարարը: Անկախ անհետաձգելի միջամտության որոշում կայացնելու հանգամանքից՝ Հայաստանի Հանրապետության քրեական օրենսգրքի իմաստով ընտանեկան և կենցաղային բռնության առերևույթ հատկանիշներ հայտնաբերելու դեպքում ոստիկանության իրավասու ծառայողն անհապաղ, բայց ոչ ուշ, քան

ընտանեկան և կենցաղային բռնության դեպքի մասին տեղեկանալուց հետո՝ ութ ժամի ընթացքում, առերևույթ հանցագործության մասին հաղորդում է ներկայացնում քննչական մարմնին:

2. Անհետաձգելի միջամտության որոշման գործողության ժամկետը սահմանվում է 20-25 օր: Եթե անհետաձգելի որոշման գործողության ընթացքում դատարանը քննում է պաշտպանական որոշման դիմում, ապա անկախ անհետաձգելի միջամտության որոշման գործողության ժամկետը լրանալու հանգամանքից՝ այն ուժի մեջ է մնում մինչև դատարանի կողմից որոշում կայացվելը: Եթե անհետաձգելի միջամտության որոշման գործողության ընթացքում ընտանեկան և կենցաղային բռնության փաստով նախաձեռնվում է քրեական վարույթ, ապա անկախ որոշման գործողության ժամկետը լրանալու հանգամանքից՝ այն ուժի մեջ է մնում մինչև քրեական վարույթի շրջանակներում սույն օրենքի 9-րդ հոդվածի 1-ին մասով նախատեսված որոշման ընդունումը կամ նման որոշման բացակայության դեպքում՝ քրեական հետապնդում չհարուցելու կամ քրեական հետապնդումը դադարցնելու մասին որոշման օրինական ուժի մեջ մտնելը:».

2) լրացնել հետևյալ բովանդակությամբ 3.1-ին մասով.

«3.1. Անհետաձգելի միջամտության որոշմամբ սույն հոդվածի 3-րդ մասով նախատեսված սահմանափակումների կիրառման հետ մեկտեղ ընտանեկան և կենցաղային բռնություն գործադրած անձի վրա դրվում է պարտականություն՝ անցնելու ռեաբիլիտացիոն ծրագիր և որոշումն ուժի մեջ մտնելուց հետո՝ 5 աշխատանքային օրվա ընթացքում, ներկայանալու ռեաբիլիտացիոն ծրագիր իրականացնող հասարակական կազմակերպություն: Ռեաբիլիտացիոն ծրագրի ժամկետները սահմանվում են ռեաբիլիտացիոն ծրագիր իրականացնող հասարակական կազմակերպության կողմից՝ անկախ անհետաձգելի միջամտության որոշման ժամկետից:».

3) 4-րդ մասը լրացնել հետևյալ բովանդակությամբ նոր նախադասությամբ.

«Անհետաձգելի միջամտության որոշմամբ պարտադիր կիրառվում է սույն հոդվածի 3-րդ մասի 1-ին, 2-րդ և 3-րդ կետերով նախատեսված սահմանափակումներից առնվազն մեկը, բացառությամբ եթե ընտանեկան և կենցաղային բռնության ենթարկված անձը տեղափոխվել է ապաստարան:».

4) 7-րդ մասի «նրա բացակայության» բառերը փոխարինել «ընտանեկան և կենցաղային բռնություն գործադրած անձի բացակայության» բառերով.

5) 10-րդ մասը շարադրել հետևյալ խմբագրությամբ.

«10. Անհետաձգելի միջամտության որոշումն այն կայացրած՝ ոստիկանության իրավասու ծառայողի կողմից վերացվում է մինչև դրա ժամկետի լրանալը դատարանի կողմից պաշտպանական որոշում կայացվելու դեպքում:».

6) 12.1-ին մասում՝

ա. «կազմակերպությանը:» բառը փոխարինել «կազմակերպությանը՝ ապահովելու համար ռեաբիլիտացիոն ծրագրով նախատեսված ծառայությունների մատուցումը:» բառերով.

բ. «Կազմակերպությունն այն» բառերը փոխարինել «Կազմակերպությունը որոշման պատճենն» բառերով.

գ. «առաջարկում է» բառերը փոխարինել «պատշաճ ծանուցում է» բառերով.

դ. «ծառայությունները՝ բռնության կրկնակի դրսևորումները կանխարգելելու նպատակով:» բառերը փոխարինել «ծառայություններն անցնելու մանրամասների մասին:» բառերով:

Հոդված 7. Օրենքի 8-րդ հոդվածում՝

1) 4-րդ մասը լրացնել հետևյալ բովանդակությամբ նոր նախադասությամբ.

«Եթե պաշտպանական որոշման գործողության ընթացքում ընտանեկան և կենցաղային բռնության փաստով նախաձեռնվում է քրեական վարույթ, ապա անկախ որոշման գործողության ժամկետը լրանալու հանգամանքից՝ այն ուժի մեջ է մնում մինչև քրեական վարույթի շրջանակներում սույն օրենքի 9-րդ հոդվածի 1-ին մասով նախատեսված որոշման ընդունումը կամ նման որոշման բացակայության դեպքում՝ քրեական հետապնդում չհարուցելու կամ քրեական հետապնդումը դադարցնելու մասին որոշման օրինական ուժի մեջ մտնելը:».

2) 5-րդ մասի 8-րդ կետն ուժը կորցրած ճանաչել.

3) լրացնել հետևյալ բովանդակությամբ 5.1-ին մասով.

«5.1. Պաշտպանական որոշմամբ սույն հոդվածի 5-րդ մասով նախատեսված սահմանափակումների կիրառման հետ մեկտեղ ընտանեկան և կենցաղային բռնություն գործադրած անձի վրա դրվում է պարտականություն՝ անցնելու ռեաբիլիտացիոն ծրագիր:».

4) 6-րդ մասը լրացնել հետևյալ բովանդակությամբ նոր նախադասությամբ.

«Պաշտպանական որոշմամբ պարտադիր կիրառվում է սույն հոդվածի 5-րդ մասի 1-ին, 2-րդ և 3-րդ կետերով նախատեսված սահմանափակումներից առնվազն մեկը, բացառությամբ եթե ընտանեկան և կենցաղային բռնության ենթարկված անձը տեղափոխվել է ապաստարան:».

5) 7-րդ մասում «Հայաստանի Հանրապետության» բառերը հանել.

6) 9-րդ մասում «նույն մասի 8-րդ կետով» բառերը փոխարինել «սույն հոդվածի 5.1-ին մասով»:

Հոդված 8. Օրենքի 9-րդ հոդվածում՝

1) 1-ին մասը շարադրել հետևյալ խմբագրությամբ.

«1. Ընտանեկան և կենցաղային բռնության փաստով նախաձեռնված քրեական վարույթի շրջանակում ընտանեկան և կենցաղային բռնություն գործադրած անձի

նկատմամբ կալանքը որպես խափանման միջոց ընտրվելու, անձի նկատմամբ բժշկական հսկողությունը որպես անվտանգության միջոց կիրառելու կամ ընտանեկան և կենցաղային բռնության ենթարկված անձի նկատմամբ Հայաստանի Հանրապետության քրեական դատավարության օրենսգրքով նախատեսված՝ պաշտպանվող անձին մոտենալու կամ նրա հետ շփումը սահմանափակելու հատուկ պաշտպանության միջոց կիրառվելու դեպքում՝ դրա գործողության ժամկետով, դադարում է անհետաձգելի միջամտության և պաշտպանական որոշումներով նախատեսված այն սահմանափակումների գործողությունը, որոնք կապված են անձին, նրա բնակության կամ հաճախակի գտնվելու վայրերին մոտենալու արգելքի հետ»:

2) 2-րդ մասում «միջոցները:» բառը փոխարինել «միջոցը:» բառով, «որոշում և» բառերը փոխարինել «որոշում կամ,» բառերով, իսկ «միջոցները,» բառը փոխարինել «միջոցը» բառով:

Հոդված 9. Օրենքի 11-րդ հոդվածում՝

1) 1-ին մասում՝

ա. «նախազգուշացման,» բառը հանել.

բ. «նաև» բառից հետո լրացնել «Հայաստանի Հանրապետության քրեական օրենսգրքով նախատեսված» բառերը.

գ. «հետ կապված հանցանքի» բառերը հանել.

2) 3-րդ մասի «ամսական առնվազն մեկ հանդիպում» բառերը փոխարինել «ներքին գործերի նախարարի կողմից սահմանված կարգով և ժամկետներում հանդիպումներ» բառերով:

Հոդված 10. Օրենքի 14-րդ հոդվածի 1-ին մասում՝

1) 3-րդ կետը «կայքում» բառից հետո լրացնել «՝ մինչև ընթացիկ տարվա առաջին հոսանյակի ավարտը» բառերով

2) 10-րդ կետը շարադրել հետևյալ խմբագրությամբ.

«ապահովում է ընտանեկան և կենցաղային բռնության ենթարկված անձանց համար նախատեսված՝ աջակցության կենտրոնների և ապաստարանների միասնական անվճար «Թեժ գիծ» ծառայության գործարկումը, դրա անընդհատ և մատչելի հասանելիությունը, հրապարակում է դրա հեռախոսահամարը և կապի այլ միջոցների ցանկը, մշակում և հաստատում է «Թեժ գիծ» ծառայության սպասարկման անվտանգության ուղեցույցը, ծառայության որակի գնահատման մեթոդաբանությունը և անձնակազմի իրազեկման ու վերապատրաստման ծրագիրը, ապահովում է դրանց իրականացումը՝ երաշխավորելով ընտանեկան և կենցաղային բռնության ենթարկված անձանց, նրանց ընտանիքի անդամների և այլ անձանց հնարավորությունը՝ անհապաղ կապ հաստատելու աջակցության կենտրոնների և ապաստարանների աշխատակցի կամ կենտրոնների ներգրավված համապատասխան

մասնագետի հետ և ստանալու անհրաժեշտ անհատույց, իսկ հաշմանդամություն ունեցող անձանց դեպքում՝ նաև նրանց համար մատչելի օգնություն.»:

Հոդված 11. Օրենքի 15-րդ հոդվածի 1-ին մասում՝

1) 1-ին կետում «նախարարը» բառից հետո լրացնել «, ինչպես նաև ապահովում է այլ մարմինների և կազմակերպությունների կողմից կազմակերպվող վերապատրաստումներին նրանց մասնակցությունը» բառերով:

2) 2-րդ կետում «կարգը, ինչպես նաև կանխարգելիչ հաշվառման շրջանակում ընտանեկան և կենցաղային բռնություն գործադրելը կանխարգելելու նպատակով ամսական առնվազն մեկ հանդիպում ունենում հաշվառված անձանց հետ» բառերը փոխարինել «կարգը և ժամկետները» բառերով:

3) 4-րդ կետն ուժը կորցրած ճանաչել:

Հոդված 12. Օրենքի 16-րդ հոդվածի 1-ին մասում՝

1) 2-րդ կետում «:» կետադրական նշանը փոխարինել «.» կետադրական նշանով:

2) լրացնել հետևյալ բովանդակությամբ 3-րդ կետով:

«3) սահմանում է հանրակրթական և նախադպրոցական ուսումնական հաստատությունների կողմից ընտանեկան և կենցաղային բռնության դեպքերի բացահայտման և իրավասու մարմիններին հաղորդման կարգը, հիմքերն ու ժամկետները:»:

Հոդված 13. Օրենքի 19-րդ հոդվածի 1-ին մասում՝

1) 6-րդ կետում «նախազգուշացման և» բառերը հանել, իսկ «որոշումների պատճեններն» բառերը փոխարինել «որոշման պատճենն» բառերով:

2) 9-րդ կետում «նախազգուշացման կամ» բառերը հանել:

Հոդված 14. Օրենքի 20-րդ հոդվածի 5-րդ մասի 1-ին կետը «դեպքում» բառից հետո լրացնել «, եթե հնարավոր չէ ապահովել ընտանեկան և կենցաղային բռնության ենթարկված անձի կամ նրա խնամքի տամ գտնվող անձի անվտանգությունը սույն օրենքի 7-րդ հոդվածի 3-րդ մասով նախատեսված սահմանափակումների կիրառմամբ» բառերով:

Հոդված 15. Եզրափակիչ մաս և անցումային դրույթ

1. Սույն օրենքն ուժի մեջ է մտնում պաշտոնական հրապարակման օրվան հաջորդող տասներորդ օրը:

2. Սույն օրենքի ընդունումից բխող ենթաօրենսդրական ակտերն ընդունվում են սույն օրենքն ուժի մեջ մտնելուց հետո՝ վեց ամսվա ընթացքում:

ՓՈՓՈԽՎՈՂ ՀՈԴՎԱԾՆԵՐԻ ՎԵՐԱԲԵՐՅԱԼ ՏԵՂԵԿԱՆՔ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ

Օ Ր Ե Ն Ք Ը

Ընդունված է 2017 թվականի դեկտեմբերի 13-ին

ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ԵՎ ԿԵՆՑԱՂԱՅԻՆ ԲՈՒՈՒԹՅԱՆ ԿԱՆԽԱՐԳԵԼՄԱՆ ՈՒ ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ԵՎ ԿԵՆՑԱՂԱՅԻՆ ԲՈՒՈՒԹՅԱՆ ԵՆԹԱՐԿՎԱԾ ԱՆՁԱՆՑ ՊԱՇՏՊԱՆՈՒԹՅԱՆ ՄԱՍԻՆ
(վերնագիրը խմբ. 12.04.24 ՀՕ-169-Ն)

Հոդված 2. Ընտանիքում բռնության կանխարգելման և ընտանիքում բռնության ենթարկված անձանց պաշտպանության սկզբունքները

1. Պետական և տեղական ինքնակառավարման մարմինները, դրանց պաշտոնատար անձինք և հասարակական կազմակերպությունները ընտանիքում բռնության կանխարգելման և ընտանիքում բռնության ենթարկված անձանց պաշտպանության բնագավառում իրենց գործունեությունն իրականացնելիս առաջնորդվում են՝

1) ընտանեկան և կենցաղային բռնության ենթարկված անձանց անվտանգության և պաշտպանության ապահովման առաջնայնության,

2) ընտանիքի՝ որպես հասարակության բնական և հիմնական բջջի աջակցության, ընտանիքում ավանդական արժեքների ամրապնդման ~~և ընտանիքում համերաշխության վերականգնման,~~

3) երեխայի լավագույն շահերի առաջնահերթության,

4) իրավահավասարության ապահովման և խտրականության արգելքի,

5) արդարադատության մատչելիության,

6) մասնավոր և ընտանեկան կյանքի վերաբերյալ տեղեկությունների անձեռնմխելիության,

7) պետական, տեղական ինքնակառավարման մարմինների և քաղաքացիական հասարակության միջև համագործակցության սկզբունքներով:

(2-րդ հոդվածը փոփ. 12.04.24 ՀՕ-169-Ն)

Հոդված 3. Ընտանեկան և կենցաղային բռնությունը և դրա տեսակները

(վերնագիրը փոփ. 12.04.24 ՀՕ-169-Ն)

1. Ընտանեկան և կենցաղային բռնություն է համարվում ֆիզիկական, սեռական, հոգեբանական կամ տնտեսական բռնի արարքը կամ անտեսումը, որը կատարվել է ընտանիքի անդամների կամ զուգընկերների կամ ընտանիքի նախկին անդամների կամ նախկին զուգընկերների միջև՝ անկախ նրանց համատեղ բնակվելու հանգամանքից:

2. Ընտանեկան և կենցաղային բռնության տեսակներն են՝

1) **ֆիզիկական բռնություն**՝ անձի կամքին հակառակ՝ ֆիզիկական բնույթի արարքը, ներառյալ՝ բժշկական, այդ թվում՝ հոգեբուժական բնույթի միջամտությունների ենթարկվելուն պարտադրելը, բժշկական օգնություն ստանալուց զրկելը կամ նման օգնությունը խոչընդոտելը, ֆիզիկական ցավ պատճառելը, ինչպես նաև Հայաստանի Հանրապետության քրեական օրենսգրքի իմաստով՝ ընտանիքի անդամի, զուգընկերոջ կամ նախկին զուգընկերոջ կողմից ընտանիքի մեկ այլ անդամի, զուգընկերոջ կամ նախկին զուգընկերոջ սպանությունը, առողջությանը ծանր, միջին ծանրության կամ թեթև վնաս պատճառելը, նրան

առևանգելը, ազատությունից ապօրինի զրկելը, ~~ֆիզիկական ներգործությունը~~, ~~ֆիզիկական ուժեղ ցավ պատճառելը~~, նրա նկատմամբ ~~ֆիզիկական ներգործությունը~~, ~~վտանգի մեջ թողնելը~~, մարդուն ~~առևանգելը~~։

2) **սեռական բռնություն**՝ անձի կամքին հակառակ կամ կամքն անտեսելով սեքսուալ բնույթի գործողությունները, այդ թվում՝ անձի սեռական օրգաններին և մարմնի մասերին անցանկալի հպումները, անձին երրորդ անձի հետ սեքսուալ բնույթի գործողություններում ներգրավելը, կուսության ստուգումը, ինչպես նաև Հայաստանի Հանրապետության քրեական օրենսգրքի իմաստով՝ ընտանիքում և կենցաղային հարաբերություններում սեռական ազատության և սեռական անձեռնմխելիության դեմ ուղղված հանցագործությունները։

3) **հոգեբանական բռնություն**՝ անձի ~~նկատմամբ~~ հոգեբանական ճնշում գործադրելը, նրան հոգեկան տառապանք պատճառելը, ներառյալ՝ անձի ինքնագնահատականի և արժանապատվության պարբերական~~բար~~ նվաստացումը, այլ անձանց հետ հաղորդակցությունը դադարեցնելուն կամ սահմանափակելուն հարկադրելը, ~~հարազատ երեխաների, ընկերների և հարազատների հետ շփումներն արգելելը կամ դրանք խոչընդոտելը~~, ~~ինչպես նաև անձի հաղորդակցությունը կամ վարքագիծը վերահսկելը, որդություն կիրառելը~~, ինքնավնասման կամ ինքնասպանության սպառնալիքով ճնշում գործադրելը, ֆիզիկական, տնտեսական բռնություն գործադրելու, տնային կենդանիներին վնասելու սպառնալիքը, դիտավորությամբ այնպիսի գործողություններ կատարելը, որոնք անձի մեջ հիմնավոր վախ են հարուցում իր կամ հարազատի կամ զուգընկերոջ կամ ընկերոջ կամ խնամքի տակ գտնվողի անվտանգության համար, ինչպես նաև Հայաստանի Հանրապետության քրեական օրենսգրքի իմաստով՝ ընտանիքի անդամի, զուգընկերոջ կամ նախկին զուգընկերոջ կողմից իր ընտանիքի մեկ այլ անդամի, զուգընկերոջ կամ նախկին զուգընկերոջ նկատմամբ հոգեկան ներգործությունը կամ նրան հոգեկան ուժեղ տառապանք պատճառելը, ինքնասպանությանը հասցնելը կամ հակելը, հղիության արհեստական ընդհատմանը (աբորտ կատարելուն) կամ ամլացմանը հարկադրելը, հետամտելը։

4) **տնտեսական բռնություն**՝ անձին հարկադրված նյութական կախվածության մեջ դնելը, նրան գոյության անհրաժեշտ միջոցներից (սննդից, հագուստից, կացարանից, դեղից, հիգիենիկ պարագաներից, օրենքով սահմանված նպաստից կամ կենսաթոշակից, այդ թվում՝ երեխայի համար տրամադրվող, աշխատավարձից և դրան հավասարեցված այլ վճարումներից) զրկելը, անձին սեփականության իրավունքով պատկանող կամ նրա կողմից տնօրինվող գույքը վնասելը, սեփականության կամ ընդհանուր սեփականության իրավունքով պատկանող գույքը տնօրինելու, տիրապետելու և օգտագործելու իրավունքները ոչ իրավաչափ սահմանափակելը, անձի կամքին հակառակ՝ նրան վարկային կամ ֆինանսական գործարքներում ներգրավելը, անձին սեփականության իրավունքով պատկանող միջոցները և գույքը կտակելուն կամ նվիրաբերելուն հարկադրելը, անձի կրթություն ստանալու կամ աշխատանքի ընտրության ազատության իրավունքները սահմանափակելը։

5) անտեսում՝ ծնողի կամ այլ օրինական ներկայացուցչի կողմից երեխայի կեցությանն անհրաժեշտ նվազագույն պայմանները (սնունդ, հագուստ, կացարան, բժշկական օգնություն և սպասարկում, կրթություն), իսկ չափահաս աշխատունակ զավակների կողմից իրենց անաշխատունակ և կարիքավոր ծնողների կեցությանն անհրաժեշտ նվազագույն պայմանները (սնունդ, հագուստ, կացարան, բժշկական օգնություն և սպասարկում) դիտավորությամբ չբավարարելը, եթե ծնողը կամ այլ օրինական ներկայացուցիչը կամ չափահաս աշխատունակ զավակները տիրապետում են պատշաճ տեղեկատվության և հնարավորությունների, և եթե համապատասխան ծառայությունները նրանց համար հասանելի են։

Հոդված 4. Օրենքի հիմնական հասկացությունները

1. Սույն օրենքում օգտագործվում են հետևյալ հիմնական հասկացությունները.

1) **ընտանիքի անդամներ**՝ անկախ համատեղ բնակության հանգամանքից՝ ամուսինը (նաև փաստական ամուսնական հարաբերությունների մեջ գտնվող անձը), ծնողը (նաև խորթ ծնողը, որդեգրողը, խնամատար ծնողը, խնամակալը կամ հոգաբարձուն), երեխան (նաև որդեգրված, խորթ, հոգեգավակ), որդեգրողի ամուսինը, ամուսնու ծնողները, տատը, պապը, թոռը, քույրը, եղբայրը (նաև համամայրը կամ համահայրը), ամուսնու քույրը, ամուսնու եղբայրը, ինչպես նաև ամուսնու ծնողների, քրոջ և եղբոր համար՝ փեսան և հարսը.

2) **աջակցության կենտրոն**՝ ընտանեկան և կենցաղային բռնության կամ ենթադրաբար ընտանեկան և կենցաղային բռնության ենթարկված անձանց, իսկ անհրաժեշտության դեպքում այդ անձանց ընտանիքների անդամներին սոցիալական աջակցություն տրամադրող կազմակերպություն՝ հավաստագրված պետական կառավարման համակարգի լիազոր մարմնի կողմից (այսուհետ՝ **Լիազոր մարմին**).

3) **ապաստարան (ընտանեկան և կենցաղային բռնության ենթարկված անձի հոգաժողության կենտրոն)**՝ ընտանեկան և կենցաղային բռնության ենթարկված անձանց ~~ենթարկված անձանց~~ կամ ենթադրաբար ընտանեկան և կենցաղային բռնության ենթարկված անձանց և նրանց խնամքի տակ գտնվող անձանց (այսուհետ՝ **շահառուներ**)՝ սույն օրենքով սահմանված դեպքերում տրամադրվող անվտանգ ժամանակավոր կացարան՝ հավաստագրված Լիազոր մարմնի կողմից, որտեղ շահառուները ստանում են Հայաստանի Հանրապետության օրենսդրությամբ նախատեսված սոցիալական ծառայություններ.

4) **ընտանեկան և կենցաղային բռնություն գործադրած անձ**՝ ֆիզիկական անձ, որի նկատմամբ սույն օրենքով սահմանված կարգով կայացվել է ~~նախազգուշացման, անհետաձգելի միջամտության կամ պաշտպանական որոշում~~.

5) **ընտանեկան և կենցաղային բռնության ենթարկված անձ**՝ ֆիզիկական անձ (նաև ընտանիքի ներսում բռնությանը ակնատես երեխան), որը, ըստ ~~նախազգուշացման, անհետաձգելի միջամտության, պաշտպանական որոշման կամ դատարանի՝ օրինական ուժի մեջ մտած դատավճռի, տուժել է ընտանեկան և կենցաղային բռնությունից~~.

6) **խնամքի տակ գտնվող անձ**՝ երեխա, տարեց կամ հաշմանդամություն ունեցող անձ, առողջական կամ այլ հանգամանքներով պայմանավորված՝ անօգնական վիճակում գտնվող անձ, որը բնակվում է ընտանեկան և կենցաղային բռնության ենթարկված անձի հետ, և որի համար մշտապես հոգ է տանում վերջինս.

7) **ոստիկանության իրավասու ծառայող**՝ ոստիկանության՝ ընտանեկան և կենցաղային բռնության կանխարգելման և ընտանեկան և կենցաղային բռնության ենթարկված անձանց պաշտպանության բնագավառում լիազորություն ունեցող ծառայող.

8) **ռեաբիլիտացիոն ծրագիր**՝ համալիր միջոցառումների ծրագիր, որն ուղղված է բռնություն գործադրած անձին հոգեբանական և սոցիալական աջակցության տրամադրման, առողջության վերականգնման, վնասակար սովորույթներից (ալկոհոլամոլություն, թմրամոլություն, թունամոլություն, խաղամոլություն) ձերբազատման միջոցով նրա կողմից կրկին բռնություն գործադրելու կանխմանը.

8.1)

9) **էլեկտրոնային հսկողություն**՝ ռադիոալիքային, կենսաչափական, արբանյակային կամ էլեկտրոնային այլ միջոցներով հսկողություն անձի գտնվելու վայրի, տեղաշարժի և վարքագծի նկատմամբ.

10) **գուզընկեր**՝ անձ, որի հետ առկա են հարաբերություններ, որոնց հատուկ է սիրային կապը՝ անկախ համատեղ բնակության կամ միմյանց հետ սեռական հարաբերություններ ունենալու հանգամանքից:

(4-րդ հոդվածը փոփ. 26.06.23 ՀՕ-198-Ն, փոփ., խմբ., լրաց. 12.04.24 ՀՕ-169-Ն, լրաց. 22.03.23 ՀՕ-109-Ն, 16.04.26 ՀՕ-171-Ն)

(26.06.23 ՀՕ-198-Ն օրենքն ունի անցումային դրույթ)

(հոդվածը 03.07.26 ՀՕ-298-Ն օրենքի փոփոխության մասով ուժի մեջ է մտնում 2027 թվականի հուլիսի 1-ից)

Գ Լ ՈՒ Խ 2

ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ԵՎ ԿԵՆՑԱՂԱՅԻՆ ԲՈՆՈՒԹՅԱՆ ԵՆԹԱՐԿՎԱԾ ԱՆՁԱՆՑ ՊԱՇՏՊԱՆՈՒԹՅԱՆ ՄԻՋՈՑՆԵՐԸ (վերնագիրը փոփ. 12.04.24 ՀՕ-169-Ն)

Հոդված 5. Ընտանեկան և կենցաղային բռնության ենթարկված անձանց պաշտպանության միջոցների տեսակները
(վերնագիրը փոփ. 12.04.24 ՀՕ-169-Ն)

1. Ընտանեկան և կենցաղային բռնության ենթարկված անձանց պաշտպանության միջոցներն են՝

1) նախազգուշացումը.

2) անհետաձգելի միջամտության որոշումը.

3) պաշտպանական որոշումը:

2. Պաշտպանության միջոցների կիրառման մասին կայացվում է պատճառաբանված որոշում: Պաշտպանության միջոցները կիրառվում են՝ առաջնորդվելով սույն օրենքով սահմանված սկզբունքներով և ապահովելով միջամտության համաչափությունը: Դրանց կիրառումը չի խոչընդոտում օրենքով սահմանված կարգով քրեական վարույթ նախաձեռնելուն և քրեական հետապնդում իրականացնելուն:

(5-րդ հոդվածը փոփ. 12.04.24 ՀՕ-169-Ն)

Հոդված 6. Նախազգուշացումը

1. Նախազգուշացում կիրառելու մասին որոշումը կայացնում և կիրառում է ոստիկանության իրավասու ծառայողը այն դեպքերում, երբ ընտանեկան և կենցաղային բռնության դեպքը տեղի է ունեցել առաջին անգամ, առկա չէ հիմնավոր ենթադրություն բռնության կրկնման կամ շարունակման անմիջականորեն սպառնացող վտանգի մասին, և անհետաձգելի միջամտության հիմքերն առկա չեն: Նախազգուշացում կիրառելու մասին որոշումը ներառում է բռնության շարունակման կամ կրկնման դեպքում օրենքով նախատեսված պատասխանատվության միջոցների մասին իրազեկում: Նախազգուշացումը կիրառվում է դեպքի մասին տեղեկանալուց հետո հնարավորին չափ սեղմ ժամկետում: Նախազգուշացում կիրառելու մասին որոշման ձևը սահմանում է ներքին գործերի նախարարը:

2. Նախազգուշացում կիրառելու մասին ոստիկանության իրավասու ծառայողի կայացրած պատճառաբանված որոշման պատճենը ընտանեկան և կենցաղային բռնություն գործադրած անձին հանձնվում է ստորագրությամբ՝ առձեռն: Դեպքի վայրում նրա բացակայության դեպքում որոշման բովանդակությունը նրան պարզաբանվում է հեռախոսակապի միջոցով, իսկ դրա անհնարինության դեպքում որոշման պատճենը 24 ժամվա ընթացքում ուղարկվում է նրա հաշվառման վայր պաշտոնական էլեկտրոնային փոստի կամ պատվիրված փոստի միջոցով: Նախազգուշացումն ուժի մեջ է մտնում որոշման կայացման պահից:

3. Նախագգուշացում կիրառելու մասին որոշումը կարող է բողոքարկվել վերադասության կարգով՝ ընտանեկան և կենցաղային բռնություն գործադրած անձին հանձնվելուց կամ դրա բովանդակությունը նրան հեռախոսակապի միջոցով պարզաբանվելուց հետո՝ մեկամսյա ժամկետում, ինչպես նաև դատական կարգով՝ Հայաստանի Հանրապետության վարչական դատավարության օրենսգրքով սահմանված ժամկետներում:

4. Նախագգուշացում կիրառելու մասին պատճառաբանված որոշման պատճենը այն կայացրած ոստիկանության իրավասու ծառայողն ուղարկում է Լիազոր մարմին, որը երեք աշխատանքային օրվա ընթացքում այն փոխանցում է իր հետ դրամաշնորհային պայմանագիր կնքած՝ ռեաբիլիտացիոն ծրագիր իրականացնող հասարակական կազմակերպությանը: Որոշման պատճենն ստանալուց հետո՝ հինգ աշխատանքային օրվա ընթացքում, կազմակերպությունն ընտանեկան և կենցաղային բռնություն գործադրած անձին առաջարկում է ռեաբիլիտացիոն ծրագրով նախատեսված ծառայությունները բռնության նոր դրսևորումները կանխարգելելու նպատակով:

5.

~~(6-րդ հոդվածը լրաց. 26.06.23 ՀՕ-198 Ն, փոփ., խմբ. 12.04.24 ՀՕ-169 Ն, փոփ., լրաց. 16.04.26 ՀՕ-171 Ն, խմբ. 03.07.26 ՀՕ-298 Ն)~~

~~(26.06.23 ՀՕ-198 Ն օրենքն ունի անցումային դրույթ)~~

~~(հոդվածը 03.07.26 ՀՕ-298 Ն օրենքի 2-րդ հոդվածի 1-ին կետի փոփոխության մասով գործում է մինչև 2027 թվականի հուլիսի 1-ը՝ համաձայն նույն օրենքի 5-րդ հոդվածի 2-րդ մասի)~~

~~(հոդվածը 03.07.26 ՀՕ-298 Ն օրենքի 2-րդ հոդվածի 2-րդ կետի փոփոխության մասով ուժի մեջ է մտնում 2027 թվականի հուլիսի 1-ից)~~

Հոդված 7. Անհետաձգելի միջամտության որոշումը

1. Եթե ընտանիքի մեկ անդամը, զուգընկերը, ընտանիքի նախկին անդամը կամ նախկին զուգընկերը մյուսի նկատմամբ բռնություն է կիրառել, և առկա է հիմնավոր ենթադրություն բռնության կրկնման կամ շարունակման անմիջականորեն սպառնացող վտանգի մասին, ապա ընտանիքի մյուս անդամի, զուգընկերոջ, ընտանիքի նախկին անդամի կամ նախկին զուգընկերոջ կյանքի և առողջության ապահովման նպատակով ոստիկանության իրավասու ծառայողն անհապաղ, բայց ոչ ուշ, քան ընտանեկան և կենցաղային բռնության դեպքի մասին տեղեկանալուց հետո՝ վեց ժամի ընթացքում, կայացնում է անհետաձգելի միջամտության որոշում: Անհետաձգելի միջամտության որոշում կարող է կայացվել նաև այն դեպքում, երբ նախագգուշացում ստանալուց հետո՝ մեկ տարվա ընթացքում, անձը կատարել է այնպիսի բռնի արարք, որը չի պարունակում հանցակազմի հատկանիշներ: Անհետաձգելի միջամտության որոշման ձևը սահմանում է ներքին գործերի նախարարը: Անկախ անհետաձգելի միջամտության որոշում կայացնելու հանգամանքից՝ Հայաստանի Հանրապետության քրեական օրենսգրքի իմաստով ընտանեկան և կենցաղային բռնության առերևույթ հատկանիշներ հայտնաբերելու դեպքում ոստիկանության իրավասու ծառայողն անհապաղ, բայց ոչ ուշ, քան ընտանեկան և կենցաղային բռնության դեպքի մասին տեղեկանալուց հետո՝ ութ ժամի ընթացքում, առերևույթ հանցագործության մասին հաղորդում է ներկայացնում քննչական մարմնին:

2. Անհետաձգելի միջամտության որոշման գործողության ժամկետը սահմանվում է 20-25 օր: Եթե անհետաձգելի որոշման գործողության ընթացքում դատարանը քննում է պաշտպանական որոշման դիմում, ապա անկախ անհետաձգելի միջամտության որոշման գործողության ժամկետը լրանալու հանգամանքից՝ այն ուժի մեջ է մնում մինչև դատարանի կողմից որոշում կայացվելը: Եթե անհետաձգելի միջամտության որոշման գործողության

ընթացքում ընտանեկան և կենցաղային բռնության փաստով նախաձեռնվում է քրեական վարույթ, ապա անկախ որոշման գործողության ժամկետը լրանալու հանգամանքից՝ այն ուժի մեջ է մտնում մինչև քրեական վարույթի շրջանակներում սույն օրենքի 9-րդ հոդվածի 1-ին մասով նախատեսված որոշման ընդունումը կամ նման որոշման բացակայության դեպքում՝ քրեական հետապնդում չհարուցելու կամ քրեական հետապնդումը դադարեցնելու մասին որոշման օրինական ուժի մեջ մտնելը:

3. Անհետաձգելի միջամտության որոշմամբ կարող են կիրառվել հետևյալ սահմանափակումները.

1) հարկադրել ընտանեկան և կենցաղային բռնություն գործադրած անձին անհապաղ հեռանալ ընտանեկան և կենցաղային բռնության ենթարկվածի բնակության տարածքից և արգելել այդտեղ նրա վերադարձը մինչև որոշմամբ սահմանված ժամկետի լրանալը.

2) արգելել ընտանեկան և կենցաղային բռնություն գործադրած անձին այցելել իր հետ համատեղ բնակելի տարածքում չբնակվող՝ ընտանեկան և կենցաղային բռնության ենթարկվածին, իսկ անհրաժեշտության դեպքում՝ նաև նրա խնամքի տակ գտնվող անձանց՝ նրանց աշխատանքի, ուսման, հանգստի, բնակվելու կամ այլ վայրեր.

3) արգելել ընտանեկան և կենցաղային բռնություն գործադրած անձին այնպիսի հեռավորությունից ավելի մոտենալ ընտանեկան և կենցաղային բռնության ենթարկվածին (անհրաժեշտության դեպքում՝ նաև նրա խնամքի տակ գտնվող անձանց), որն ընտանեկան և կենցաղային բռնության ենթարկված անձի մեջ ողջամտորեն հիմնավոր վախ կհարուցի իր անձնական անվտանգությանը սպառնացող վտանգի մասին: Այս սահմանափակումը կիրառելիս որոշմամբ սահմանվում է հեռավորության կոնկրետ չափը.

4) մինչև որոշմամբ սահմանված ժամկետի լրանալն ի պահ վերցնել բռնություն գործադրած անձի տիրապետման տակ գտնվող զենքը: Այս սահմանափակումը կիրառելիս որոշման մասին իրազեկելու պահին ընտանեկան և կենցաղային բռնություն գործադրած անձի տիրապետման տակ զենք լինելու դեպքում նա այն անհապաղ հանձնում է որոշումը կայացրած ոստիկանության իրավասու ծառայողին.

5) արգելել ընտանեկան և կենցաղային բռնություն գործադրած անձին հեռախոսային, նամակագրական կամ կապի այլ միջոցներով հաղորդակցվել ընտանեկան և կենցաղային բռնության ենթարկվածի, իսկ անհրաժեշտության դեպքում՝ նաև նրա խնամքի տակ գտնվող անձանց հետ:

3.1. Անհետաձգելի միջամտության որոշմամբ սույն հոդվածի 3-րդ մասով նախատեսված սահմանափակումների կիրառման հետ մեկտեղ ընտանեկան և կենցաղային բռնություն գործադրած անձի վրա դրվում է պարտականություն՝ անցնելու ռեաբիլիտացիոն ծրագիր և որոշումն ուժի մեջ մտնելուց հետո՝ 5 աշխատանքային օրվա ընթացքում, ներկայանալու ռեաբիլիտացիոն ծրագիր իրականացնող հասարակական կազմակերպություն: Ռեաբիլիտացիոն ծրագրի ժամկետները սահմանվում են ռեաբիլիտացիոն ծրագիր իրականացնող հասարակական կազմակերպության կողմից՝ անկախ անհետաձգելի միջամտության որոշման ժամկետից:

4. Սույն հոդվածի 3-րդ մասով նախատեսված սահմանափակումները կարող են կիրառվել առանձին կամ համակցության մեջ՝ նշելով դրանց կատարման համար միևնույն կամ տարբեր ժամկետներ: Սահմանափակման միջոցներն ընտրելիս որոշում կայացնողն առաջնորդվում է սույն օրենքով սահմանված սկզբունքներով՝ ապահովելով սահմանափակման համաչափությունը: Անհետաձգելի միջամտության որոշմամբ պարտադիր կիրառվում է սույն հոդվածի 3-րդ մասի 1-ին, 2-րդ և 3-րդ կետերով նախատեսված սահմանափակումներից առնվազն մեկը, բացառությամբ եթե ընտանեկան և կենցաղային բռնության ենթարկված անձը տեղափոխվել է ապաստարան:

5. Եթե անմիջականորեն սպառնացող վտանգի տակ գտնվողն անչափահաս կամ անգործունակ անձ է, ապա որոշումը կայացրած ոստիկանության իրավասու ծառայողն այդ որոշման պատճենը և համապատասխան արձանագրությունն անհապաղ ուղարկում է խնամակալության և հոգաբարձության մարմին, որը, գնահատելով իրավիճակը, ձեռնարկում է օրենքով և իր կանոնադրությամբ նախատեսված գործողություններ:

6. Եթե անհետաձգելի միջամտության որոշումը կիրառվում է անչափահաս կամ անգործունակ անձի հետ համատեղ բնակվող միակ օրինական ներկայացուցչի նկատմամբ, ապա երեխաների և անգործունակ անձանց ժամանակավոր խնամքը կազմակերպում է խնամակալության և հոգաբարձության մարմինը՝ որոշման պատճենն ստանալուց հետո՝ հնարավորին չափ սեղմ ժամկետում, բայց ոչ ավելի, քան 24 ժամում՝ Հայաստանի Հանրապետության օրենսդրությամբ սահմանված կարգով՝ առաջնորդվելով նրանց շահերով:

7. Անհետաձգելի միջամտության որոշում կիրառելու մասին ոստիկանության իրավասու ծառայողի կայացրած պատճառաբանված որոշումն ուժի մեջ է մտնում որոշման կայացման պահից: Դրա պատճենն ընտանեկան և կենցաղային բռնություն գործադրած անձին ու ընտանեկան և կենցաղային բռնության ենթարկված անձին հանձնվում է ստորագրությամբ՝ առձեռն: Դեպքի վայրում ընտանեկան և կենցաղային բռնություն գործադրած անձի նրա բացակայության դեպքում որոշման բովանդակությունը նրան պարզաբանվում է հեռախոսակապի միջոցով, իսկ դրա անհնարինության դեպքում որոշման պատճենը 24 ժամվա ընթացքում ուղարկվում է նրա հաշվառման վայր պաշտոնական էլեկտրոնային փոստի կամ պատվիրված փոստի միջոցով:

8. Սույն հոդվածի 3-րդ մասի 1-ին կետով նախատեսված սահմանափակումը կիրառելիս ոստիկանության իրավասու ծառայողը չի հեռանում մինչև ընտանեկան և կենցաղային բռնություն գործադրած անձի կողմից առաջին անհրաժեշտության իրերը հավաքելը ու ընտանեկան և կենցաղային բռնության ենթարկվածի բնակության տարածքից հեռանալը: Ընտանեկան և կենցաղային բռնություն գործադրած անձը կարող է որոշումն ուժի մեջ մտնելուց հետո իր անձնական իրերն այդ վայրից վերցնել միայն մեկ անգամ՝ ոստիկանության իրավասու ծառայողի ուղեկցությամբ:

8.1. Այն դեպքերում, երբ առկա է բռնության կրկնման կամ շարունակման վտանգի վերաբերյալ հիմնավոր ենթադրություն, ու ընտանեկան և կենցաղային բռնության ենթարկված անձը կամ նրա խնամքի տակ գտնվող անձը ոստիկանության իրավասու ծառայողին հայտնում է ապաստարանում տեղավորվելու իր ցանկության մասին, ոստիկանության իրավասու ծառայողը միջոցներ է ձեռնարկում նրան ապաստարան տեղափոխելու ուղղությամբ, չի հեռանում մինչև նրա կողմից բնակության վայրից անձնական իրերը հավաքելը և կազմում է անվտանգային արձանագրություն, որում նշվում են բռնության կրկնման կամ շարունակման առկա ռիսկերը և դրանց նվազեցմանն ու կանխարգելմանն ուղղված միջոցները: Անվտանգային արձանագրության ձևը սահմանում է ներքին գործերի նախարարը:

9. Անհետաձգելի միջամտության որոշում կայացնող ոստիկանության իրավասու ծառայողը որոշման պատճենը և համապատասխան արձանագրությունն անհապաղ ներկայացնում է իր ստորաբաժանման ղեկավարին:

10. ~~Ընտանեկան և կենցաղային բռնության ենթարկված անձը պարտավոր է ձեռնապահ մնալ այնպիսի գործողություններ կատարելուց, որոնք ուղղված են ընտանեկան և կենցաղային բռնություն գործադրած անձի կողմից անհետաձգելի միջամտության որոշմամբ իր վրա դրված պարտականությունների չկատարմանը: Ընտանեկան և կենցաղային բռնության ենթարկված անձի կողմից դիտավորությամբ պարբերաբար նման գործողություններ կատարելու դեպքում անհետաձգելի միջամտության որոշումը կարող է~~

~~վերացնել այն կայացրած ոստիկանության իրավասու ծառայողը: Անհետաձգելի միջամտության որոշումն այն կայացրած՝ ոստիկանության իրավասու ծառայողի կողմից: Նույն անձի կողմից վերացվում է մինչև դրա ժամկետի լրանալը դատարանի կողմից պաշտպանական որոշում կայացվելու դեպքում:~~

11. Անհետաձգելի միջամտության որոշումն ընտանեկան և կենցաղային բռնություն գործադրած անձի կողմից կատարվելու նկատմամբ հսկողություն է իրականացնում ոստիկանությունը: Սույն հոդվածի 3-րդ մասի 1-ին, 2-րդ և 3-րդ կետերով նախատեսված սահմանափակումների կիրառմամբ կայացված անհետաձգելի միջամտության որոշումների կատարումն ապահովելիս ոստիկանության ծառայողները կարող են օգտագործել էլեկտրոնային հսկողության միջոցներ: Էլեկտրոնային հսկողության միջոցների կիրառման և ֆինանսավորման, ինչպես նաև էլեկտրոնային հսկողության համակարգի տվյալների շտեմարանը վարելու, տվյալներից օգտվելու կարգը սահմանում է Կառավարությունը:

11.1. Էլեկտրոնային հսկողություն կիրառելիս պետք է նվազագույնի հասցվի անձանց անձնական և ընտանեկան կյանքի վրա դրանց հնարավոր բացասական ազդեցությունը: Էլեկտրոնային հսկողության արդյունքում ստացված տվյալները ոչնչացվում են որոշման կատարման ավարտից հետո՝ երեք աշխատանքային օրվա ընթացքում, բացառությամբ սույն մասով նախատեսված դեպքի: Եթե էլեկտրոնային հսկողության միջոցներով հայտնաբերվում կամ ամրագրվում է իրավախախտում, ապա տվյալները պահվում են մինչև իրավախախտման դեպքի քննության կամ ծառայողական քննության ավարտը: Էլեկտրոնային հսկողության համակարգը պետք է ունենա օրենսդրությամբ սահմանված բավարար պաշտպանվածության մակարդակ:

11.2. Բռնություն գործադրած անձը պարտավոր է կրել անհետաձգելի միջամտության որոշման կատարումն ապահովելու նպատակով օգտագործվող էլեկտրոնային հսկողության միջոցը: Բռնություն գործադրած անձի կողմից էլեկտրոնային հսկողության միջոց կրելուց խուսափելը կամ իրաժարվելն առաջացնում է օրենքով նախատեսված պատասխանատվություն:

12. Անհետաձգելի միջամտության որոշման պատճենն այն կայացրած ոստիկանության իրավասու ծառայողն ուղարկում է ընտանեկան և կենցաղային բռնության ենթարկված անձի մշտական բնակության վայրի աջակցության կենտրոն:

12.1. Անհետաձգելի միջամտության որոշման պատճենը այն կայացրած ոստիկանության իրավասու ծառայողն ուղարկում է Լիազոր մարմին, որը երեք աշխատանքային օրվա ընթացքում այն փոխանցում է իր հետ դրամաշնորհային պայմանագիր կնքած՝ ռեաբիլիտացիոն ծրագիր իրականացնող հասարակական կազմակերպությանը՝ ~~ապահովելու համար ռեաբիլիտացիոն ծրագրով նախատեսված ծառայությունների մատուցումը:~~ Կազմակերպությունը որոշման պատճենն այն-ստանալուց հետո՝ հինգ աշխատանքային օրվա ընթացքում, ընտանեկան և կենցաղային բռնություն գործադրած անձին պատշաճ ծանուցում է աուջարկում է ռեաբիլիտացիոն ծրագրով նախատեսված ծառայություններն անցնելու մանրամասների մասին: Ը՝ բռնության կրկնակի դոստրոմները կանխարգելելու նպատակով:

12.2.

13. (մասն ուժը կորցրել է 12.04.24 ՀՕ-169-Ն)

14. Անհետաձգելի միջամտության որոշման պահանջներն ընտանեկան և կենցաղային բռնություն գործադրած անձի կողմից չկատարելն առաջացնում է օրենքով նախատեսված պատասխանատվություն:

15. Անհետաձգելի միջամտության որոշման մեջ նշվում են դրա բողոքարկման ժամկետը և մարմինը, ներառյալ՝ դատարանը, որին որոշումը կարող է բողոքարկվել, ինչպես նաև այն խախտելու համար օրենքով նախատեսված պատասխանատվության միջոցները:

Անհետաձգելի միջամտության որոշումը կարող է բողոքարկվել վերադասության կարգով՝ ընտանեկան և կենցաղային բռնություն գործադրած անձին դրա մասին իրազեկելուց հետո՝ հնգօրյա ժամկետում, ինչպես նաև դատական կարգով՝ Հայաստանի Հանրապետության վարչական դատավարության օրենսգրքով սահմանված ժամկետներում: Որոշման դեմ բողոք բերելը չի կասեցնում որոշման կատարումը: Վարչական բողոքը քննվում և դրա հիման վրա որոշում է կայացվում այն ստանալուց հետո՝ հնգօրյա ժամկետում:

(7-րդ հոդվածը լրաց. 26.06.23 ՀՕ-198-Ն, փոփ., խմբ., լրաց. 12.04.24 ՀՕ-169-Ն, լրաց. 22.03.23 ՀՕ-109-Ն, 13.11.25 ՀՕ-384-Ն, լրաց., փոփ. 16.04.26 ՀՕ-171-Ն, լրաց. 03.07.26 ՀՕ-298-Ն)

(26.06.23 ՀՕ-198-Ն օրենքն ունի անցումային դրույթ)

(03.07.26 ՀՕ-298-Ն օրենքի 3-րդ հոդվածով լրացվող 12.1-ին կետը գործում է մինչև 2027 թվականի հուլիսի 1-ը՝ համաձայն նույն օրենքի 5-րդ հոդվածի 2-րդ մասի)

(հոդվածը 03.07.26 ՀՕ-298-Ն օրենքի 3-րդ հոդվածով լրացվող 12.2-րդ կետի մասով ուժի մեջ է մտնում 2027 թվականի հուլիսի 1-ից)

Հոդված 8. Պաշտպանական որոշումը

1. Պաշտպանական որոշման համար դատարան կարող է դիմել ընտանեկան և կենցաղային բռնության ենթարկված կամ ենթադրաբար ենթարկված անձը կամ նրա համաձայնությամբ՝ աջակցության կենտրոնը: Եթե ընտանեկան և կենցաղային բռնության ենթարկվածն անչափահաս կամ դատական կարգով անգործունակ կամ սահմանափակ գործունակ ճանաչված անձ է, ապա պաշտպանական որոշման համար դատարան կարող են դիմել նրա մերձավոր ազգականները, օրինական ներկայացուցիչը և խնամակալության ու հոգաբարձության մարմինը:

2. Անհետաձգելի միջամտության որոշման ուժի մեջ լինելը չի բացառում պաշտպանական որոշման համար դիմելու հնարավորությունը:

3. Պաշտպանական որոշումը կայացվում է ընտանեկան և կենցաղային բռնության ենթարկվածի և նրա խնամքի տակ գտնվող անձանց պաշտպանելու և ընտանեկան և կենցաղային բռնության նոր դրսևորումները կանխարգելելու նպատակով:

4. Պաշտպանական որոշումը կայացվում է 4-12 ամիս ժամկետով, և այն կարող է դրա անհրաժեշտությունը հիմնավորող համապատասխան դիմումի հիման վրա դատարանի պատճառաբանված որոշմամբ երկարաձգվել մինչև վեց ամիս ժամկետով: Եթե պաշտպանական որոշման գործողության ընթացքում ընտանեկան և կենցաղային բռնության փաստով նախաձեռնվում է քրեական վարույթ, ապա անկախ որոշման գործողության ժամկետը լրանալու հանգամանքից՝ այն ուժի մեջ է մնում մինչև քրեական վարույթի շրջանակներում սույն օրենքի 9-րդ հոդվածի 1-ին մասով նախատեսված որոշման ընդունումը կամ նման որոշման բացակայության դեպքում՝ քրեական հետապնդում չհարուցելու կամ քրեական հետապնդումը դադարեցնելու մասին որոշման օրինական ուժի մեջ մտնելը:

5. Պաշտպանական որոշմամբ կարող են կիրառվել հետևյալ սահմանափակումները.

1) հարկադրել ընտանեկան և կենցաղային բռնություն գործադրած անձին անհապաղ հեռանալ ընտանեկան և կենցաղային բռնության ենթարկվածի բնակության վայրից և արգելել այդտեղ նրա վերադարձը մինչև որոշմամբ սահմանված ժամկետի լրանալը: Այս սահմանափակման ժամկետը սահմանելիս դատարանը հաշվի է առնում ընտանեկան և կենցաղային բռնության ենթարկված անձին և նրա խնամքի տակ գտնվող անձանց ապաստարան տեղափոխելու հնարավորությունը և նպատակահարմարությունը, ընտանեկան և կենցաղային բռնություն գործադրած անձի համար բնակության այլ վայրերի, այդ թվում՝ ժամանակավոր կացարանի մատչելիությունը.

2) արգելել ընտանեկան և կենցաղային բռնություն գործադրած անձին այցելել իր հետ համատեղ բնակելի տարածքում չբնակվող՝ ընտանեկան և կենցաղային բռնության ենթարկվածի, իսկ անհրաժեշտության դեպքում՝ նաև նրա խնամքի տակ գտնվող անձանց՝ նրանց աշխատանքի, ուսման, հանգստի, բնակվելու կամ այլ վայրեր:

3) արգելել ընտանեկան և կենցաղային բռնություն գործադրած անձին այնպիսի հեռավորությունից ավելի մոտենալ ընտանեկան և կենցաղային բռնության ենթարկվածին (անհրաժեշտության դեպքում՝ նաև նրա խնամքի տակ գտնվող անձանց), որն ընտանեկան և կենցաղային բռնության ենթարկված անձի մեջ ողջամտորեն հիմնավոր վախ կհարուցի իր անձնական անվտանգությանը սպառնացող վտանգի մասին: Այս սահմանափակումը կիրառելիս որոշմամբ սահմանվում է հեռավորության կոնկրետ չափը:

4) մինչև որոշմամբ սահմանված ժամկետի լրանալը բռնություն գործադրած անձի տիրապետման տակ եղած գենքն ի պահ հանձնել ոստիկանություն:

5) ընտանեկան և կենցաղային բռնություն գործադրած անձի վրա պարտականություն դնել՝ ընտանեկան և կենցաղային բռնության ենթարկվածի հետ կիսելու իրենց համատեղ անչափահաս կամ չափահաս անաշխատունակ երեխաների, ինչպես նաև իրենց համատեղ խնամքի տակ գտնվող անձանց խնամքի ծախսերը՝ Հայաստանի Հանրապետության ընտանեկան օրենսգրքով սահմանված ալիմենտային պարտավորությունների համար վճարման ենթակա գումարի չափով: Դատարանը կարող է ընտանեկան և կենցաղային բռնություն գործադրած անձի վրա պարտականություն դնել հոգալու ընտանեկան և կենցաղային բռնության ենթարկվածի այլ անհրաժեշտ ծախսերը, որոնք ծագել են գործադրված բռնության պատճառով:

6) անհրաժեշտության դեպքում արգելել երեխաների հետ տեսակցությունները:

7) արգելել ընտանեկան և կենցաղային բռնություն գործադրած անձին հեռախոսային, նամակագրական կամ կապի այլ միջոցներով հաղորդակցվել ընտանեկան և կենցաղային բռնության ենթարկվածի, իսկ անհրաժեշտության դեպքում՝ նաև նրա խնամքի տակ գտնվող անձանց հետ:–

~~8) ընտանեկան և կենցաղային բռնություն գործադրած անձի վրա դնել պարտականություն անցնելու ռեաբիլիտացիոն ծրագիր:~~

5.1. Պաշտպանական որոշմամբ սույն հոդվածի 5-րդ մասով նախատեսված սահմանափակումների կիրառման հետ մեկտեղ ընտանեկան և կենցաղային բռնություն գործադրած անձի վրա դրվում է պարտականություն՝ անցնելու ռեաբիլիտացիոն ծրագիր:

6. Սույն հոդվածի 5-րդ մասով նախատեսված սահմանափակումները կարող են կիրառվել առանձին կամ համակցության մեջ՝ նշելով դրանց կատարման համար միևնույն կամ տարբեր ժամկետներ: Պաշտպանական որոշմամբ պարտադիր կիրառվում է սույն հոդվածի 5-րդ մասի 1-ին, 2-րդ և 3-րդ կետերով նախատեսված սահմանափակումներից առնվազն մեկը, քաջատյացությամբ եթե ընտանեկան և կենցաղային բռնության ենթարկված անձը տեղափոխվել է ապաստարան:

7. Պաշտպանական որոշման դիմումին ներկայացվող պահանջները, դրանք քննելու կարգը, դատարանի կողմից ընդունվող ակտերը, դրանք բողոքարկելու կարգը և պաշտպանական որոշման դադարման հիմքերը նախատեսվում են Հայաստանի Հանրապետության քաղաքացիական դատավարության օրենսգրքով: Ընտանեկան և կենցաղային բռնության ենթարկվածի դատական ներկայացուցչության համար հանրային պաշտպան տրամադրելու հիմքերը և կարգը նախատեսվում են «Փաստաբանության մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքով:

8. Եթե ընտանեկան և կենցաղային բռնության ենթարկվածն անչափահաս կամ անգործունակ անձ է, և պաշտպանական որոշումը կիրառվում է նրա հետ համատեղ բնակվող

միակ օրինական ներկայացուցչի (կամ ներկայացուցիչների) նկատմամբ, ապա դատարանը բնամակալության և հոգաբարձության մարմինն հանձնարարում է լուծել երեխայի կամ անգործունակ անձի ժամանակավոր խնամքի հարցը Հայաստանի Հանրապետության օրենսդրությանը համապատասխան՝ առաջնորդվելով նրանց շահերով:

9. Պաշտպանական որոշումն ընտանեկան և կենցաղային բռնություն գործադրած անձի կողմից կատարվելու նկատմամբ հսկողություն է իրականացնում ոստիկանությունը: Սույն հոդվածի 5-րդ մասի 1-ին կետով նախատեսված սահմանափակումը կիրառելիս ընտանեկան և կենցաղային բռնություն գործադրած անձը կարող է ընտանեկան և կենցաղային բռնության ենթարկվածի բնակության վայրից իր իրերը վերցնել երկու ամիսը մեկ անգամ՝ ոստիկանության իրավասու ծառայողի ուղեկցությամբ: Սույն հոդվածի 5-րդ մասի 4-րդ կետով նախատեսված սահմանափակումը կիրառելիս որոշման կայացման պահին ընտանեկան և կենցաղային բռնություն գործադրած անձի տիրապետման տակ գեներ լինելու դեպքում նա այն անհապաղ, բայց ոչ ուշ, քան 10 ժամվա ընթացքում հանձնում է ոստիկանություն: Հայաստանի Հանրապետության արդարադատության նախարարության դատական ակտերի հարկադիր կատարման ծառայությունն ապահովում է սույն հոդվածի 5-րդ մասի 5-րդ կետով նախատեսված պարտականության կատարումը, իսկ Լիազոր մարմինը հետևում է ~~սույն մասի 8-րդ կետով սույն հոդվածի 5.1-ին մասով~~ նախատեսված պարտականության կատարմանը: Սույն հոդվածի 5-րդ մասի 1-ին, 2-րդ, 3-րդ և 6-րդ կետերով նախատեսված սահմանափակումների կիրառմամբ կայացված պաշտպանական որոշումների կատարումը դատարանի որոշմամբ ոստիկանությունը կարող է իրականացնել նաև էլեկտրոնային հսկողության միջոցների կիրառմամբ:

9.1. Սույն հոդվածի 9-րդ մասով նախատեսված էլեկտրոնային հսկողության արդյունքում ստացված տվյալները ոչնչացվում են որոշմամբ սահմանված ժամկետը լրանալուց հետո՝ երեք աշխատանքային օրվա ընթացքում, բացառությամբ սույն մասով նախատեսված դեպքի: Եթե էլեկտրոնային հսկողության միջոցներով հայտնաբերվում կամ ամրագրվում է իրավախախտում, ապա տվյալները պահվում են մինչև իրավախախտման դեպքի քննության կամ ծառայողական քննության ավարտը: Էլեկտրոնային հսկողության միջոցների կիրառմամբ պաշտպանական որոշումների կատարման ապահովման նկատմամբ կիրառվում են սույն օրենքի 7-րդ հոդվածի 11.1-ին մասով նախատեսված կարգավորումները:

9.2. Բռնություն գործադրած անձը պարտավոր է կրել պաշտպանական որոշման կատարումն ապահովելու նպատակով օգտագործվող էլեկտրոնային հսկողության միջոցը: Բռնություն գործադրած անձի կողմից էլեկտրոնային հսկողության միջոց կրելուց խուսափելը կամ հրաժարվելն առաջացնում է օրենքով նախատեսված պատասխանատվություն:

10. (մասն ուժը կորցրել է 12.04.24 ՀՕ-169-Ն)

11. Պաշտպանական որոշման պահանջներն ընտանեկան և կենցաղային բռնություն գործադրած անձի կողմից չկատարելն առաջացնում է օրենքով նախատեսված պատասխանատվություն:

(8-րդ հոդվածը լրաց. 26.06.23 ՀՕ-198-Ն, փոփ., խմբ., լրաց. 12.04.24 ՀՕ-169-Ն, լրաց. 22.03.23 ՀՕ-109-Ն, 13.11.25 ՀՕ-384-Ն)

(26.06.23 ՀՕ-198-Ն օրենքն ունի անցումային դրույթ)

Հոդված 9. Անհետաձգելի միջամտության և պաշտպանական որոշումների գործողության դադարումը՝ կապված քրեական վարույթի հետ

(վերնագիրը խմբ. 12.04.24 ՀՕ-169-Ն)

1. Ընտանեկան և կենցաղային բռնության փաստով նախաձեռնված քրեական վարույթի շրջանակում ընտանեկան և կենցաղային բռնություն գործադրած անձի նկատմամբ կալանքը

որպես խափանման միջոց ընտրվելու, անձի նկատմամբ բժշկական հսկողությունը որպես անվտանգության միջոց կիրառելու կամ ընտանեկան և կենցաղային բռնության ենթարկված անձի նկատմամբ Հայաստանի Հանրապետության քրեական դատավարության օրենսգրքով նախատեսված՝ պաշտպանվող անձին մոտենալու կամ նրա հետ շփումը սահմանափակելու, պաշտպանվող անձի ինքնությունը հաստատող տվյալները գաղտնիացնելու, պաշտպանվող անձի, նրա բնակարանի և գույքի նկատմամբ հսկողություն իրականացնելու, պաշտպանվող անձին անհատական պաշտպանության միջոց տրամադրելու, պաշտպանվող անձին բնակության այլ վայր փոխադրումն ապահովելու, պաշտպանվող անձի ինքնությունը հաստատող փաստաթղթերը փոխարինելու կամ պաշտպանվող անձի արտաքինը փոխելու, պաշտպանվող անձի աշխատանքի, ծառայության կամ ուսման վայրը փոխելու, դատական նիստերի դադարեցնելու կամ դռնփակ դատական նիստ անցկացնելու, դատարանում պաշտպանվող անձի հարցաքննությունը հատուկ կարգով կազմակերպելու, հատուկ պաշտպանության միջոցներ կիրառվելու դեպքերում՝ համապատասխան միջոցների դրա կիրառման գործողության ժամկետով, դադարում է անհետաձգելի միջամտության և պաշտպանական որոշումներով նախատեսված այն սահմանափակումների գործողությունը, որոնք կապված են անձին, նրա բնակության կամ հաճախակի գտնվելու վայրերին մոտենալու արգելքի հետ:

2. Ընտանեկան և կենցաղային բռնության փաստով քրեական վարույթ նախաձեռնելուց հետո անհետաձգելի միջամտության որոշում կարող է կայացվել, կամ պաշտպանական որոշման համար դիմում կարող է ներկայացվել, եթե ընտանեկան և կենցաղային բռնություն գործադրած անձի նկատմամբ կալանքը որպես խափանման միջոց չի ընտրվել, նրա նկատմամբ բժշկական հսկողությունը որպես անվտանգության միջոց կիրառելու մասին որոշում չի կայացվել, և վարույթն իրականացնող մարմինը չի կիրառել սույն հոդվածի 1-ին մասում նշված հատուկ պաշտպանության միջոցները: Եթե ընտանեկան և կենցաղային բռնություն գործադրած անձի նկատմամբ ընտրվել է կալանքը որպես խափանման միջոց, նրա նկատմամբ կայացվել է բժշկական հսկողությունը որպես անվտանգության միջոց կիրառելու մասին որոշում կամ, և վարույթն իրականացնող մարմինը կիրառել է սույն հոդվածի 1-ին մասում նշված հատուկ պաշտպանության միջոցները, ապա անհետաձգելի միջամտության որոշում կարող է կայացվել, կամ պաշտպանական որոշման համար դիմում կարող է ներկայացվել, եթե դրանցով նախատեսվող սահմանափակումը կապված չէ անձին, նրա բնակության կամ հաճախակի գտնվելու վայրերին մոտենալու արգելքի հետ:

(9-րդ հոդվածը խմբ. 12.04.24 ՀՕ-169-Ն)

Հոդված 10. Ընտանիքում բռնության ենթարկված և ընտանիքում բռնություն գործադրած անձանց հաշտեցումը

(հոդվածն ուժը կորցրել է 12.04.24 ՀՕ-169-Ն)

Հոդված 11. Ընտանեկան և կենցաղային բռնություն գործադրած անձին կանխարգելիչ հաշվառման վերցնելը և հաշվառումից հանելը, ընտանեկան և կենցաղային բռնության դեպքերի մշտադիտարկումը

(վերնագիրը խմբ. 12.04.24 ՀՕ-169-Ն)

1. Ընտանեկան և կենցաղային բռնություն գործադրած անձը, որի նկատմամբ կայացվել է նախազգուշացման, անհետաձգելի միջամտության կամ պաշտպանական որոշում, ինչպես նաև Հայաստանի Հանրապետության քրեական օրենսգրքով նախատեսված՝ ընտանեկան և կենցաղային բռնության՝ հետ կապված հանցանքի համար դատվածություն ունեցող անձը ոստիկանության կողմից վերցվում են կանխարգելիչ հաշվառման:

1.1. Աջակցության կենտրոնն դիմած շահառուների շրջանում ընտանեկան և կենցաղային բռնությունը կանխարգելելու նկատմամբ մշտադիտարկումն իրականացնում է աջակցության կենտրոնի սոցիալական աշխատողը՝ բռնության ենթարկված անձանց հետ հանդիպումների, զանգերի և հաղորդակցման այլ միջոցների կիրառմամբ՝ Լիազոր մարմնի սահմանած կարգով:

1.2. Կանխարգելիչ հաշվառման շրջանակում անչափահաս անձի կողմից ընտանեկան և կենցաղային բռնություն գործադրելը կանխարգելելու նկատմամբ մշտադիտարկումն իրականացնում է ոստիկանությունը՝ ներքին գործերի նախարարի սահմանած կարգով:

2. Կանխարգելիչ հաշվառման վերցված անձը հանվում է հաշվառումից, եթե ընտանեկան և կենցաղային բռնության վերջին արարքից հետո՝ մեկ տարվա ընթացքում, այդ անձի նկատմամբ չի կայացվել նոր անհետաձգելի միջամտության կամ պաշտպանական որոշում կամ համապատասխան հանցագործության համար մեղադրական դատավճիռ:

3. Ոստիկանության իրավասու ծառայողը կանխարգելիչ հաշվառման շրջանակում ներքին գործերի նախարարի կողմից սահմանված կարգով և ժամկետներում ամսական անվազ՝ մեկ հանդիպումներ է ունենում հաշվառման վերցված ու ընտանեկան և կենցաղային բռնության ենթարկված անձանց հետ և իրականացնում բացատրական աշխատանքներ:

(11-րդ հոդվածը լրաց., փոփ. 26.06.23 ՀՕ-198-Ն, փոփ., խմբ., լրաց. 12.04.24 ՀՕ-169-Ն)

(26.06.23 ՀՕ-198-Ն օրենքն ունի անցումային դրույթ)

Հոդված 14. Լիազոր մարմնի լիազորություններն ընտանեկան և կենցաղային բռնության կանխարգելման և ընտանեկան և կենցաղային բռնության ենթարկված անձանց պաշտպանության բնագավառում

(վերնագիրը փոփ. 12.04.24 ՀՕ-169-Ն)

1. Ընտանեկան և կենցաղային բռնության կանխարգելման ու ընտանեկան և կենցաղային բռնության ենթարկված անձանց պաշտպանության բնագավառում Լիազոր մարմինը՝

1) միջոլորտային ռազմավարական փաստաթղթերի շրջանակում մշակում է պետական ռազմավարական միջոցառումներ և ապահովում է դրանց իրականացումը:

2) մշակում է ընտանեկան և կենցաղային բռնության դեպքերի հայտնաբերման, ընտանեկան և կենցաղային բռնության ենթարկված անձանց ուղղորդման, ընտանեկան և կենցաղային բռնության դեպքի կրկնման ռիսկի գնահատման կարգը:

3) իրականացնում է ընտանեկան և կենցաղային բռնության դեպքերի կենտրոնացված հաշվառում՝ Կառավարության որոշմամբ սահմանված կարգով՝ ընդգրկելով ինչպես ոստիկանության, քննչական կոմիտեի և Հայաստանի Հանրապետության դատական դեպարտամենտի, այնպես էլ վերջիններիս չգրանցած աջակցության կենտրոնների և ապաստարանների տրամադրած տվյալները, դրանց ընթացքի վերաբերյալ վիճակագրության վարում, ինչպես նաև այդ վիճակագրության ամենամյա հրապարակում իր պաշտոնական կայքում՝ մինչև ընթացիկ տարվա առաջին եռամսյակի ավարտը:

3.1)

4) ուսումնասիրում է ընտանեկան և կենցաղային բռնության պատճառները, պայմանները և հետևանքները, մշակում դրանց հաղթահարմանն ուղղված պետական ծրագրեր:

5) իրականացնում է ընտանեկան և կենցաղային բռնության ենթարկվածներին սոցիալական ծառայություններ տրամադրող աջակցության կենտրոնների և ապաստարանների հավաստագրումը՝ Կառավարության սահմանած կարգով:

6) ոչ առևտրային իրավաբանական անձանց հետ կնքում է ապաստարանի և աջակցության կենտրոնի ֆինանսավորման պայմանագիր՝ Կառավարության սահմանած պայմանագրի օրինակելի ձևի հիման վրա, և վերահսկողություն իրականացնում իր կողմից մասնակի կամ ամբողջապես ֆինանսավորվող ապաստարանների և աջակցության կենտրոնների գործունեության նկատմամբ նաև ֆինանսական միջոցների օգտագործման մասով:

7) վերահսկում է Կառավարության սահմանած ապաստարանի գործունեությանը, մատուցվող ծառայություններին և անձնակազմին, ապաստարանի կողմից ծառայությունների մատուցմանը ներկայացվող պահանջների պահպանումը:

8) վերահսկում է Կառավարության սահմանած աջակցության կենտրոնների գործունեությանը, մատուցվող ծառայություններին և անձնակազմին, աջակցության կենտրոնների կողմից ծառայությունների մատուցմանը ներկայացվող պահանջների պահպանումը:

9) պարբերաբար կազմակերպում է աջակցության կենտրոնների և ապաստարանների աշխատակիցների վերապատրաստում, այդ թվում՝ ոլորտի հասարակական և միջազգային կազմակերպությունների հետ համագործակցությամբ:

10) ապահովում է ընտանեկան և կենցաղային բռնության ենթարկված անձանց համար նախատեսված՝ աջակցության կենտրոնների և ապաստարանների հանրության համար հասանելի կերպով տարեկան առնվազն մեկ անգամ հրապարակում է կապի այն միջոցների ցանկը (ներառյալ՝ ընտանեկան և կենցաղային բռնության ենթարկվածների համար նախատեսված միասնական անվճար «Թեժ գիծ» ծառայության գործարկումը, դրա անընդհատ և մատչելի հասանելիությունը, հրապարակում է դրա հեռախոսահամարը և կապի այլ միջոցների ցանկը, մշակում և հաստատում է «Թեժ գիծ» ծառայության սպասարկման անվտանգության ուղեցույցը, ծառայության որակի գնահատման մեթոդաբանությունը և անձնակազմի իրազեկման ու վերապատրաստման ծրագիրը, ապահովում է դրանց իրականացումը՝ երաշխավորելով հեռախոսահամարները, որոնք աջակցության կենտրոնները և ապաստարանները պարտավոր են ունենալ, որոնցով ընտանեկան և կենցաղային բռնության ենթարկված անձանցները, նրանց ընտանիքի անդամները և այլ անձանցինք կարող են հնարավորությունը՝ անհապաղ կապ հաստատելու աջակցության կենտրոնների և ապաստարանների աշխատակցի կամ կենտրոնների ներգրաված համապատասխան մասնագետի հետ և ստանալու անհրաժեշտ անհատույց, իսկ հաշմանդամություն ունեցող անձանց դեպքում՝ նաև նրանց համար մատչելի օգնություն:

11) ընտանեկան և կենցաղային բռնության ենթարկվածներին ժամանակավոր աջակցություն ցուցաբերելու նպատակով բացում է ընտանեկան և կենցաղային բռնության ենթարկվածների աջակցության հաշվեհամար և տնօրինում այն Կառավարության սահմանած կարգով: Հաշվեհամարի միջոցները ձևավորվում են պետական բյուջեի հատկացումներից, ֆիզիկական և իրավաբանական անձանց նվիրատվություններից և օրենքով չարգելված այլ աղբյուրներից ստացվող միջոցներից:

12) ընտանեկան և կենցաղային բռնությունը կանխարգելելու նպատակով աջակցման կենտրոն և ապաստարան դիմած անձանց շրջանում սահմանում է մշտադիտարկման կարգը:

13) կազմակերպում է ընտանեկան և կենցաղային բռնության կանխարգելման, ինչպես նաև ընտանեկան և կենցաղային բռնության ենթարկված անձանց աջակցության բնագավառներում աշխատող սոցիալական ոլորտի մասնագետների վերապատրաստման և վերաորակավորման գործընթացը, որի կարգը սահմանում է Լիազոր մարմնի ղեկավարը:

14) ընտանեկան և կենցաղային բռնության կանխարգելման ու ընտանեկան և կենցաղային բռնության ենթարկված անձանց պաշտպանության գործառույթներ իրականացնող

մարմինների և հատուկ կառույցների հետ մշակում է ընտանեկան և կենցաղային բռնություն գործադրած անձանց ռեաբիլիտացման ծրագիրը:

15) Միասնական սոցիալական ծառայության միջոցով համագործակցում է պետական և տեղական ինքնակառավարման մարմինների, միջազգային և ներպետական հասարակական կազմակերպությունների հետ՝ ընտանեկան և կենցաղային բռնության ենթարկված անձանց՝ ըստ անհրաժեշտության, սոցիալական ծառայություններից օգտվելու գործընթացում աջակցելու և համապատասխան մարմիններ ուղղորդելու համար:

2. Լիազոր մարմնի ղեկավարին կից գործում է Ընտանեկան և կենցաղային բռնության կանխարգելման խորհուրդը, որը նրան առաջարկություններ է ներկայացնում ընտանեկան և կենցաղային բռնության կանխարգելման բնագավառում պետական ռազմավարական միջոցառումների, օրենսդրական բարեփոխումների, հանրության իրազեկման միջոցառումների և այլ հարցերի վերաբերյալ: Խորհրդի անդամներն իրենց գործունեությունն իրականացնում են հասարակական հիմունքներով: Խորհրդի կազմում ընդգրկվում են՝

1) պետական կառավարման համակարգի մարմինների, Հայաստանի Հանրապետության քննչական կոմիտեի, դատախազության ներկայացուցիչներ:

2) հասարակական կազմակերպությունների ներկայացուցիչներ:

3) աջակցության կենտրոնների և ապաստարանների ներկայացուցիչներ:

3. Խորհրդի կազմում ընդգրկվում է նաև Մարդու իրավունքների պաշտպանի աշխատակազմի մեկ ներկայացուցիչ:

4. Խորհրդի գործառույթները, ձևավորման կարգը սահմանում է Կառավարությունը, իսկ անհատական կազմը՝ Հայաստանի Հանրապետության վարչապետը:

(14-րդ հոդվածը փոփ. 24.03.21 ՀՕ-160-Ն, փոփ., խմբ. 12.04.24 ՀՕ-169-Ն)

(հոդվածը 03.07.26 ՀՕ-298-Ն օրենքի փոփոխության մասով ուժի մեջ է մտնում 2027 թվականի հուլիսի 1-ից)

Հոդված 15. Ներքին գործերի նախարարության լիազորություններն ընտանեկան և կենցաղային բռնության կանխարգելման ու ընտանեկան և կենցաղային բռնության ենթարկված անձանց պաշտպանության բնագավառում

(վերնագիրը խմբ. 12.04.24 ՀՕ-169-Ն)

1. Ընտանեկան և կենցաղային բռնության կանխարգելման ու ընտանեկան և կենցաղային բռնության ենթարկված անձանց պաշտպանության բնագավառում ներքին գործերի նախարարությունը՝

1) ապահովում է ընտանեկան և կենցաղային բռնության կանխարգելման ու ընտանեկան և կենցաղային բռնության ենթարկված անձանց պաշտպանության բնագավառում ոստիկանության իրավասու ծառայողների վերապատրաստումը, որի կարգը սահմանում է ներքին գործերի նախարարը, ինչպես նաև ապահովում է այլ մարմինների և կազմակերպությունների կողմից կազմակերպվող վերապատրաստումներին նրանց մասնակցությունը.

2) սահմանում է կանխարգելիչ հաշվառման վերցնելու կարգը և ժամկետները, ~~ինչպես նաև կանխարգելիչ հաշվառման շրջանակում ընտանեկան և կենցաղային բռնություն գործադրելու կանխարգելելու նպատակով ամսական առնվազն մեկ հանդիպում ունենում հաշվառված անձանց հետ.~~

3) իրենց նկատմամբ ընտանեկան և կենցաղային բռնություն կիրառված լինելու մասին հաղորդմամբ ոստիկանություն դիմած անձանց իրազեկում է սույն օրենքի 5-րդ հոդվածով սահմանված պաշտպանության միջոցների մասին, պարզաբանում է նրանց իրավունքները և հասանելի ծառայություններից օգտվելու հնարավորությունը, անհրաժեշտության դեպքում

նրանց ուղղորդում է աջակցության կենտրոններ, ինչպես նաև միջոցներ է ձեռնարկում ընտանեկան և կենցաղային բռնության ենթարկված անձանց կամ նրանց խնամքի տակ գտնվող անձանց ապաստարան տեղափոխելու ուղղությամբ:

~~4) կազմակերպում է ոստիկանության իրավասու ծառայողների՝ ընտանեկան և կենցաղային բռնության կանխարգելման և ընտանեկան և կենցաղային բռնության ենթարկված անձանց պաշտպանության վերաբերյալ պարբերական վերապատրաստումներ, ինչպես նաև ապահովում է այլ մարմինների և կազմակերպությունների կողմից կազմակերպվող վերապատրաստումներին նրանց մասնակցությունը:~~

5) կայացնում է սույն օրենքի 7-րդ հոդվածով նախատեսված անհետաձգելի միջամտության որոշումներ, ինչպես նաև հսկողություն է իրականացնում անհետաձգելի միջամտության և պաշտպանական որոշումների համապատասխան պահանջների կատարման նկատմամբ՝ ներքին գործերի նախարարի սահմանած կարգին համապատասխան, բացառությամբ էլեկտրոնային հսկողության միջոցների:

6) կիրառում է սույն օրենքի 7-րդ հոդվածով նախատեսված և ներքին գործերի նախարարի կողմից սահմանված՝ անմիջականորեն սպառնացող վտանգի գնահատման չափորոշիչները և կազմակերպում ոստիկանության իրավասու ծառայողների պարտադիր վերապատրաստումները հիշյալ չափորոշիչների կիրառման առանձնահատկություններին ծանոթացնելու նպատակով:

7) Լիազոր մարմինն տրամադրում է ընտանեկան և կենցաղային բռնության դեպքերի վերաբերյալ իր վարած վիճակագրությունը:

8) սահմանում է ընտանեկան և կենցաղային բռնության վերաբերյալ առավել տարածված ահազանգերով ու դեպքերով ոստիկանության ծառայողների ստանդարտ գործառնական ընթացակարգերը:

(15-րդ հոդվածը փոփ., խմբ., լրաց. 26.06.23 ՀՕ-198-Ն, 12.04.24 ՀՕ-169-Ն, լրաց. 22.03.23 ՀՕ-109-Ն, փոփ., լրաց. 16.04.26 ՀՕ-171-Ն)

(26.06.23 ՀՕ-198-Ն օրենքն ունի անցումային դրույթ)

Հոդված 16. Կրթության ոլորտի Լիազոր մարմնի լիազորություններն ընտանեկան և կենցաղային բռնության կանխարգելման բնագավառում

(վերնագիրը խմբ. 12.04.24 ՀՕ-169-Ն)

1. Ընտանեկան և կենցաղային բռնության կանխարգելման բնագավառում Կրթության ոլորտի Լիազոր մարմինը՝

1) ուսուցիչների և դաստիարակների հետ պարբերաբար անցկացնում է ընտանեկան և կենցաղային բռնության կանխարգելման բնագավառում նրանց դերի, ընտանեկան և կենցաղային բռնության դեպքերի մասին իրավասու մարմիններին հայտնելու կարգի վերաբերյալ վերապատրաստումներ:

2) ընտանեկան և կենցաղային բռնության կանխարգելման նպատակով վերանայում է կրթական ծրագրերը և բացառում ընտանեկան և կենցաղային բռնության խրախուսման դրսևորումները դասագրքերում և կրթական նյութերում, ինչպես նաև կրթական ծրագրերում ընդգրկում է նյութեր ընտանեկան և կենցաղային բռնության բնույթի, ընտանիքի և հանրության վրա դրա ազդեցության և ավանդական ընտանեկան և կենցաղային արժեքների մասին:

3) սահմանում է հանրակրթական և նախադպրոցական ուսումնական հաստատությունների կողմից ընտանեկան և կենցաղային բռնության դեպքերի բացահայտման և իրավասու մարմիններին հաղորդման կարգը, հիմքերն ու ժամկետները:

(16-րդ հոդվածը փոփ., խմբ. 12.04.24 ՀՕ-169-Ն)

Հոդված 19. Աջակցության կենտրոնը

1. Աջակցության կենտրոնը՝

1) աջակցության կենտրոնն դիմած անձանց նրանց համար հասկանալի լեզվով, իսկ հաշմանդամություն ունեցող անձանց դեպքում նրանց համար մատչելի եղանակով տեղեկացնում է նրանց իրավունքների, հասանելի ծառայությունների և օրենքով նախատեսված պաշտպանության միջոցների և դրանցից օգտվելու կարգի մասին.

2) կազմակերպում է ընտանեկան և կենցաղային բռնության ենթարկվածներին անհրաժեշտ և անհատույց հոգեբանական և իրավաբանական օգնության և այլ անհրաժեշտ սոցիալական ծառայությունների տրամադրումը.

3) սույն օրենքով նախատեսված դեպքերում և կարգով որոշում է կայացնում ընտանեկան և կենցաղային բռնության ենթարկվածներին և նրանց խնամքի տակ գտնվող անձանց ապաստարանում տեղավորելու մասին՝ նրանց համաձայնությամբ.

4) ուսումնասիրում է ընտանեկան և կենցաղային բռնության պատճառներն ու պայմանները, վարում ընտանեկան և կենցաղային բռնության դեպքերի վերաբերյալ վիճակագրություն և արդյունքները ներկայացնում Լիազոր մարմին.

5) (կերն ուժը կորցրել է 12.04.24 ՀՕ-169-Ն)

6) ~~նախագործացման և անհետաձգելի միջամտության որոշումների պատճեններն~~ ստանալուց հետո ողջամիտ ժամկետում ընտանեկան և կենցաղային բռնության ենթարկվածին առաջարկում է սույն օրենքով նախատեսված աջակցությունների տրամադրում.

7) (կերն ուժը կորցրել է 12.04.24 ՀՕ-169-Ն)

8) ընտանեկան և կենցաղային բռնության ենթարկվածներին աջակցում է աշխատանքի տեղավորման և պետությունից կամ համապատասխան կազմակերպություններից սոցիալական աջակցություն ստանալու հարցերում.

9) աջակցության կենտրոնն դիմած անձի համաձայնությամբ նրա անվտանգությունն ապահովելու նպատակով դիմում է ոստիկանության համապատասխան ստորաբաժանում՝ ~~նախագործացման կամ անհետաձգելի միջամտության որոշում կայացնելու հիմքերի~~ արկայությունն ստուգելու համար, ինչպես նաև սույն օրենքով նախատեսված դեպքում դիմում է դատարան՝ պաշտպանական որոշում կայացնելու դիմումով.

10) ներկայացնում է ընտանեկան և կենցաղային բռնության կանխարգելմանը վերաբերող քաղաքականության ու ընտանեկան և կենցաղային բռնությունից տուժած անձանց մատուցվող ծառայությունների բարելավմանն ուղղված առաջարկներ:

(19-րդ հոդվածը փոփ., խմբ., լրաց. 12.04.24 ՀՕ-169-Ն)

Հոդված 20. Ապաստարանը

1. Պետությունն անհրաժեշտ միջոցներ է ձեռնարկում ապաստարանների առկայությունը և գործունեությունն ապահովելու ուղղությամբ: Ապաստարանը հիմնադրվում է Լիազոր մարմնի, տեղական ինքնակառավարման մարմնի հիմնած ոչ առևտրային կազմակերպության կամ այլ ոչ առևտրային իրավաբանական անձանց կողմից:

2. Լիազոր մարմինը ոչ առևտրային իրավաբանական անձանց հետ կարող է կնքել նրանց կողմից ապաստարանի հիմնադրման կամ արդեն հիմնադրված ապաստարանի գործունեության աջակցման մասին պայմանագիր, որը պետք է պարունակի նաև այդ ապաստարանի գործունեության նկատմամբ Լիազոր մարմնի հսկողություն իրականացնելու կարգը, այդ թվում՝ տրամադրված ֆինանսական միջոցների օգտագործման նկատմամբ:

Ֆինանսավորվող ոչ առևտրային իրավաբանական անձն ընտրվում է Հայաստանի Հանրապետության օրենսդրությամբ սահմանված կարգով անցկացվող մրցույթով:

3. Ապաստարան հիմնադրելու համար համապատասխան կազմակերպությունները պետք է ստանան Լիազոր մարմնի կողմից տրամադրվող հավաստագրում, որի տրամադրման կարգը սահմանում է Կառավարությունը: Կառավարությունը կարող է օրենսդրությամբ սահմանված կարգով աջակցություն տրամադրել ոչ առևտրային իրավաբանական անձանց՝ ապաստարան ստեղծելու և դրա գործունեությունն ապահովելու համար:

4. Ապաստարանը պետք է ապահովված լինի Հայաստանի Հանրապետության օրենսդրությամբ սահմանված պահանջները բավարարող կոմունալ, սանիտարահիգիենիկ և հակահրդեհային անվտանգության անհրաժեշտ պայմաններով և համապատասխան անվտանգության համակարգով, երեխաների համար՝ նաև խնամքի և կրթության պայմաններով, հաշմանդամություն ունեցող անձանց համար մատչելի պայմաններով և համապատասխանի Հայաստանի Հանրապետության կառավարության սահմանած այլ չափանիշներին:

5. Շահառուները կարող են ապաստարանում տեղավորվել, եթե առկա է բռնության կրկնման կամ շարունակման վտանգի վերաբերյալ հիմնավոր ենթադրություն: Ապաստարանում չեն կարող տեղավորվել երեխաներ՝ առանց առնվազն մեկ ծնողի կամ այլ օրինական ներկայացուցչի: Անձին ապաստարանում տեղավորելու վերաբերյալ որոշում կարող են կայացնել՝

1) ոստիկանությունը՝ կյանքին և առողջությանն սպառնացող վտանգի դեպքում, եթե հնարավոր չէ ապահովել ընտանեկան և կենցաղային բռնության ենթարկված անձի կամ նրա խնամքի տակ գտնվող անձի անվտանգությունը սույն օրենքի 7-րդ հոդվածի 3-րդ մասով նախատեսված սահմանափակումների կիրառմամբ.

2) ապաստարանը կամ աջակցության կենտրոնը՝ գնահատված կարիքի հիման վրա:

6. Ապաստարանը՝

1) շահառուներին անհատույց տրամադրում է ապահով բնակելի տարածք, հոգեբանական և իրավաբանական օգնություն, սոցիալական աջակցություն՝ անհրաժեշտության դեպքում ներգրավելով համապատասխան մասնագետների, ինչպես նաև ապահովում է սննդով և հագուստով, իսկ երեխաներին՝ նաև դասապատրաստմանն անհրաժեշտ կահավորմամբ և պիտույքներով տարածություն.

2) անհրաժեշտության դեպքում և շահառուների համաձայնությամբ կազմակերպում է նրանց կողմից առողջապահական հաստատություններ դիմելը՝ բժշկական օգնություն և սպասարկում ստանալու համար:

7. Շահառուներն ապաստարանում տեղավորվում են ոչ ավելի, քան 12 ամսով: Ապաստարանում գտնվելու ժամկետը որոշում է ապաստարանը՝ շահառուներին համապատասխան օգնություն ցույց տվող մասնագետների առաջարկությամբ՝ հաշվի առնելով նրանց անվտանգության համար սպառնալիքների առկայությունը կամ բացակայությունը, նրանց՝ ինքնուրույն կամ այլ անձի հետ համատեղ բնակվելու հնարավորությունը և այլ վերաբերելի հանգամանքներ՝ որպես պարտադիր պայման դիտելով ապաստարանում մնալու՝ շահառուների համաձայնությունը:

(20-րդ հոդվածը խմբ., լրաց. 12.04.24 ՀՕ-169-Ն)

**ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ
Օ Ր Ե Ն Ք Ը**

**ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ՔՐԵԱԿԱՆ ՕՐԵՆՍԱԳՐՔՈՒՄ ԼՐԱՑՈՒՄՆԵՐ
ԵՎ ՓՈՓՈԽՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ ԿԱՏԱՐԵԼՈՒ ՄԱՍԻՆ**

Հոդված 1. 2021 թվականի մայիսի 5-ի Հայաստանի Հանրապետության քրեական օրենսգրքի (այսուհետ՝ Օրենսգիրք) ամբողջ տեքստում «մերձավոր ազգական» բառերը և դրանց համապատասխան հոլովածները փոխարինել «ընտանիքի անդամ» բառերով և դրանց համապատասխան հոլովածներով:

Հոդված 2. Օրենսգրքի 3-րդ հոդվածի 1-ին մասում՝

1) լրացնել հետևյալ բովանդակությամբ 9.1-ին կետով.

«9.1) ընտանեկան և կենցաղային բռնություն՝ սույն օրենսգրքի 23.1-ին, 24.1-ին, 25.1-ին 26.1-ին կամ 27.1-ին գլխով նախատեսված հանցագործություն, ինչպես նաև բռնության գործադրմամբ կամ բռնություն գործադրելու սպառնալիքով կամ հարկադրանքի այլ եղանակով կատարված այլ հանցագործություն, որը կատարվել է հանցագործությունից տուժած անձի ընտանիքի անդամի կամ զուգընկերոջ կամ նախկին զուգընկերոջ կողմից.».

2) 18-րդ կետը «խնամատար ծնողը,» բառերից հետո լրացնել «խնամակալը, հոգաբարձուն» բառերով, «ամուսնու ծնողը» բառերից հետո՝ «ասունու կամ նախկին ամուսնու քույրը, ամուսնու կամ նախկին ամուսնու եղբայրը,» բառերով, իսկ «ամուսնու ծնողի» բառերից հետո «, քրոջ կամ եղբոր» բառերով:

Հոդված 3. Օրենսգրքի 71-րդ հոդվածի 1-ին մասը լրացնել հետևյալ բովանդակությամբ 18-րդ կետով.

«18) հանցանքը հանցագործությունից տուժած անձի ընտանիքի անդամի կամ զուգընկերոջ կամ նախկին զուգընկերոջ կողմից կատարելը:»:

Հոդված 4. Օրենսգրքի 81-րդ հոդվածի 1.2-րդ մասը շարադրել հետևյալ խմբագրությամբ.

«1.2. Սույն հոդվածի 1.1-ին մասով նախատեսված հիմքով անձը չի կարող ազատվել քրեական պատասխանատվությունից՝

1) սույն օրենսգրքի 133-154-րդ, 188-րդ հոդվածներով, 196-րդ հոդվածի 2-րդ մասով, 308-րդ, 419-րդ, 420-րդ, 425-րդ հոդվածներով, 441-րդ հոդվածի 2-րդ մասի 1-ին կետով, 450-րդ, 522-րդ, 523-րդ հոդվածներով, 549-րդ հոդվածի 2-րդ և 3-րդ մասերով, 550-րդ հոդվածի 2-րդ և 3-րդ մասերով նախատեսված հանցանքներ կատարելու դեպքում.

2) այնպիսի հանցանք կատարելու դեպքում, որի համար նախատեսված է նաև ցմահ ազատազրկում.

3) ընտանեկան և կենցաղային բռնության դեպքում:»:

Հոդված 5. Օրենսգրքի 82-րդ հոդվածի 1-ին մասի «այն դեպքերի, երբ կատարված հանցանքում առկա են ընտանիքում բռնության հատկանիշներ» բառերը փոխարինել «ընտանեկան և կենցաղային բռնության դեպքերի»:

Հոդված 6. Օրենսգրքի 112-րդ հոդվածի 2-րդ մասը լրացնել հետևյալ բովանդակությամբ նոր նախադասությամբ.

«Սույն օրենսգրքի 120.1-ին հոդվածով նախատեսված անվտանգության միջոցը նշանակվում է պարտադիր՝ ընտանեկան և կենցաղային բռնություն կատարած անձանց նկատմամբ՝ պատժի հետ զուգակցված կամ առանց պատժի հետ զուգակցելու:»:

Հոդված 7. Օրենսգրքի 113-րդ հոդվածի 1-ին մասում՝

1) 3-րդ կետի «:» կետադրական նշանը փոխարինել «.» կետադրական նշանով.

2) լրացնել հետևյալ բովանդակությամբ 4-րդ կետով.

«4) ռեաբիլիտացիոն ծրագիր անցնելու պարտականություն:»:

Հոդված 8. Օրենսգրքը լրացնել հետևյալ բովանդակությամբ 120.1-ին հոդվածով.

«Հոդված 120.1. Ռեաբիլիտացիոն ծրագիր անցնելու պարտականությունը

1. Ընտանեկան և կենցաղային բռնություն կատարած անձանց նկատմամբ դատարանը նշանակում է իրավասու մարմնում կամ կազմակերպությունում ռեաբիլիտացիոն ծրագիր անցնելու պարտականություն:

2. Ռեաբիլիտացիոն ծրագիրը համալիր միջոցառումների ծրագիր է, որն ուղղված է ընտանեկան և կենցաղային բռնություն կատարած անձին հոգեբանական

և սոցիալական աջակցության տրամադրման, առողջության վերականգնման միջոցով նրա կողմից կրկին պատժի սպառնալիքով արգելված արարք կատարելու կանխմանը:

3. Ռեաբիլիտացիոն ծրագրի իրականացման կարգը, ժամկետները և ծրագրի բովանդակությունը հաստատում է Կառավարությունը:

4. Եթե անձը հրաժարվում կամ խուսափում է ռեաբիլիտացիոն ծրագիր անցնելու պարտականության պահանջները կատարելուց, ապա սույն անվտանգության միջոցը փոխարինվում է 2 ամիս ժամկետով կարճաժամկետ ազատազրկմամբ:

5. Անձը ռեաբիլիտացիոն ծրագիր անցնելու պարտականության պահանջները կատարելուց խուսափող է համարվում, եթե երկու և ավելի անգամ չի կատարել դատարանի կողմից իր վրա դրված պարտականությունը:»:

Հոդված 9. Օրենսգրքի 155-րդ հոդվածի 2-րդ մասի 9-րդ կետը ուժը կորցրած ճանաչել:

Հոդված 10. Օրենսգրքի 162-րդ հոդվածի 2-րդ մասի 3-րդ կետը և 4-րդ մասի 4-րդ կետն ուժը կորցրած ճանաչել:

Հոդված 11. Օրենսգրքի 163-րդ հոդվածի 2-րդ մասում՝

- 1) 5-րդ կետի «դրդումներով,» բառը փոխարինել «դրդումներով կամ» բառերով.
- 2) 6-րդ կետի «նկատմամբ կամ» բառերը փոխարինել «նկատմամբ՝» բառով.
- 3) 7-րդ կետն ուժը կորցրած ճանաչել:

Հոդված 12. Օրենսգրքի 164-րդ հոդվածի 2-րդ մասում՝

- 1) 4-րդ կետի «դրդումներով,» բառը փոխարինել «դրդումներով կամ» բառերով.
- 2) 5-րդ կետի «նկատմամբ կամ» բառերը փոխարինել «նկատմամբ՝» բառով.
- 3) 6-րդ կետն ուժը կորցրած ճանաչել:

Հոդված 13. Օրենսգիրքը լրացնել հետևյալ բովանդակությամբ 23.1-ին գլխով.

«Գ Լ ՈՒ Խ 23.1

ԸՆՏԱՆԻՔՈՒՄ ԵՎ ԿԵՆՑԱՂԱՅԻՆ ՀԱՐԱԲԵՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐՈՒՄ ԿՅԱՆՔԻ ԴԵՄ
ՈՒՂՂՎԱԾ ՀԱՆՑԱԳՈՐԾՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ

Հոդված 165.1. Ընտանիքի անդամի, զուգընկերոջ կամ նախկին զուգընկերոջ կողմից իր ընտանիքի մեկ այլ անդամի, զուգընկերոջ կամ նախկին զուգընկերոջ սպանությունը

1. Ընտանիքի անդամի, զուգընկերոջ կամ նախկին զուգընկերոջ կողմից սպանությունը՝ ապօրինաբար իր ընտանիքի մեկ այլ անդամին կամ զուգընկերոջը կամ նախկին զուգընկերոջը կյանքից զրկելը՝

պատժվում է ազատազրկմամբ՝ տասնչորսից քսան տարի ժամկետով, կամ ցմահ ազատազրկմամբ:

2. Սույն հոդվածի 1-ին մասով նախատեսված արարքը, որը կատարվել է՝

1) հղի կնոջ նկատմամբ կամ

2) անչափահասի նկատմամբ՝

պատժվում է ազատազրկմամբ՝ տասնհինգից քսան տարի ժամկետով, կամ ցմահ ազատազրկմամբ:

Հոդված 165.2. Ընտանիքի անդամի, զուգընկերոջ կամ նախկին զուգընկերոջ կողմից իր ընտանիքի մեկ այլ անդամին, զուգընկերոջը կամ նախկին զուգընկերոջն ինքնասպանության հասցնելը

1. Ընտանիքի անդամի, զուգընկերոջ կամ նախկին զուգընկերոջ կողմից սպառնալիքի, դաժան վերաբերմունքի կամ արժանապատվությունը նվաստացնելու եղանակով իր ընտանիքի մեկ այլ անդամին, զուգընկերոջը կամ նախկին զուգընկերոջն անզգուշությամբ ինքնասպանության կամ ինքնասպանության փորձի հասցնելը՝

պատժվում է ազատազրկմամբ՝ երկուսից հինգ տարի ժամկետով:

2. Սույն հոդվածի 1-ին մասով նախատեսված արարքը, որը կատարվել է՝

1) հղի կնոջ նկատմամբ կամ

2) անչափահասի նկատմամբ՝

պատժվում է ազատազրկմամբ՝ երեքից վեց տարի ժամկետով:

3. Ընտանիքի անդամի, զուգընկերոջ կամ նախկին զուգընկերոջ կողմից սպառնալիքի, դաժան վերաբերմունքի կամ արժանապատվությունը նվաստացնելու եղանակով իր ընտանիքի մեկ այլ անդամին, զուգընկերոջը կամ նախկին զուգընկերոջն ինքնասպանության կամ ինքնասպանության փորձի հասցնելը՝

պատժվում է ազատազրկմամբ՝ վեցից տասներկու տարի ժամկետով:

4. Սույն հոդվածի 3-րդ մասով նախատեսված արարքը, որը կատարվել է՝

1) հղի կնոջ նկատմամբ կամ

2) անչափահասի նկատմամբ՝

պատժվում է ազատազրկմամբ՝ ութից տասնհինգ տարի ժամկետով:

Հոդված 165.3. Ընտանիքի անդամի, զուգընկերոջ կամ նախկին զուգընկերոջ կողմից իր ընտանիքի մեկ այլ անդամին, զուգընկերոջը կամ նախկին զուգընկերոջն ինքնասպանության հակելը

1. Ընտանիքի անդամի, զուգընկերոջ կամ նախկին զուգընկերոջ կողմից հորդորելու, համոզելու կամ խաբեության միջոցով իր ընտանքի մեկ այլ անդամի, զուգընկերոջ կամ նախկին զուգընկերոջ մեջ ինքնասպանություն գործելու վճռականություն հարուցելը, եթե անձն ինքնասպանություն կամ ինքնասպանության փորձ է կատարել՝

պատժվում է ազատազրկմամբ՝ վեցից տասներկու տարի ժամկետով:

2. Սույն հոդվածի 1-ին մասով նախատեսված արարքը, որը կատարվել է՝

1) հղի կնոջ նկատմամբ կամ

2) անչափահասի նկատմամբ՝

պատժվում է ազատազրկմամբ՝ ութից տասնհինգ տարի ժամկետով:

Հոդված 165.4. Ընտանիքի անդամի, զուգընկերոջ կամ նախկին զուգընկերոջ կողմից իր ընտանիքի մեկ այլ անդամի, զուգընկերոջ կամ նախկին զուգընկերոջ ինքնասպանությանը նպաստելը

1. Ընտանիքի անդամի, զուգընկերոջ կամ նախկին զուգընկերոջ կողմից ինքնասպանություն գործելու վճռականություն ունեցող՝ իր ընտանիքի մեկ այլ անդամին, զուգընկերոջը կամ նախկին զուգընկերոջը դա իրագործելու համար գործիք կամ միջոց տրամադրելը կամ դրան այլ կերպ նպաստելը, եթե նա ինքնասպանություն կամ ինքնասպանության փորձ է կատարել, և եթե բացակայում են սույն օրենսգրքի 161-րդ հոդվածով նախատեսված հանցանքի հատկանիշները՝

պատժվում է ազատազրկմամբ՝ երեքից վեց տարի ժամկետով:

2. Սույն հոդվածի 1-ին մասով նախատեսված արարքը, որը կատարվել է՝

1) հղի կնոջ նկատմամբ կամ

3) անչափահասի նկատմամբ՝

պատժվում է ազատազրկմամբ՝ չորսից ութ տարի ժամկետով:»:

Հոդված 14. Օրենսգրքի 166-րդ հոդվածի 2-րդ մասի 7-րդ կետն ուժը կորցրած ճանաչել:

Հոդված 15. Օրենսգրքի 167-րդ հոդվածի 2-րդ մասի 9-րդ կետն ուժը կորցրած ճանաչել:

Հոդված 16. Օրենսգրքի 171-րդ հոդվածի 2-րդ մասի 6-րդ կետն ուժը կորցրած ճանաչել:

Հոդված 17. Օրենսգիրքը լրացնել հետևյալ բովանդակությամբ 24.1-ին գլխով.

«Գ Լ ՈՒ Խ 24.1

ԸՆՏԱՆԻՔՈՒՄ ԵՎ ԿԵՆՑԱՂԱՅԻՆ ՀԱՐԱՔԵՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐՈՒՄ
ԱՌՈՂՋՈՒԹՅԱՆ ԴԵՄ ՈՒՂՂՎԱԾ ՀԱՆՑԱԳՈՐԾՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ

Հոդված 173.1. Ընտանիքի անդամի, զուգընկերոջ կամ նախկին զուգընկերոջ կողմից իր ընտանիքի մեկ այլ անդամի, զուգընկերոջ կամ նախկին զուգընկերոջ առողջությանը ծանր վնաս պատճառելը

1. Ընտանիքի անդամի, զուգընկերոջ կամ նախկին զուգընկերոջ կողմից իր ընտանիքի մեկ այլ անդամին, զուգընկերոջը կամ նախկին զուգընկերոջը մարմնական վնասվածք պատճառելը կամ նրա առողջությանն այլ վնաս պատճառելը, որը՝

1) վտանգավոր է կյանքի համար,

2) առաջացրել է տեսողության, խոսքի, լսողության կամ որևէ օրգանի կամ դրա գործառույթի կորուստ,

3) արտահայտվել է դեմքի, գլխի, ականջի կամ կզակի անջնջելի այլանդակմամբ,

4) առաջացրել է առողջության քայքայում՝ զուգորդված ընդհանուր աշխատունակության ոչ պակաս, քան մեկ երրորդի կայուն կորստով կամ մասնագիտական աշխատունակության լրիվ կորստով,

5) առաջացրել է հղիության ընդհատում կամ

6) առաջացրել է հոգեկան խանգարում, թմրամոլությամբ կամ թունամոլությամբ հիվանդացում՝

պատժվում է ազատազրկմամբ՝ վեցից տասներկու տարի ժամկետով:

2. Սույն հոդվածի 1-ին մասով նախատեսված արարքը, որը կատարվել է անչափահասի նկատմամբ կամ անզգուշությամբ առաջացրել է հանցագործությունից տուժած անձի մահ՝

պատժվում է ազատազրկմամբ՝ ութից տասնհինգ տարի ժամկետով:

Հոդված 173.2. Ընտանիքի անդամի, զուգընկերոջ կամ նախկին զուգընկերոջ կողմից իր ընտանիքի մեկ այլ անդամի, զուգընկերոջ կամ նախկին զուգընկերոջ առողջությանը միջին ծանրության վնաս պատճառելը

1. Ընտանիքի անդամի, զուգընկերոջ կամ նախկին զուգընկերոջ կողմից իր ընտանիքի մեկ այլ անդամին, զուգընկերոջը կամ նախկին զուգընկերոջը մարմնական վնասվածք կամ առողջությանը որևէ այլ վնաս պատճառելը, որը վտանգավոր չէ կյանքի համար և չի առաջացրել սույն օրենսգրքի 173.1-ին հոդվածով նախատեսված հետևանքներ, բայց առաջացրել է՝

1) առողջության տևական քայքայում կամ

2) ընդհանուր աշխատունակության մեկ երրորդից պակաս զգալի կայուն կորուստ՝

պատժվում է ազատազրկմամբ՝ երեքից վեց տարի ժամկետով:

2. Սույն հոդվածի 1-ին մասով նախատեսված արարքը, որը կատարվել է՝

1) հղի կնոջ նկատմամբ կամ

2) անչափահասի նկատմամբ՝

պատժվում է ազատազրկմամբ՝ չորսից ութ տարի ժամկետով:

Հոդված 173.3. Ընտանիքի անդամի, զուգընկերոջ կամ նախկին զուգընկերոջ կողմից իր ընտանիքի մեկ այլ անդամի, զուգընկերոջ կամ նախկին զուգընկերոջ առողջությանը թեթև վնաս պատճառելը

1. Ընտանիքի անդամի, զուգընկերոջ կամ նախկին զուգընկերոջ կողմից իր ընտանիքի մեկ այլ անդամին, զուգընկերոջը կամ նախկին զուգընկերոջը մարմնական վնասվածք կամ առողջությանն այլ վնաս պատճառելը, որն առաջացրել է՝

1) առողջության կարճատև քայքայում կամ

2) ընդհանուր աշխատունակության աննշան կայուն կորուստ՝

պատժվում է ազատության սահմանափակմամբ՝ առավելագույնը երեք տարի ժամկետով, կամ կարճաժամկետ ազատազրկմամբ՝ մեկից երկու ամիս ժամկետով, կամ ազատազրկմամբ՝ մեկից երեք տարի ժամկետով:

2. Սույն հոդվածի 1-ին մասով նախատեսված արարքը, որը կատարվել է՝

1) անչափահասի նկատմամբ կամ

2) հղի կնոջ նկատմամբ՝

պատժվում է ազատազրկմամբ՝ երկուսից հինգ տարի ժամկետով:

3. Հոգեկան խիստ հուզմունքի վիճակում կամ անհրաժեշտ պաշտպանության սահմանազանցմամբ ընտանիքի անդամի, զուգընկերոջ կամ նախկին զուգընկերոջ

կողմից անձի առողջությանը թեթև վնաս պատճառելը հանցագործություն չի համարվում:»:

Հոդված 18. Օրենսգրքի 176-րդ հոդվածի 2-րդ մասը շարադրել հետևյալ խմբագրությամբ.

«2. Սույն հոդվածի 1-ին մասով նախատեսված արարքը, որն ազգնուշությամբ առաջացրել է հանցագործությունից տուժած անձի մահ կամ հանգեցրել է նրա կամ նրա ընտանիքի անդամի կամ մերձավորի ինքնասպանության կամ առաջացրել է այլ ծանր հետևանք՝

պատժվում է ազատազրկմամբ՝ հինգից տասը տարի ժամկետով:»:

Հոդված 19. Օրենսգրքի 182-րդ հոդվածի 3-րդ մասի երրորդ պարբերությունը շարադրել հետևյալ խմբագրությամբ.

«պատժվում է որոշակի պաշտոններ զբաղեցնելու կամ որոշակի գործունեությամբ զբաղվելու իրավունքից զրկելով՝ երեքից յոթ տարի ժամկետով, կամ ազատության սահմանափակմամբ՝ մեկից երեք տարի ժամկետով, կամ կարճաժամկետ ազատազրկմամբ՝ մեկից երկու ամիս ժամկետով, կամ ազատազրկմամբ՝ առավելագույնը երկու տարի ժամկետով:»:

Հոդված 20. Օրենսգիրքը լրացնել հետևյալ բովանդակությամբ 25.1-ին գլխով.

«Գ Լ ՈՒ Խ 25.1

ԸՆՏԱՆԻՔՈՒՄ ԵՎ ԿԵՆՑԱՂԱՅԻՆ ՀԱՐԱԲԵՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐՈՒՄ ԿՅԱՆՔԸ ԵՎ ԱՌՈՂՋՈՒԹՅՈՒՆԸ ՎՏԱՆԳՈՂ ՀԱՆՑԱԳՈՐԾՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ

Հոդված 187.2. Ընտանիքի անդամի, զուգընկերոջ կամ նախկին զուգընկերոջ կողմից իր ընտանիքի մեկ այլ անդամի, զուգընկերոջ կամ նախկին զուգընկերոջ հղիության արհեստական ընդհատմանը (աբորտ կատարելուն) կամ ամլացմանը հարկադրելը

1. Կնոջ ընտանիքի անդամի, զուգընկերոջ կամ նախկին զուգընկերոջ կողմից իր հղիությունն արհեստական եղանակով ընդհատելուն (աբորտ կատարելուն) կամ անձին իր ընտանիքի անդամի, զուգընկերոջ կամ նախկին զուգընկերոջ կողմից ամլացմանը հարկադրելը՝ բռնություն գործադրելով, դա գործադրելու սպառնալիքով, շանտաժով կամ հարկադրանքի այլ եղանակով՝

պատժվում է ազատազրկմամբ՝ վեցից տասներկու տարի ժամկետով:

2. Սույն հոդվածի 1-ին մասով նախատեսված արարքը, որը անգգուշությամբ առաջացրել է հանցագործությունից տուժած անձի մահ կամ հանգեցրել է նրա կամ նրա ընտանիքի անդամի կամ մերձավորի ինքնասպանության կամ առաջացրել է այլ ծանր հետևանք՝

պատժվում է ազատազրկմամբ՝ ութից տասնհինգ տարի ժամկետով:»

Հոդված 21. Օրենսգրքի 191-րդ հոդվածի 2-րդ մասի 6-րդ կետն ուժը կորցրած ճանաչել:

Հոդված 22. Օրենսգրքի 192-րդ հոդվածի 2-րդ մասի 6-րդ կետն ուժը կորցրած ճանաչել:

Հոդված 23. Օրենսգրքի 194-րդ հոդվածի 2-րդ մասի 4-րդ կետն ուժը կորցրած ճանաչել:

Հոդված 24. Օրենսգրքի 195-րդ հոդվածի 2-րդ մասի 6-րդ կետն ուժը կորցրած ճանաչել:

Հոդված 25. Օրենսգրքի 196-րդ հոդվածի 2-րդ մասում՝

- 1) 7-րդ կետում «նկատմամբ,» բառը փոխարինել «նկատմամբ կամ» բառերով.
- 2) 8-րդ կետն ուժը կորցրած ճանաչել:

Հոդված 26. Օրենսգրքի 196.1-ին հոդվածի 2-րդ մասում՝

- 1) 2-րդ կետում «նկատմամբ,» բառը փոխարինել «կամ» բառով.
- 2) 3-րդ կետում «նկատմամբ կամ» բառերը փոխարինել «նկատմամբ՝» բառով.
- 3) 4-րդ կետն ուժը կորցրած ճանաչել:

Հոդված 27. Օրենսգիրքը լրացնել հետևյալ բովանդակությամբ 26.1-ին գլխով.

«Գ Լ ՈՒ Խ 26.1

*ԸՆՏԱՆԻՔՈՒՄ ԵՎ ԿԵՆՑԱՂԱՅԻՆ ՀԱՐԱՔԵՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐՈՒՄ
ԱԶԱՏՈՒԹՅԱՆ, ՊԱՏՎԻ, ԱՐԺԱՆԱՊԱՏՎՈՒԹՅԱՆ, ՖԻԶԻԿԱԿԱՆ ԿԱՄ
ՀՈԳԵԿԱՆ ԱՆՁԵՐՆՄԽԵԼԻՈՒԹՅԱՆ ԴԵՄ ՈՒՂՂՎԱԾ
ՀԱՆՑԱԳՈՐԾՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ*

Հոդված 197.1. Ընտանիքի անդամի, զուգընկերոջ կամ նախկին զուգընկերոջ կողմից իր ընտանիքի մեկ այլ անդամին, զուգընկերոջը կամ նախկին զուգընկերոջն առևանգելը

1. Ընտանիքի անդամի, զուգընկերոջ կամ նախկին զուգընկերոջ կողմից իր ընտանիքի մեկ այլ անդամին, զուգընկերոջը կամ նախկին զուգընկերոջն առևանգելը՝ նրա կամքին հակառակ կամ նրա կամքն անտեսելով կամ անօգնական վիճակն օգտագործելով այլ վայր տեղափոխելը, եթե բացակայում են սույն օրենսգրքի 315-րդ հոդվածով նախատեսված հանցանքի հատկանիշները՝

պատժվում է ազատազրկմամբ՝ հինգից տասը տարի ժամկետով:

2. Սույն հոդվածի 1-ին մասով նախատեսված արարքը, որը կատարվել է՝

1) հղի կնոջ նկատմամբ կամ

3) անչափահասի նկատմամբ՝

պատժվում է ազատազրկմամբ՝ վեցից տասներկու տարի ժամկետով:

3. Սույն հոդվածի 1-ին կամ 2-րդ մասով նախատեսված արարքը, որը անզգուշությամբ առաջացրել է հանցագործությունից տուժած անձի մահ կամ առողջությանը ծանր վնասի պատճառում կամ այլ ծանր հետևանք՝

պատժվում է ազատազրկմամբ՝ ութից տասնհինգ տարի ժամկետով:

Հոդված 197.2. Ընտանիքի անդամի, զուգընկերոջ կամ նախկին զուգընկերոջ կողմից իր ընտանիքի մեկ այլ անդամին, զուգընկերոջը կամ նախկին զուգընկերոջն ազատությունից ապօրինի զրկելը

1. Ընտանիքի անդամի, զուգընկերոջ կամ նախկին զուգընկերոջ կողմից ընտանիքի մեկ այլ անդամին, զուգընկերոջը կամ նախկին զուգընկերոջն ազատությունից ապօրինի զրկելը, եթե բացակայում են սույն օրենսգրքի 188-րդ, 189-րդ, 197.1-ին կամ 315-րդ հոդվածով նախատեսված հանցանքների հատկանիշները՝

պատժվում է ազատազրկմամբ՝ երեքից վեց տարի ժամկետով:

2. Սույն հոդվածի 1-ին մասով նախատեսված արարքը, որը կատարվել է՝

1) հղի կնոջ նկատմամբ կամ

4) անչափահասի նկատմամբ՝

պատժվում է ազատազրկմամբ՝ չորսից ութ տարի ժամկետով:

3. Սույն հոդվածի 1-ին կամ 2-րդ մասով նախատեսված արարքը, որը անզգուշությամբ առաջացրել է հանցագործությունից տուժած անձի մահ կամ առողջությանը ծանր վնասի պատճառում կամ այլ ծանր հետևանք՝

պատժվում է ազատազրկմամբ՝ հինգից տասը տարի ժամկետով:

Հոդված 197.3. Ընտանիքի անդամի, զուգընկերոջ կամ նախկին զուգընկերոջ կողմից իր ընտանիքի մեկ այլ անդամի, զուգընկերոջ կամ նախկին զուգընկերոջ նկատմամբ հոգեկան ներգործությունը

1. Ընտանիքի անդամի, զուգընկերոջ կամ նախկին զուգընկերոջ կողմից բռնություն գործադրելու կամ գույքը ոչնչացնելու կամ վնասելու սպառնալիքը, եթե այդ սպառնալիքն իրականացնելու իրական վտանգ է եղել, կամ պարբերաբար պատիվն ու արժանապատվությունը նվաստացնելը, ինչպես նաև սոցիալական վերահսկողությունը կամ մեկուսացումը՝ բռնություն գործադրելով կամ բռնություն գործադրելու սպառնալիքով կամ հարկադրանքի այլ եղանակով իր ընտանիքի մեկ այլ անդամին, զուգընկերոջը կամ նախկին զուգընկերոջը հարկադրելը սահմանափակելու կամ դադարեցնելու հաղորդակցությունն այլ անձի հետ կամ դադարեցնելու աշխատանքային հարաբերությունները կամ ուսումնառությունը, եթե այդ արարքը կատարվել է պարբերաբար և անզուգույթյամբ անձի մոտ հարուցել է վախ իր կամ իր մերձավորի անվտանգության համար՝

պատժվում է ազատության սահմանափակմամբ՝ մեկից երեք տարի ժամկետով, կամ կարճաժամկետ ազատազրկմամբ՝ մեկից երկու ամիս ժամկետով, կամ ազատազրկմամբ՝ առավելագույնը մեկ տարի ժամկետով:

2. Սույն հոդվածի 1-ին մասով նախատեսված արարքը, որը կատարվել է՝

1) հղի կնոջ նկատմամբ կամ

3) անչափահասի նկատմամբ՝

պատժվում է ազատազրկմամբ՝ առավելագույնը երկու տարի ժամկետով:

Հոդված 197.4. Ընտանիքի անդամի, զուգընկերոջ կամ նախկին զուգընկերոջ կողմից իր ընտանիքի մեկ այլ անդամի, զուգընկերոջ կամ նախկին զուգընկերոջ նկատմամբ ֆիզիկական ներգործությունը

1. Ընտանիքի անդամի, զուգընկերոջ կամ նախկին զուգընկերոջ կողմից իր ընտանիքի մեկ այլ անդամի, զուգընկերոջ կամ նախկին զուգընկերոջ նկատմամբ ֆիզիկական ներգործությունը՝ հարվածներ հասցնելը կամ բռնի գործողություններ կատարելը կամ որոշակի ժամանակահատվածի ընթացքում պարբերաբար բռնի գործողություն կատարելը, եթե չեն առաջացել սույն օրենսգրքի 173.3-րդ հոդվածով նախատեսված հետևանքները՝

պատժվում է ազատության սահմանափակմամբ՝ մեկից երեք տարի ժամկետով, կամ կարճաժամկետ ազատազրկմամբ՝ առավելագույնը մեկից երկու ամիս ժամկետով կամ ազատազրկմամբ՝ առավելագույնը մեկ տարի ժամկետով:

2. Սույն հոդվածի 1-ին մասով նախատեսված արարքը, որը կատարվել է՝

1) հղի կնոջ նկատմամբ կամ

3) անչափահասի նկատմամբ՝

պատժվում է ազատազրկմամբ՝ առավելագույնը երկու տարի ժամկետով:

Հոդված 197.5. Ընտանիքի անդամի, զուգընկերոջ կամ նախկին զուգընկերոջ կողմից իր ընտանիքի մեկ այլ անդամին, զուգընկերոջը կամ նախկին զուգընկերոջը ֆիզիկական ուժեղ ցավ կամ հոգեկան ուժեղ տառապանք պատճառելը

1. Ընտանքի անդամի, զուգընկերոջ կամ նախկին զուգընկերոջ կողմից իր ընտանիքի մեկ այլ անդամին, զուգընկերոջը կամ նախկին զուգընկերոջը ֆիզիկական ուժեղ ցավ կամ հոգեկան ուժեղ տառապանք պատճառելը, եթե դա չի առաջացրել սույն օրենսգրքի 173.1-ին կամ 173.2-րդ հոդվածով նախատեսված հետևանքները, և եթե բացակայում են սույն օրենսգրքի 450-րդ հոդվածով նախատեսված հանցանքի հատկանիշները՝

պատժվում է ազատազրկմամբ՝ չորսից ութ տարի ժամկետով:

2. Սույն հոդվածի 1-ին մասով նախատեսված արարքը, որը կատարվել է՝

1) հղի կնոջ նկատմամբ կամ

3) անչափահասի նկատմամբ՝

պատժվում է ազատազրկմամբ՝ հինգից տասը տարի ժամկետով:

Հոդված 197.6. Ընտանիքի անդամի, զուգընկերոջ կամ նախկին զուգընկերոջ կողմից իր ընտանիքի մեկ այլ անդամին, զուգընկերոջը կամ նախկին զուգընկերոջը հետամտելը

1. Ընտանիքի անդամի, զուգընկերոջ կամ նախկին զուգընկերոջ կողմից հետամտելը՝ իր ընտանիքի մեկ այլ անդամին, զուգընկերոջը կամ նախկին զուգընկերոջը հետևելը, տեղեկատվական կամ հաղորդակցական տեխնոլոգիաներն օգտագործելով, նրա բնակության, աշխատանքի կամ ուսման, զբաղմունքի վայր այցելելու միջոցով կամ այլ եղանակով անցանկալի հաղորդակցության մեջ ներգրավելը կամ ներգրավելու փորձ կատարելը, անձնական իրերի վրա հետքեր թողնելը, նրա տվյալներով առցանց հաշիվներ բացելը, եթե այդ արարքը կատարվել է պարբերաբար և անձի մեջ վախ կամ անհանգստություն է առաջացրել իր կամ իր մերձավորի անվտանգության համար կամ ստիպել է էապես փոխել իր կենսակերպը կամ այն փոխելու իրական անհրաժեշտություն է առաջացրել՝

պատժվում է ազատազրկմամբ՝ մեկից չորս տարի ժամկետով:

2. Սույն հոդվածի 1-ին մասով նախատեսված արարքը, որը կատարվել է՝

1) հղի կնոջ նկատմամբ կամ

3) անչափահասի նկատմամբ՝

պատժվում է ազատազրկմամբ՝ երկուսից հինգ տարի ժամկետով:

Հոդված 197.7. Ընտանիքի անդամի, զուգընկերոջ կամ նախկին զուգընկերոջ կողմից իր ընտանիքի մեկ այլ անդամին, զուգընկերոջը կամ նախկին զուգընկերոջն ամուսնությանը կամ ամուսնալուծությանը կամ երեխա ունենալուն հարկադրելը

1. Ընտանիքի անդամի, զուգընկերոջ կամ նախկին զուգընկերոջ կողմից բռնություն գործադրելով, բռնություն գործադրելու սպառնալիքով, շանտաժի, արժանապատվությունը նվաստացնելու, գույքը ոչնչացնելու, վնասելու կամ վերցնելու սպառնալիքով կամ հանցագործությունից տուժած անձի նյութական կամ այլ կախվածությունն օգտագործելով կամ հարկադրանքի այլ եղանակով իր ընտանիքի մեկ այլ անդամին, զուգընկերոջը կամ նախկին զուգընկերոջն ամուսնությանը կամ ամուսնալուծությանը կամ երեխա ունենալուն հարկադրելը՝

պատժվում է ազատության սահմանափակմամբ՝ առավելագույնը երեք տարի ժամկետով, կամ կարճաժամկետ ազատազրկմամբ՝ առավելագույնը երկու ամիս ժամկետով, կամ ազատազրկմամբ՝ առավելագույնը երեք տարի ժամկետով:»

Հոդված 28. Օրենսգրքի 198-րդ հոդվածում՝

- 1) 2-րդ մասի 3-րդ կետն ուժը կորցրած ճանաչել.
- 2) 3-րդ մասի 1-ին կետի «վերընթաց ազգականի կամ» բառերը հանել:

Հոդված 29. Օրենսգրքի 199-րդ հոդվածում՝

- 1) 2-րդ մասի 3-րդ կետն ուժը կորցրած ճանաչել.
- 2) 3-րդ մասի 1-ին կետի «վերընթաց ազգականի կամ» բառերը հանել:

Հոդված 30. Օրենսգրքի 200-րդ հոդվածում՝

- 1) 2-րդ մասի 2-րդ կետն ուժը կորցրած ճանաչել.
- 2) 3-րդ մասի 1-ին կետի «վերընթաց ազգականի կամ» բառերը հանել:

Հոդված 31. Օրենսգրքի 201-րդ հոդվածի 3-րդ մասի 1-ին կետի «վերընթաց ազգականի կամ» բառերը հանել:

Հոդված 32. Օրենսգիրքը լրացնել հետևյալ բովանդակությամբ 27.1-ին գլխով.

«Գ Լ ՈՒ Խ 27.1

**ԸՆՏԱՆԻՔՈՒՄ ԵՎ ԿԵՆՑԱՂԱՅԻՆ ՀԱՐԱԲԵՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐՈՒՄ ՍԵՌԱԿԱՆ
ԱԶԱՏՈՒԹՅԱՆ ԵՎ ՍԵՌԱԿԱՆ ԱՆՁԵՌՆՄԻՆԵԼԻՈՒԹՅԱՆ ԴԵՄ ՈՒՂՂԱԾ
ՀԱՆՑԱԳՈՐԾՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ**

Հոդված 202.1. Ընտանիքի անդամի, զուգընկերոջ կամ նախկին զուգընկերոջ կողմից իր ընտանիքի մեկ այլ անդամի, զուգընկերոջ կամ նախկին զուգընկերոջ նկատմամբ սեքսուալ բնույթի բռնի գործողությունները

1. Ընտանիքի անդամի, զուգընկերոջ կամ նախկին զուգընկերոջ կողմից սեռական հարաբերությունը կամ սեքսուալ բնույթի այլ գործողությունները, այդ թվում՝ սեռական հարաբերության նմանակումը կամ սեռական կարիքները բավարարելը, որոնք կատարվել են հանցագործությունից տուժած՝ իր ընտանիքի մեկ այլ անդամի, զուգընկերոջ կամ նախկին զուգընկերոջ կամքին հակառակ կամ նրա կամքն անտեսելով՝ հանցագործությունից տուժած անձի կամ այլ անձի նկատմամբ բռնություն գործադրելով կամ դա գործադրելու սպառնալիքով կամ հանցագործությունից տուժած անձի անօգնական վիճակն օգտագործելով՝

պատժվում է ազատազրկմամբ՝ վեցից տասներկու տարի ժամկետով:

2. Սույն հոդվածի 1-ին մասով նախատեսված արարքը, որը կատարվել է՝

1) հղի կնոջ նկատմամբ կամ

2) անչափահասի նկատմամբ՝

պատժվում է ազատազրկմամբ՝ ութից տասնհինգ տարի ժամկետով:

3. Սույն հոդվածի 1-ին կամ 2-րդ մասով նախատեսված արարքը, որը՝

1) կատարվել է 18 տարին չլրացած անձի նկատմամբ վերընթաց ազգականի կամ այն ընտանիքի անդամի կողմից, որի վրա դրված է երեխայի դաստիարակության, խնամքի կամ բուժման պարտականություն,

2) կատարվել է 12-ից 14 տարին չլրացած անձի նկատմամբ կամ

3) անզգուշությամբ առաջացրել է մարդու մահ կամ առողջությանը ծանր վնասի պատճառում կամ հոգեկան խանգարում կամ հանգեցրել է հանցագործությունից տուժած անձի կամ նրա ընտանիքի անդամի կամ մերձավորի ինքնասպանության կամ առաջացրել է այլ ծանր հետևանք՝

պատժվում է ազատազրկմամբ՝ տասից տասնհինգ տարի ժամկետով:

4. Ընտանիքի անդամի կողմից սեռական հարաբերությունը կամ սեքսուալ բնույթի այլ գործողությունները, այդ թվում՝ սեռական հարաբերության նմանակումը կամ սեռական կարիքները բավարարելը, որոնք կատարվել են 12 տարին չլրացած՝ ընտանիքի այլ անդամի նկատմամբ՝

պատժվում է ազատազրկմամբ՝ տասից տասնհինգ տարի ժամկետով:

5. Սույն հոդվածի իմաստով՝ անօգնական վիճակում գտնվող է համարվում հանցավորին դիմադրություն ցույց տալու կամ իր նկատմամբ կատարվող արարքի բնույթը գիտակցելու հնարավորությունից զրկված անձը:

Հոդված 202.2. Ընտանիքի անդամի, զուգընկերոջ կամ նախկին զուգընկերոջ կողմից իր ընտանիքի մեկ այլ անդամին, զուգընկերոջը կամ նախկին զուգընկերոջը սեքսուալ բնույթի գործողություններին հարկադրելը

1. Ընտանիքի անդամի, զուգընկերոջ կամ նախկին զուգընկերոջ կողմից սեռական հարաբերությունը կամ սեքսուալ բնույթի այլ գործողությունները, այդ թվում՝ սեռական հարաբերության նմանակումը կամ սեռական կարիքները բավարարելը, որոնք կատարվել են շանտաժի, գույքը ոչնչացնելու, վնասելու կամ վերցնելու սպառնալիքով կամ հանցագործությունից տուժած՝ իր ընտանիքի մեկ այլ անդամի, զուգընկերոջ կամ նախկին զուգընկերոջ նյութական կամ այլ կախվածությունն օգտագործելով կամ առանց նրա համաձայնության ողջամիտ համոզմունքի կամ նույն եղանակներով նրան ընտանիքի անդամի, զուգընկերոջ կամ նախկին զուգընկերոջ կողմից սեռական հարաբերության կամ սեքսուալ բնույթի այլ գործողություններ կատարելուն հարկադրելը, եթե բացակայում են սույն օրենսգրքի 188-րդ կամ 189-րդ հոդվածով նախատեսված հանցանքների հատկանիշները՝

պատժվում ազատազրկմամբ՝ չորսից ութ տարի ժամկետով:

2. Սույն հոդվածի 1-ին մասով նախատեսված արարքը, որը կատարվել է՝

1) հղի կնոջ նկատմամբ կամ

2) անչափահասի նկատմամբ՝

պատժվում է ազատազրկմամբ՝ հինգից տասը տարի ժամկետով:

3. Սույն հոդվածի 1-ին կամ 2-րդ մասով նախատեսված արարքը, որը՝

1) կատարվել է 18 տարին չլրացած անձի նկատմամբ վերընթաց ազգականի կամ այն ընտանիքի անդամի կողմից, որի վրա դրված է երեխայի դաստիարակության, խնամքի կամ բուժման պարտականություն,

2) կատարվել է 16 տարին չլրացած անձի նկատմամբ կամ

3) անզգուշությամբ առաջացրել է առողջությանը ծանր վնասի պատճառում կամ հոգեկան խանգարում կամ հանգեցրել է հանցագործությունից տուժած անձի կամ նրա ընտանիքի անդամի կամ մերձավորի ինքնասպանության կամ առաջացրել է այլ ծանր հետևանք՝

պատժվում է ազատազրկմամբ՝ ութից տասներկու տարի ժամկետով:

Հոդված 202.3. Ընտանիքի անդամի կողմից սեքսուալ բնույթի գործողություններ կատարելը 16 տարին չլրացած՝ ընտանիքի մեկ այլ անդամի նկատմամբ

1. Սեռական հարաբերությունը կամ սեքսուալ բնույթի այլ գործողությունները, այդ թվում՝ սեռական հարաբերության նմանակումը կամ սեռական կարիքները բավարարելը, որոնք կատարվել են 18 տարին լրացած ընտանիքի անդամի կողմից 16 տարին չլրացած՝ ընտանիքի մեկ այլ անդամի նկատմամբ, եթե բացակայում են սույն օրենսգրքի 189-րդ, 202.1-ին կամ 202.2-րդ հոդվածով նախատեսված հանցանքների հատկանիշները՝

պատժվում է ազատազրկմամբ՝ երկուսից հինգ տարի ժամկետով:

2. Սույն հոդվածի 1-ին մասով նախատեսված արարքը, որը կատարվել է 12-ից 14 տարին չլրացած անձի նկատմամբ՝

պատժվում է ազատազրկմամբ՝ երեքից վեց տարի ժամկետով:

3. Սույն հոդվածի 1-ին կամ 2-րդ մասով նախատեսված արարքը, որը՝

1) կատարվել է վերընթաց ազգականի կամ ընտանիքի անդամի կողմից, որի վրա դրված է երեխայի դաստիարակության, խնամքի կամ բուժման պարտականություն կամ

2) անզուգույթյամբ առաջացրել է առողջությանը ծանր վնասի պատճառում կամ հոգեկան խանգարում կամ հանգեցրել է հանցագործությունից տուժած անձի կամ նրա ընտանիքի անդամի կամ մերձավորի ինքնասպանության կամ առաջացրել է այլ ծանր հետևանք՝

պատժվում է ազատազրկմամբ՝ վեցից տասներկու տարի ժամկետով:

Հոդված 202.4. Ընտանիքի անդամի կողմից ընտանիքի մեկ այլ անդամի նկատմամբ անառակաբարո արարք կատարելը

1. 18 տարին լրացած ընտանիքի անդամի կողմից պոռնկագրական նյութ կամ առարկա, այդ թվում՝ տպագիր հրատարակություն, կինոյի կամ տեսաֆիլմի նյութ, էլեկտրոնային կրիչի վրա պահվող նյութ, պատկեր կամ պոռնկագրական բնույթի այլ առարկա 16 տարին չլրացած՝ ընտանիքի մեկ այլ անդամի շրջանում տարածելը, ցուցադրելը, 16 տարին չլրացած՝ ընտանիքի մեկ այլ անդամի ներկայությամբ սեռական հարաբերությունը, մերկանալը կամ սեքսուալ բնույթի այլ գործողություն կատարելը, նրա հետ սեքսուալ բնույթի զրույցը կամ նրա մեջ սեքսուալ բնույթի ցանկություն առաջացնելուն ուղղված այլ արարքը, եթե բացակայում են սույն օրենսգրքի 202.1-ին, 202.2-րդ կամ 202.3-րդ հոդվածով նախատեսված հանցանքների հատկանիշները՝

պատժվում է ազատազրկմամբ՝ մեկից չորս տարի ժամկետով:

2. Սույն հոդվածի 1-ին մասով նախատեսված արարքը, որը կատարվել է 14 տարին չլրացած անձի նկատմամբ՝

պատժվում է ազատազրկմամբ՝ երկուսից հինգ տարի ժամկետով:

3. Սույն հոդվածի 1-ին կամ 2-րդ մասով նախատեսված արարքը, որը՝

1) կատարվել է վերընթաց ազգականի կամ այն ընտանիքի անդամի կողմից, որի վրա դրված է երեխայի դաստիարակության, խնամքի կամ բուժման պարտականություն,

2) կատարվել է 12 տարին չլրացած անձի նկատմամբ,

3) կատարվել է հանցավորին դիմադրություն ցույց տալու կամ իր նկատմամբ կատարվող արարքի բնույթը գիտակցելու հնարավորությունից զրկված կամ հոգեկան առողջության խնդիրներ ունեցող անձի նկատմամբ կամ

4) անզգուշությամբ առաջացրել է հոգեկան խանգարում կամ այլ ծանր հետևանք՝
պատժվում է ազատազրկմամբ՝ չորսից ութ տարի ժամկետով:»:

Հոդված 33. Սույն օրենքն ուժի մեջ է մտնում պաշտոնական հրապարակման օրվան հաջորդող տասներորդ օրը:

ՓՈՓՈԽՎՈՂ ՀՈԴՎԱԾՆԵՐԻ ՎԵՐԱԲԵՐՅԱԼ ՏԵՂԵԿԱՆՔ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ

Օ Ր Ե Ն Ք Ը

Ընդունված է 2021 թվականի մայիսի 5-ին

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ

ՔՐԵԱԿԱՆ ՕՐԵՆՍԳԻՐՔ

ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ՄԱՍ

Հոդված 3. Սույն օրենսգրքում օգտագործվող հիմնական հասկացությունները

1. Սույն օրենսգրքում օգտագործվում են հետևյալ հասկացությունները.

1) **անօգնական վիճակում գտնվող՝** անձ, որն իր ֆիզիկական կամ հոգեկան վիճակով պայմանավորված ի վիճակի չէ դիմադրություն ցույց տալ կամ ղեկավարել իր արարքը կամ գիտակցել իր նկատմամբ կատարվող արարքի բնույթը, ինչպես նաև 12 տարին չլրացած անձը.

2) **առաջին անգամ հանցանք կատարած՝** անձ, որը նախկինում հանցանք չի կատարել կամ կատարել է, սակայն ազատվել է քրեական պատասխանատվությունից, կամ որի դատվածությունը սույն օրենսգրքով սահմանված կարգով մարվել կամ վերացվել է.

3) **հանցագործությունից տուժած՝** անձ, կազմակերպություն, հասարակություն կամ պետություն, որի իրավունքներին, ազատություններին կամ օրինական շահերին վնաս է պատճառվել հանցագործությամբ կամ կարող էր պատճառվել, եթե հանցագործությունն ավարտվեր՝ անկախ դատավարական կարգով տուժող ճանաչելու հանգամանքից.

4) **վիճակի խոցելիություն՝** վիճակ, որում հայտնված անձը չունի իր համար ընդունելի այլընտրանք, քան ենթարկվելու իր նկատմամբ կատարվող չարաշահմանը.

5) **ազատությունից զրկելու հետ կապված պատիժ՝** կարճաժամկետ ազատազրկումը, կարգապահական գումարտակում պահելը, ազատազրկումը, ցմահ ազատազրկումը.

6) **ամսական եկամուտ՝** հանցանքն ավարտվելու օրվան նախորդող 12 ամիսների ընթացքում անձի ստացած միջին ամսական եկամտի 35 տոկոսը: Միջին ամսական եկամտի մեջ հաշվարկվում են ստացվող աշխատավարձը և դրան հավասարեցված այլ վճարումները, անձի կողմից իր ակտիվների ներդրմամբ (տրամադրմամբ) այլ անձանց գործունեությունից ստացված եկամուտը (շահաբաժինը, տոկոսը, ռոյալթին, վարձակալական վճարը): Ամսական եկամուտը հաշվարկելիս հաշվի չեն առնվում դրանց համար վճարվող հարկերը, տուրքերը կամ այլ վճարներ.

7) **նվազագույն աշխատավարձ՝** «Նվազագույն ամսական աշխատավարձի մասին» օրենքով սահմանված նվազագույն ամսական աշխատավարձի չափը.

8) **բնակարան՝** շինությունը, կառույցը կամ դրանց մասը, որը նախատեսված է կամ օգտագործվում է բնակության համար, համապատասխանաբար դրանց հարող ծածկապատշգամբը, վերնասրահը, պատշգամբը, նկուղը կամ ձեղնահարկը կամ այլ շինությունը կամ կառույցը, որոնցից անարգել մուտք է առկա բնակության համար

օգտագործվող կամ նախատեսված շինություն, կառույց կամ դրանց մաս, ինչպես նաև հյուրանոցային համարը, նավախցիկը, հիվանդասենյակը, գնացքի մեկուսացված ճամփորդախցիկը, գետային կամ ծովային նավը կամ այլ տրանսպորտային միջոցը, եթե դրանք մշտապես կամ ժամանակավորապես օգտագործվում են բնակության համար:

9) **բռնություն՝** այլ մարդու նկատմամբ նրա կամքին հակառակ կամ կամքն անտեսելով, դիտավորյալ ֆիզիկական ներգործություն գործադրելը կամ այդ եղանակով նրան ֆիզիկական վնաս պատճառելը:

9.1) **ընտանեկան և կենցաղային բռնություն՝** սույն օրենսգրքի 23.1-ին, 24.1-ին, 25.1-ին 26.1-ին կամ 27.1-ին գլխով նախատեսված հանցագործություն, ինչպես նաև **բռնության գործադրմամբ կամ բռնություն գործադրելու սպառնալիքով կամ հարկադրանքի այլ եղանակով կատարված այլ հանցագործություն, որը կատարվել է հանցագործությունից տուժած անձի ընտանիքի անդամի կամ զուգընկերոջ կամ նախկին զուգընկերոջ կողմից:**

10) **իշխանական կամ ծառայողական լիազորությունները կամ դրանցով պայմանավորված ազդեցությունն օգտագործելը՝** ծառայողական ենթակայության տակ չգտնվող անձանց նկատմամբ սահմանված կարգով կարգադրիչ լիազորությունները կամ ծառայողական լիազորությունները կամ ծառայողական դիրքից բխող հեղինակությունն օգտագործելը:

11) **խաբեություն՝** դիտավորությամբ իրականությունը խեղաթյուրելը՝ կոնկրետ փաստերը ձևախեղելով, իրականում գոյություն չունեցող կեղծ տվյալներ հաղորդելով, իրական մտադրության մասին լռելով կամ այնպիսի տեղեկություն չհաղորդելով, որն անձը պարտավոր էր հաղորդել:

12) **վստահությունը չարաշահել՝** որոշակի վարքագծով, խոստումներով կամ հանցագործությունից տուժածի հետ ունեցած միջանձնային հարաբերություններն օգտագործելով՝ հանցավորի կամ այլ անձի ապագա վարքագծի կամ ապագայում սպասվող փաստերի կամ իրադարձությունների կապակցությամբ անձին դիտավորությամբ մոլորության մեջ գցելը:

13) **շանտաժ՝** անձի կամ նրա մերձավոր ազգականի ընտանիքի անդամի կամ մերձավորի կամ անձի դաստիարակության, խնամքի կամ հսկողության տակ գտնվողի մասին արատավորող կամ նշված անձանց իրավունքներին կամ օրինական շահերին վնաս պատճառող կամ անձի համար անցանկալի տեղեկություններ հրապարակելու կամ իրավունքներից, ազատություններից զրկելու կամ դրանք սահմանափակելու սպառնալիքը:

14) **շահադիտական դրդում՝** իր կամ այլ անձի համար գույքային օգուտ ստանալու կամ գույքային ծախսերից կամ պարտավորություններից խուսափելու մղում:

15) **այլ ծանր հետևանք կամ այլ էական վնաս՝** սույն օրենսգրքի Հատուկ մասի համապատասխան հոդվածում, հոդվածի մասում կամ կետում թվարկված հետևանքներին համարժեք կամ համաբնույթ վտանգավորություն ներկայացնող հանգամանք:

16) **հափշտակություն՝** ուրիշի գույքն ապօրինի, անհատույց հանցավորինը կամ այլ անձինը դարձնելը: Հափշտակությունն ավարտված է համարվում, եթե հանցավորն այդ գույքն ապօրինաբար տնօրինելու կամ օգտագործելու իրական հնարավորություն է ունեցել:

17) **հափշտակության, պատճառած գույքային վնասի կամ հանցավոր ճանապարհով ձեռք բերված, տրված կամ ստացված գույքի կամ օգուտի չափերը՝** սույն օրենսգրքում հափշտակված գույքի, պատճառված գույքային վնասի, հանցավոր ճանապարհով ձեռք բերված, տրված կամ ստացված գույքի կամ օգուտի մանր չափ է համարվում 500.000 Հայաստանի Հանրապետության դրամը չգերազանցող գումարը (արժեքը), խոշոր չափ է համարվում 5 միլիոն Հայաստանի Հանրապետության դրամը չգերազանցող գումարը (արժեքը), առանձնապես խոշոր չափ է համարվում 5 միլիոն Հայաստանի Հանրապետության

դրանք գերազանցող գումարը (արժեքը), բացառությամբ սույն օրենսգրքի Հատուկ մասով նախատեսված դեպքերի.

18) ~~մերձավոր ազգականընտանիքի անդամ~~՝ անկախ համատեղ բնակության հանգամանքից՝ ամուսինը, նախկին ամուսինը, ծնողը, այդ թվում՝ խորթ ծնողը, որդեգրող ծնողը, խնամատար ծնողը, խնամակալը, հոգաբարձուն, երեխան (այդ թվում՝ որդեգրված, խորթ, հոգեգավակ), եղբայրը, քույրը (այդ թվում՝ խորթ), պապը, տատը, թոռը, որդեգրող ծնողի կամ խնամատար ծնողի ամուսինը կամ նախկին ամուսինը, ամուսնու կամ նախկին ամուսնու ծնողը, ամուսնու կամ նախկին ամուսնու քույրը, ամուսնու կամ նախկին ամուսնու եղբայրը, ինչպես նաև ամուսնու կամ նախկին ամուսնու ծնողի, քրոջ կամ եղբոր համար՝ փեսան կամ հարսը: Ամուսին կամ նախկին ամուսին է համարվում նաև փաստական ամուսնական հարաբերությունների մեջ գտնվող կամ գտնված անձը.

19) **մերձավոր՝** յուրաքանչյուր ոք, որի կյանքը, առողջությունը, շահերը կամ բարեկեցությունը կարևոր են անձի համար՝ պայմանավորված այդ անձի հետ ունեցած անձնական հարաբերություններով.

20) **պաշտոնատար անձ՝**

ա. հանրային ծառայող, հանրային պաշտոն զբաղեցնող անձ, պետական, պետական կառավարման համակարգի, տեղական ինքնակառավարման մարմնի, պետության կամ համայնքի կողմից ստեղծված ոչ առևտրային կազմակերպության կամ հիմնարկի անունից հանդես գալու լիազորություն ունեցող կամ դրանց անունից իրավունք, պարտականություն կամ պատասխանատվություն առաջացնող գործառույթներ իրականացնող անձ,

բ. այլ պետության հանրային իշխանության ոլորտում, օրենսդիր, գործադիր կամ դատական իշխանության ոլորտում մշտապես, ժամանակավորապես կամ հատուկ լիազորությամբ պաշտոն զբաղեցնող կամ ծառայություն իրականացնող կամ այդ կառույցի անունից հանդես գալու լիազորություն ունեցող անձ կամ իրավունք, պարտականություն կամ պատասխանատվություն առաջացնող գործառույթներ իրականացնող անձ,

գ. միջազգային կամ վերապետական հանրային կազմակերպությունում կամ կառույցում մշտապես, ժամանակավորապես կամ հատուկ լիազորությամբ պաշտոն զբաղեցնող կամ ծառայություն իրականացնող կամ նշված կազմակերպության կամ կառույցի անունից հանդես գալու լիազորություն ունեցող անձ կամ դրանց անունից իրավունք, պարտականություն կամ պատասխանատվություն առաջացնող գործառույթներ իրականացնող անձ,

դ. միջազգային կամ վերապետական միջազգային կազմակերպության ներկայացուցչական մարմնի կամ նման գործառույթ իրականացնող կառույցի ներկայացուցիչ,

ե. միջազգային դատարանում մշտապես, ժամանակավորապես կամ հատուկ լիազորությամբ պաշտոն զբաղեցնող կամ ծառայություն իրականացնող կամ դատարանի անունից հանդես գալու լիազորություն ունեցող անձ կամ դրա անունից իրավունք, պարտականություն կամ պատասխանատվություն առաջացնող գործառույթներ իրականացնող անձ,

զ. այլ պետության կամ միջազգային դատարանի երդվյալ ատենակալ.

21) **առևտրային կամ այլ կազմակերպության ծառայող՝** անձ, որն իրավասու է հանդես գալու առևտրային կազմակերպության կամ պետական կամ համայնքային չհամարվող ոչ առևտրային կազմակերպության կամ հիմնարկի անունից կամ դրանց անունից մշտապես, ժամանակավորապես կամ հատուկ լիազորությամբ իրականացնում է կարգադրիչ, այլ կառավարչական կամ վերահսկողական գործառույթ.

22) **պոռնկություն՝** անձի կողմից այլ անձի հետ վարձատրության, այլ հատուցման կամ դրանց խոստման դիմաց պարբերաբար կամ նման դիտավորությամբ սեքսուալ բնույթի գործողություններ կատարելը.

23) **Երեխայի պոռնկություն՝** երեխային սեքսուալ բնույթի գործողությունների համար ծգտագործելը վարձատրության, այլ հատուցման կամ դրանց խոստման դիմաց՝ անկախ այդ վարձատրությունը, այլ հատուցումը կամ խոստումը երեխային կամ երրորդ անձին տրամադրելու հանգամանքից.

24) **տևող հանցագործություն՝** տևական ժամանակահատվածում միևնույն հանցանքի անընդհատ իրականացում.

25) **շարունակվող հանցագործություն՝** մեկ միասնական դիտավորությամբ, միևնույն օբյեկտի դեմ ուղղված նույնական արարքներով հանցանքի կատարում.

26) **պարբերաբար՝** նույնաբնույթ արարքը երկու կամ ավելի անգամ կատարելը.

27) **փաստաթուղթ՝** իրավաբանական նշանակություն ունեցող տեղեկություն պարունակող նյութական կամ էլեկտրոնային կրիչ:

Հոդված 71. Քրեական պատասխանատվությունը կամ պատիժը ծանրացնող հանգամանքները

1. Քրեական պատասխանատվությունը կամ պատիժը ծանրացնող հանգամանքներ են՝

1) հանցանքը դատվածություն ունեցող անձի կողմից կատարելը,

2) հանցանքը խմբի կամ հանցավոր կազմակերպության կազմում կատարելը,

3) հանցագործության մեջ առանձնապես ակտիվ դերը,

4) հանցանքը կատարելուն հոգեկան առողջության խնդիրներ ունեցող կամ ոչ սթափ (հարբած) վիճակում գտնվող կամ քրեական պատասխանատվության համար սահմանված տարիքի չհասած անձին ներգրավելը, եթե հանցավորը գիտակցում է, որ անձը հոգեկան առողջության խնդիրներ ունի, ոչ սթափ (հարբած) վիճակում է կամ չի հասել քրեական պատասխանատվության համար սահմանված տարիքի,

5) դիտավորյալ հանցանքն անչափահասի նկատմամբ, նրա հետ համատեղ կամ հանցավորի արարքի բնույթը գիտակցող անչափահասի ներկայությամբ կատարելը, եթե հանցավորը գիտակցում է, որ անձն անչափահաս է,

6) հանցանքը ռասայական, ազգային, էթնիկ կամ սոցիալական ծագումով, կրոնով, սեռով, քաղաքական կամ այլ հայացքներով կամ անձնական կամ սոցիալական բնույթի այլ հանգամանքներով պայմանավորված ատելության, անհանդուրժողականության կամ թշնամանքի շարժառիթով կատարելը,

7) հանցանքն այլ անձանց իրավաչափ գործողությունների համար վրեժի շարժառիթով կատարելը,

8) հանցանքն այլ հանցագործությունը թաքցնելու կամ դրա կատարումը հեշտացնելու նպատակով կատարելը,

9) հանցանքը հղի կնոջ, անօգնական, խոցելի կամ հանցավորից կախյալ վիճակում գտնվող անձի նկատմամբ կատարելը, եթե հանցավորը գիտակցում է, որ կինը հղի է, կամ անձը անօգնական, խոցելի կամ իրենից կախյալ վիճակում է,

10) հանցանքն անձի կամ նրա ~~մերձավոր ազգականի~~ մերձավոր ազգականի ~~հրետանիի անդամի~~ կամ մերձավորի, զուգընկերոջ կամ նախկին զուգընկերոջ նկատմամբ կատարելը՝ կապված այդ անձի կողմից իր ծառայողական կամ մասնագիտական գործունեության կամ հասարակական պարտքը կատարելու հետ,

11) հանցանքն առանձին դաժանությամբ, անձին ծաղրուծանակի, տանջանքի կամ տառապանքի ենթարկելով կատարելը,

12) հանցանքն իշխանական կամ ծառայողական լիազորությունները կամ դրանցով պայմանավորված ազդեցությունն օգտագործելով կատարելը,

13) հանցանքը հանրության համար վտանգավոր եղանակով կատարելը,

14) հանցանքը զենքի, ռազմամթերքի, պայթուցիկ նյութերի կամ պայթեցման սարքերի կամ ռադիոակտիվ նյութերի գործադրմամբ կամ դրանց գործադրման սպառնալիքով կատարելը,

15) հանցանքը թմրամիջոցների, հոգեմետ (հոգեներգործուն) նյութերի, դրանց ածանցյալների կամ ուժեղ ներգործող դեղերի գործադրմամբ կատարելը,

16) հանցանքն ալկոհոլի, թմրամիջոցների, հոգեմետ (հոգեներգործուն) նյութերի, դրանց ածանցյալների կամ ուժեղ ներգործող դեղերի ազդեցությամբ կատարելը, եթե հանցավորն ինքն է իրեն դրել այդ վիճակի մեջ,

17) հանցանքը ռազմական կամ արտակարգ դրության, արտակարգ իրավիճակի կամ զանգվածային անկարգությունների պայմաններն օգտագործելով կատարելը:

18) հանցանքը հանցագործությունից տուժած անձի ընտանիքի անդամի կամ զուգընկերոջ կամ նախկին զուգընկերոջ կողմից կատարելը:

2. Պատիժ նշանակելիս դատարանը որպես ծանրացնող հանգամանք չի կարող հաշվի առնել սույն հոդվածի 1-ին մասով չնախատեսված այլ հանգամանքներ:

3. Եթե սույն հոդվածի 1-ին մասում նշված որևէ հանգամանք սույն օրենսգրքի Հատուկ մասի համապատասխան հոդվածով նախատեսված է որպես հանցագործության հատկանիշ, ապա դա չի կարող կրկին հաշվի առնվել որպես պատասխանատվությունը կամ պատիժը ծանրացնող հանգամանք:

4. Հանցագործությունների ռեցիդիվի դեպքում սույն օրենսգրքի 76-րդ հոդվածով սահմանված կանոններով պատիժ նշանակելիս սույն հոդվածի 1-ին մասի 1-ին կետով նախատեսված ծանրացնող հանգամանքը հաշվի չի առնվում որպես ծանրացնող հանգամանք:

Հոդված 81. Քրեական պատասխանատվությունից ազատելը գործուն զղջալու հիմքով

1. Եթե անձն առաջին անգամ է հանցանք կատարել, ապա կարող է ազատվել քրեական պատասխանատվությունից, եթե նրա կատարած արարքը ոչ մեծ կամ միջին ծանրության հանցանք է, և նա համագործակցում է քրեական հետապնդման մարմինների հետ, չի վիճարկում իրեն մեղսագրվող արարքը, վնաս պատճառած լինելու դեպքում հատուցել կամ այլ կերպ հարթել է հանցագործությամբ պատճառված վնասը:

1.1. Եթե անձի առաջին անգամ կատարած հանցանքը ծանր կամ առանձնապես ծանր հանցանք է, ապա հանցավորի դերի, հանցանքը կատարելիս կամ դրանից հետո նրա վարքագծի և այլ հանգամանքների հետ կապված բացառիկ գործոնների առկայության դեպքում նա կարող է ազատվել քրեական պատասխանատվությունից, եթե համագործակցում է քրեական հետապնդման մարմինների հետ, չի վիճարկում իրեն մեղսագրվող արարքը,

վնաս պատճառած լինելու դեպքում հատուցել կամ այլ կերպ հարթել է հանցագործությամբ պատճառված վնասը: Բացառիկ կարող են ճանաչվել ինչպես առանձին մեղմացնող հանգամանքները, այնպես էլ այդ հանգամանքների համակցությունը:

1.2. Սույն հոդվածի 1.1-ին մասով նախատեսված հիմքով անձը չի կարող ազատվել քրեական պատասխանատվությունից՝

1) սույն օրենսգրքի 133-154-րդ, 188-րդ հոդվածներով, 196-րդ հոդվածի 2-րդ մասով, 308-րդ, 419-րդ, 420-րդ, 425-րդ հոդվածներով, 441-րդ հոդվածի 2-րդ մասի 1-ին կետով, 450-րդ, 522-րդ, 523-րդ հոդվածներով, 549-րդ հոդվածի 2-րդ և 3-րդ մասերով, 550-րդ հոդվածի 2-րդ և 3-րդ մասերով նախատեսված հանցանքներ կատարելու դեպքում:

2) ~~ինչպես նաև~~ այնպիսի հանցանք կատարելու դեպքում, որի համար նախատեսված է նաև ցմահ ազատազրկում:

3) ընտանեկան և կենցաղային բռնության դեպքում:

1.3. Եթե հանցագործությունից տուժողը 14 տարին չլրացած անձ է կամ հոգեկան առողջության խնդիրների կամ մտավոր զարգացման մեջ հետ մնալու հետևանքով լրիվ կամ մասնակիորեն զրկված է իր դեմ ուղղված հանցագործության բնույթն ու հետևանքները գիտակցելու կամ իր վարքագիծը ղեկավարելու հնարավորությունից, ապա նրա դեմ ուղղված հանցանք կատարած անձը սույն հոդվածի 1.1-ին մասով նախատեսված հիմքով չի կարող ազատվել քրեական պատասխանատվությունից:

2. Նախկինում սույն հոդվածով նախատեսված հիմքով քրեական պատասխանատվությունից ազատված անձը չի կարող նույն հիմքով կրկին ազատվել քրեական պատասխանատվությունից:

Հոդված 82. Քրեական պատասխանատվությունից ազատելը տուժողի և հանցանք կատարած անձի հաշտության հիմքով

1. Եթե անձն առաջին անգամ է հանցանք կատարել, ապա ազատվում է քրեական պատասխանատվությունից, եթե նրա կատարած արարքը ոչ մեծ կամ միջին ծանրության հանցանք է, և նրա ու տուժողի միջև առկա է հաշտության վերաբերյալ ինքնուրույն և ազատ կամարտահայտության վրա հիմնված փոխադարձ համաձայնությունը, բացառությամբ ~~այն դեպքերի, երբ կատարված հանցանքում առկա են ընտանեկան և կենցաղային բռնության հատկանիշները~~ դեպքերի:

2. Եթե անձն առաջին անգամ է հանցանք կատարել, որը ոչ մեծ կամ միջին ծանրության հանցագործությանը հանցակցություն է, ապա նա հաշտության հիմքով ազատվում է քրեական պատասխանատվությունից, եթե առկա է հաշտության վերաբերյալ տուժողի և տվյալ հանցակցի՝ ինքնուրույն և ազատ կամարտահայտության վրա հիմնված փոխադարձ համաձայնությունը:

3. Եթե անչափահաս կամ սահմանափակ մեղսունակ անձն առաջին անգամ է հանցանք կատարել, ապա նա ազատվում է քրեական պատասխանատվությունից, եթե նրա կատարած արարքը ոչ մեծ կամ միջին ծանրության հանցանք է, և առկա է հաշտության վերաբերյալ տուժողի և հանցագործության համար մեղադրվող անձի շահերի պաշտպանության

պարտականություն ունեցող անձի՝ ինքնուրույն և ազատ կամարտահայտության վրա հիմնված փոխադարձ համաձայնությունը:

4. Եթե հանցագործությունից տուժողը 14 տարին չլրացած անձ է կամ հոգեկան առողջության խնդիրների կամ մտավոր զարգացման մեջ հետ մնալու հետևանքով լրիվ կամ մասնակիորեն զրկված է իր դեմ ուղղված հանցագործության բնույթն ու հետևանքները գիտակցելու կամ իր վարքագիծը ղեկավարելու հնարավորությունից, ապա նրա դեմ ուղղված հանցանք կատարած անձը չի կարող հաշտության հիմքով ազատվել քրեական պատասխանատվությունից:

5. Նախկինում սույն հոդվածով նախատեսված հիմքով քրեական պատասխանատվությունից ազատված անձը չի կարող նույն հիմքով կրկին ազատվել քրեական պատասխանատվությունից:

Հոդված 112. Անվտանգության միջոցներ նշանակելու պայմանները

1. Ղատարանը կարող է նշանակել անվտանգության միջոց, եթե համարի, որ սույն օրենսգրքով պատժի սպառնալիքով արգելված արարք կատարած անձը կրկին կարող է այդպիսի արարք կատարել, կամ անվտանգության միջոցի կիրառումն անհրաժեշտ է իր կամ այլ անձի անվտանգությունն ապահովելու համար: Սույն օրենսգրքի 120-րդ հոդվածով նախատեսված անվտանգության միջոցի նշանակման վերաբերյալ որոշում կայացնելիս ղատարանը հաշվի է առնում կոնկրետ անձի նկատմամբ դրա կիրառման անհրաժեշտության և առավել արդյունավետ իրականացման եղանակների վերաբերյալ փորձագետի, իսկ սույն օրենսգրքի 115-րդ և 116-րդ հոդվածներով նախատեսված անվտանգության միջոցների նշանակման վերաբերյալ՝ բժշկական-մասնագիտական հանձնաժողովի տված եզրակացությունը:

2. Անվտանգության միջոց կարող է նշանակվել պատժի հետ զուգակցված, եթե ղատարանը հիմնավորի, որ միայն պատիժ կիրառելով հնարավոր չէ վերացնել անձի կողմից նոր հանցանքի կատարման հավանականությունը: Անվտանգության միջոց կարող է նշանակվել նաև առանց պատժի հետ զուգակցելու՝ որպես ինքնուրույն ներգործության միջոց, այդ թվում՝ անձին քրեական պատասխանատվությունից կամ պատժից ազատելիս: Սույն օրենսգրքի 120.1-ին հոդվածով նախատեսված անվտանգության միջոցը նշանակվում է պարտադիր՝ ընտանեկան և կենցաղային բնություն կատարած անձանց նկատմամբ՝ պատժի հետ զուգակցված կամ առանց պատժի հետ զուգակցելու:

3. Անձի կողմից կատարված և պատժի սպառնալիքով արգելված մեկ արարքի համար կարող են նշանակվել մեկից ավելի անվտանգության միջոցներ:

Հոդված 113. Անվտանգության միջոցների տեսակները

1. Պատժի սպառնալիքով արգելված արարք կատարած անձի նկատմամբ կարող են նշանակվել անվտանգության հետևյալ միջոցները.

1) բժշկական բնույթի հարկադրանքի միջոցներ՝

ա. հոգեբույժի մոտ արտահիվանդանոցային հսկողություն և հարկադիր բուժում,

բ. ընդհանուր հսկողության հոգեբուժական բաժանմունքում հարկադիր բուժում,

- գ. հատուկ տիպի հոգեբուժական բաժանմունքում հարկադիր բուժում,
- 2) որոշակի վայրեր այցելելու արգելք,
- 3) հոգեբանական օգնություն ստանալու պարտականություն,
- 4) Ռեաբիլիտացիոն ծրագիր անցնելու պարտականություն:

Հոդված 120.1. Ռեաբիլիտացիոն ծրագիր անցնելու պարտականությունը

1. Ընտանեկան և կենցաղային բռնություն կատարած անձանց նկատմամբ դատարանը նշանակում է իրավասու մարմնում կամ կազմակերպությունում ռեաբիլիտացիոն ծրագիր անցնելու պարտականություն:
2. Ռեաբիլիտացիոն ծրագիրը համալիր միջոցառումների ծրագիրը է, որն ուղղված է ընտանեկան և կենցաղային բռնություն կատարած անձին հոգեբանական և սոցիալական աջակցության տրամադրման, առողջության վերականգնման միջոցով նրա կողմից կրկին պատժի սպառնալիքով արգելված արարք կատարելու կանխմանը:
3. Ռեաբիլիտացիոն ծրագրի իրականացման կարգը, ժամկետները և ծրագրի բովանդակությունը հաստատում է Կառավարությունը:
4. Եթե անձը հրաժարվում կամ խուսափում է ռեաբիլիտացիոն ծրագիր անցնելու պարտականության պահանջները կատարելուց, ապա սույն անվտանգության միջոցը փոխարինվում է 2 ամիս ժամկետով կարճաժամկետ ազատազրկմամբ:
5. Անձը ռեաբիլիտացիոն ծրագիր անցնելու պարտականության պահանջները կատարելուց խուսափող է համարվում, եթե երկու և ավելի անգամ չի կատարել դատարանի կողմից իր վրա դրված պարտականությունը:

Գ Լ ՈՒ Խ 23

ՄԱՐԴՈՒ ԿՅԱՆՔԻ ԴԵՄ ՈՒՂՂՎԱԾ ՀԱՆՑԱԳՈՐԾՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ

Հոդված 155. Սպանությունը

1. Սպանությունը՝ ապօրինաբար մեկ ուրիշին կյանքից զրկելը՝ պատժվում է ազատազրկմամբ՝ ութից տասնհինգ տարի ժամկետով:
2. Սպանությունը՝
 - 1) անձի կամ նրա մերձավոր ազգականի ընտանիքի անդամի կամ մերձավորի՝ կապված այդ անձի կողմից իր պետական, քաղաքական, ծառայողական, մասնագիտական կամ հասարակական գործունեության կամ պարտքի կատարման հետ,
 - 2) հղի կնոջ,
 - 3) անօգնական վիճակում գտնվողի,
 - 4) ընտանեկան դրությամբ կամ հաշմանդամությամբ պայմանավորված՝ խոցելի վիճակում գտնվող անձի,
 - 5) անչափահասի,
 - 6) առանձին դաժանությամբ,
 - 7) այլ անձանց կյանքի համար վտանգավոր եղանակով,
 - 8) մի խումբ անձանց կողմից,

- ~~9) մերձավոր ազգականի, զուգընկերոջ կամ նախկին զուգընկերոջ կողմից,~~
- 10) շահադիտական դրդումներով,
- 11) պատվերով,
- 12) խուլիգանական դրդումներով,
- 13) այլ հանցանքը թաքցնելու կամ դրա կատարումը հեշտացնելու նպատակով,
- 14) ռազմական կամ արտակարգ դրության կամ արտակարգ իրավիճակի կամ զանգվածային անկարգությունների պայմաններն օգտագործելով,
- 15) ռասայական, ազգային, էթնիկ կամ սոցիալական ծագումով, կրոնով, սեռով, քաղաքական կամ այլ հայացքներով կամ անձնական կամ սոցիալական բնույթի այլ հանգամանքներով պայմանավորված ատելության, անհանդուրժողականության կամ թշնամանքի շարժառիթով կամ
- 16) հանցագործությունից տուժած անձի բջիջը, հյուսվածքը, օրգանը կամ կենսաբանական նյութերը կամ հեղուկները վերցնելու նպատակով՝
- պատժվում է ազատազրկմամբ՝ տասնչորսից քսան տարի ժամկետով, կամ ցմահ ազատազրկմամբ:

Հոդված 162. Ինքնասպանության հասցնելը

1. Սպառնալիքի, դաժան վերաբերմունքի կամ արժանապատվությունը նվաստացնելու եղանակով անձին անզգուշությամբ ինքնասպանության կամ ինքնասպանության փորձի հասցնելը՝
- պատժվում է ազատության սահմանափակմամբ՝ առավելագույնը երկու տարի ժամկետով, կամ կարճաժամկետ ազատազրկմամբ՝ առավելագույնը երկու ամիս ժամկետով, կամ ազատազրկմամբ՝ առավելագույնը երկու տարի ժամկետով:
2. Սույն հոդվածի 1-ին մասով նախատեսված արարքը, որը կատարվել է՝
- 1) հղի կնոջ նկատմամբ,
- 2) անչափահասի նկատմամբ,
- ~~3) մերձավոր ազգականի, զուգընկերոջ կամ նախկին զուգընկերոջ կողմից,~~
- 4) հանցավորից նյութական կամ այլ կախվածության մեջ գտնվողի նկատմամբ,
- 5) հոգեկան առողջության խնդիրներ ունեցող անձի նկատմամբ կամ
- 6) ձերբակալված, կալանավորված կամ քրեակատարողական հիմնարկում պատիժ կրող անձի կամ զինծառայողի նկատմամբ՝
- պատժվում է ազատազրկմամբ՝ մեկից չորս տարի ժամկետով:
3. Սպառնալիքի, դաժան վերաբերմունքի կամ արժանապատվությունը նվաստացնելու եղանակով անձին ինքնասպանության կամ ինքնասպանության փորձի հասցնելը՝
- պատժվում է ազատազրկմամբ՝ չորսից ութ տարի ժամկետով:
4. Սույն հոդվածի 3-րդ մասով նախատեսված արարքը, որը կատարվել է՝
- 1) հղի կնոջ նկատմամբ,
- 2) անչափահասի նկատմամբ,
- 3) մի խումբ անձանց կողմից նախնական համաձայնությամբ,
- ~~4) մերձավոր ազգականի, զուգընկերոջ կամ նախկին զուգընկերոջ կողմից,~~

- 5) հանցավորից նյութական կամ այլ կախվածության մեջ գտնվողի նկատմամբ,
- 6) շահադիտական դրդումներով,
- 7) հոգեկան առողջության խնդիրներ ունեցող անձի նկատմամբ կամ
- 8) ձերբակալված, կալանավորված կամ քրեակատարողական հիմնարկում պատիժ կրող անձի կամ զինծառայողի նկատմամբ՝

պատժվում է ազատազրկմամբ՝ հինգից տասը տարի ժամկետով:

(162-րդ հոդվածը լրաց. 12.04.24 ՀՕ-170-Ն)

Հոդված 163. Ինքնասպանության հակելը

1. Հորդորելու, համոզելու կամ խաբեության միջոցով անձի մեջ ինքնասպանություն գործելու վճռականություն հարուցելը, եթե անձն ինքնասպանություն կամ ինքնասպանության փորձ է կատարել՝

պատժվում է ազատազրկմամբ՝ առավելագույնը չորս տարի ժամկետով:

2. Սույն հոդվածի 1-ին մասով նախատեսված արարքը, որը կատարվել է՝

- 1) հղի կնոջ նկատմամբ,
- 2) անչափահասի նկատմամբ,
- 3) մի խումբ անձանց կողմից նախնական համաձայնությամբ,
- 4) հանցավորից նյութական կամ այլ կախվածության մեջ գտնվողի նկատմամբ,
- 5) շահադիտական դրդումներով կամ:

6) հոգեկան առողջության խնդիրներ ունեցող անձի նկատմամբ՝ կամ

~~7) մեթավոր ազգականի, զուգընկերոջ կամ նախկին զուգընկերոջ կողմից՝~~

պատժվում է ազատազրկմամբ՝ չորսից ութ տարի ժամկետով:

(163-րդ հոդվածը խմբ. 12.04.24 ՀՕ-170-Ն)

Հոդված 164. Ինքնասպանությանը նպաստելը

1. Ինքնասպանություն գործելու վճռականություն ունեցող անձին դա իրագործելու համար գործիք կամ միջոց տրամադրելը կամ դրան այլ կերպ նպաստելը, եթե անձը ինքնասպանություն կամ ինքնասպանության փորձ է կատարել, և եթե բացակայում են սույն օրենսգրքի 161-րդ հոդվածով նախատեսված հանցանքի հատկանիշները՝

պատժվում է ազատության սահմանափակմամբ՝ առավելագույնը երկու տարի ժամկետով, կամ կարճաժամկետ ազատազրկմամբ՝ առավելագույնը երկու ամիս ժամկետով, կամ ազատազրկմամբ՝ առավելագույնը երկու տարի ժամկետով:

2. Սույն հոդվածի 1-ին մասով նախատեսված արարքը, որը կատարվել է՝

- 1) հղի կնոջ նկատմամբ,
- 2) անօգնական վիճակում գտնվողի նկատմամբ,
- 3) անչափահասի նկատմամբ,
- 4) շահադիտական դրդումներով կամ:
- 5) հոգեկան առողջության խնդիրներ ունեցող անձի նկատմամբ՝ կամ
- ~~6) մեթավոր ազգականի, զուգընկերոջ կամ նախկին զուգընկերոջ կողմից՝~~

պատժվում է ազատազրկմամբ՝ երկուսից հինգ տարի ժամկետով:
(164-րդ հոդվածը խմբ. 12.04.24 ՀՕ-170-Ն)

Գ Լ ՈՒ Խ 23.1

ԸՆՏԱՆԻՔՈՒՄ ԵՎ ԿԵՆՑԱՂԱՅԻՆ ՀԱՐԱԲԵՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐՈՒՄ ԿՅԱՆՔԻ ԴԵՄ
ՈՒՂՂՎԱԾ ՀԱՆՑԱԳՈՐԾՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ

Հոդված 165.1. Ընտանիքի անդամի, զուգընկերոջ կամ նախկին զուգընկերոջ կողմից
իր ընտանիքի մեկ այլ անդամի, զուգընկերոջ կամ նախկին զուգընկերոջ սպանությունը

1. Ընտանիքի անդամի, զուգընկերոջ կամ նախկին զուգընկերոջ կողմից սպանությունը՝
ապօրինաբար իր ընտանիքի մեկ այլ անդամին կամ զուգընկերոջը կամ նախկին
զուգընկերոջը կյանքից զրկելը՝

պատժվում է ազատազրկմամբ՝ տասնչորսից քսան տարի ժամկետով, կամ ցմահ
ազատազրկմամբ:

2. Սույն հոդվածի 1-ին մասով նախատեսված արարքը, որը կատարվել է՝

1) հղի կնոջ նկատմամբ կամ

2) անչափահասի նկատմամբ՝

պատժվում է ազատազրկմամբ՝ տասնհինգից քսան տարի ժամկետով, կամ ցմահ
ազատազրկմամբ:

Հոդված 165.2. Ընտանիքի անդամի, զուգընկերոջ կամ նախկին զուգընկերոջ
կողմից իր ընտանիքի մեկ այլ անդամին, զուգընկերոջը կամ նախկին զուգընկերոջն
ինքնասպանության հասցնելը

1. Ընտանիքի անդամի, զուգընկերոջ կամ նախկին զուգընկերոջ կողմից սպառնալիքի,
դաժան վերաբերմունքի կամ արժանապատվությունը նվաստացնելու եղանակով իր
ընտանիքի մեկ այլ անդամին, զուգընկերոջը կամ նախկին զուգընկերոջն անզգուշությամբ
ինքնասպանության կամ ինքնասպանության փորձի հասցնելը՝

պատժվում է ազատազրկմամբ՝ երկուսից հինգ տարի ժամկետով:

2. Սույն հոդվածի 1-ին մասով նախատեսված արարքը, որը կատարվել է՝

1) հղի կնոջ նկատմամբ կամ

2) անչափահասի նկատմամբ՝

պատժվում է ազատազրկմամբ՝ երեքից վեց տարի ժամկետով:

3. Ընտանիքի անդամի, զուգընկերոջ կամ նախկին զուգընկերոջ կողմից սպառնալիքի,
դաժան վերաբերմունքի կամ արժանապատվությունը նվաստացնելու եղանակով իր
ընտանիքի մեկ այլ անդամին, զուգընկերոջը կամ նախկին զուգընկերոջն ինքնասպանության
կամ ինքնասպանության փորձի հասցնելը՝

պատժվում է ազատազրկմամբ՝ վեցից տասներկու տարի ժամկետով:

4. Սույն հոդվածի 3-րդ մասով նախատեսված արարքը, որը կատարվել է՝

1) հղի կնոջ նկատմամբ կամ

2) անչափահասի նկատմամբ՝

պատժվում է ազատազրկմամբ՝ ութից տասնհինգ տարի ժամկետով:

Հոդված 165.3. Ընտանիքի անդամի, զուգընկերոջ կամ նախկին զուգընկերոջ կողմից իր ընտանիքի մեկ այլ անդամին, զուգընկերոջը կամ նախկին զուգընկերոջն ինքնասպանության հակելը

1. Ընտանիքի անդամի, զուգընկերոջ կամ նախկին զուգընկերոջ կողմից հորդորելու, համոզելու կամ խաբեության միջոցով իր ընտանիքի մեկ այլ անդամի, զուգընկերոջ կամ նախկին զուգընկերոջ մեջ ինքնասպանություն գործելու վճռականություն հարուցելը, եթե անձն ինքնասպանություն կամ ինքնասպանության փորձ է կատարել՝

պատժվում է ազատազրկմամբ՝ վեցից տասներկու տարի ժամկետով:

2. Սույն հոդվածի 1-ին մասով նախատեսված արարքը, որը կատարվել է՝

1) հղի կնոջ նկատմամբ կամ

2) անչափահասի նկատմամբ՝

պատժվում է ազատազրկմամբ՝ ութից տասնհինգ տարի ժամկետով:

Հոդված 165.4. Ընտանիքի անդամի, զուգընկերոջ կամ նախկին զուգընկերոջ կողմից իր ընտանիքի մեկ այլ անդամի, զուգընկերոջ կամ նախկին զուգընկերոջ ինքնասպանությանը նպաստելը

1. Ընտանիքի անդամի, զուգընկերոջ կամ նախկին զուգընկերոջ կողմից ինքնասպանություն գործելու վճռականություն ունեցող՝ իր ընտանիքի մեկ այլ անդամին, զուգընկերոջը կամ նախկին զուգընկերոջը դա իրագործելու համար գործիք կամ միջոց տրամադրելը կամ դրան այլ կերպ նպաստելը, եթե նա ինքնասպանություն կամ ինքնասպանության փորձ է կատարել, և եթե բացակայում են սույն օրենսգրքի 161-րդ հոդվածով նախատեսված հանցանքի հատկանիշները՝

պատժվում է ազատազրկմամբ՝ երեքից վեց տարի ժամկետով:

2. Սույն հոդվածի 1-ին մասով նախատեսված արարքը, որը կատարվել է՝

1) հղի կնոջ նկատմամբ կամ

3) անչափահասի նկատմամբ՝

պատժվում է ազատազրկմամբ՝ չորսից ութ տարի ժամկետով:

Գ Լ ՈՒ Խ 24

ԱՌՈՂՋՈՒԹՅԱՆ ԴԵՄ ՈՒՂՂՎԱԾ ՀԱՆՑԱԳՈՐԾՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ

Հոդված 166. Առողջությանը ծանր վնաս պատճառելը

1. Մեկ ուրիշին մարմնական վնասվածք պատճառելը կամ նրա առողջությանն այլ վնաս պատճառելը, որը՝

- 1) վտանգավոր է կյանքի համար,
- 2) առաջացրել է տեսողության, խոսքի, լսողության կամ որևէ օրգանի կամ դրա գործառույթի կորուստ,
- 3) արտահայտվել է դեմքի, գլխի, ականջի կամ կզակի անջնջելի այլանդակմամբ,
- 4) առաջացրել է առողջության քայքայում՝ զուգորդված ընդհանուր աշխատունակության ոչ պակաս, քան մեկ երրորդի կայուն կորստով կամ մասնագիտական աշխատունակության լրիվ կորստով,
- 5) առաջացրել է հղիության ընդհատում կամ
- 6) առաջացրել է հոգեկան խանգարում, թմրամոլությամբ կամ թունամոլությամբ հիվանդացում՝

պատժվում է ազատազրկմամբ՝ երեքից յոթ տարի ժամկետով:

2. Սույն հոդվածի 1-ին մասով նախատեսված արարքը, որը կատարվել է՝

- 1) անձի կամ նրա ~~մերձավոր ազգականի~~ ընտանիքի անդամի կամ մերձավորի նկատմամբ՝ կապված այդ անձի կողմից իր պետական, քաղաքական, ծառայողական, մասնագիտական կամ հասարակական գործունեության կամ պարտքի կատարման հետ,
 - 2) անչափահասի նկատմամբ,
 - 3) առանձին դաժանությամբ,
 - 4) այլ անձանց կյանքի կամ առողջության համար վտանգավոր եղանակով,
 - 5) մի խումբ անձանց կողմից,
 - 6) զենքի կամ մարմնական վնասվածք պատճառելու համար նախապես պատրաստված կամ հարմարեցված առարկայի կամ միջոցի գործադրմամբ,
 - ~~7) մերձավոր ազգականի, զուգընկերոջ կամ նախկին զուգընկերոջ կողմից,~~
 - 8) շահադիտական դրդումներով,
 - 9) պատվերով,
 - 10) խուլիգանական դրդումներով,
 - 11) այլ հանցանքը թաքցնելու կամ դրա կատարումը հեշտացնելու նպատակով,
 - 12) ուղղակի կամ արտակարգ դրության կամ արտակարգ իրավիճակի կամ զանգվածային անկարգությունների պայմաններն օգտագործելով,
 - 13) ռասայական, ազգային, էթնիկ կամ սոցիալական ծագումով, կրոնով, սեռով, քաղաքական կամ այլ հայացքներով կամ անձնական կամ սոցիալական բնույթի այլ հանգամանքներով պայմանավորված ատելության, անհանդուրժողականության կամ թշնամանքի շարժառիթով,
 - 14) հանցագործությունից տուժած անձի բջիջը, հյուսվածքը, օրգանը կամ կենսաբանական նյութերը կամ հեղուկները վերցնելու նպատակով կամ
 - 15) անզգուշությամբ առաջացնելով հանցագործությունից տուժած անձի մահ՝
- պատժվում է ազատազրկմամբ՝ հինգից տասը տարի ժամկետով:

(166-րդ հոդվածը խմբ. 09.06.22 ՀՕ-240-Ն, լրաց. 12.04.24 ՀՕ-170-Ն)

Հոդված 167. Առողջությանը միջին ծանրության վնաս պատճառելը

1. Մեկ ուրիշին մարմնական վնասվածք կամ առողջությանը որևէ այլ վնաս պատճառելը, որը վտանգավոր չէ կյանքի համար և չի առաջացրել սույն օրենսգրքի 166-րդ հոդվածով նախատեսված հետևանքներ, բայց առաջացրել է՝

1) առողջության տևական քայքայում կամ
2) ընդհանուր աշխատունակության մեկ երրորդից պակաս զգալի կայուն կորուստ՝
պատժվում է ազատության սահմանափակմամբ՝ առավելագույնը երեք տարի ժամկետով, կամ կարճաժամկետ ազատազրկմամբ՝ առավելագույնը երկու ամիս ժամկետով, կամ ազատազրկմամբ՝ առավելագույնը երեք տարի ժամկետով:

2. Սույն հոդվածի 1-ին մասով նախատեսված արարքը, որը կատարվել է՝

1) անձի կամ նրա մերձավոր ազգականի ընտանիքի անդամի կամ մերձավորի նկատմամբ՝ կապված այդ անձի կողմից իր պետական, քաղաքական, ծառայողական, մասնագիտական կամ հասարակական գործունեության կամ պարտքի կատարման հետ,

2) հղի կնոջ նկատմամբ,

3) անօգնական վիճակում գտնվողի նկատմամբ,

4) անչափահասի նկատմամբ,

5) առանձին դատարանով,

6) այլ անձանց կյանքի կամ առողջության համար վտանգավոր եղանակով,

7) մի խումբ անձանց կողմից,

8) զենքի կամ մարմնական վնասվածք պատճառելու համար նախապես պատրաստված կամ հարմարեցված առարկայի կամ միջոցի գործադրմամբ,

~~9) մերձավոր ազգականի, զուգընկերոջ կամ նախկին զուգընկերոջ կողմից,~~

10) շահադիտական դրդումներով,

11) պատվերով,

12) խուլիգանական դրդումներով,

13) այլ հանցանքը թաքցնելու կամ դրա կատարումը հեշտացնելու նպատակով,

14) ռազմական կամ արտակարգ դրության կամ արտակարգ իրավիճակի կամ զանգվածային անկարգությունների պայմաններն օգտագործելով,

15) ռասայական, ազգային, էթնիկ կամ սոցիալական ծագումով, կրոնով, սեռով, քաղաքական կամ այլ հայացքներով կամ անձնական կամ սոցիալական բնույթի այլ հանգամանքներով պայմանավորված ատելության, անհանդուրժողականության կամ թշնամանքի շարժառիթով կամ

16) հանցագործությունից տուժած անձի բջիջը, հյուսվածքը, օրգանը կամ կենսաբանական նյութերը կամ հեղուկները վերցնելու նպատակով՝

պատժվում է ազատազրկմամբ՝ երկուսից հինգ տարի ժամկետով:

(167-րդ հոդվածը լրաց. 12.04.24 ՀՕ-170-Ն)

Հոդված 171. Առողջությանը թեթև վնաս պատճառելը

1. Մեկ ուրիշին մարմնական վնասվածք կամ առողջությանն այլ վնաս պատճառելը, որն առաջացրել է՝

1) առողջության կարճատև քայքայում կամ

2) ընդհանուր աշխատունակության աննշան կայուն կորուստ՝

պատժվում է տուգանքով՝ առավելագույնը տասնապատիկի չափով, կամ հանրային աշխատանքներով՝ առավելագույնը հարյուր ժամ տնտղությամբ, կամ ազատության սահմանափակմամբ՝ առավելագույնը մեկ տարի ժամկետով, կամ կարճաժամկետ ազատազրկմամբ՝ առավելագույնը մեկ ամիս ժամկետով, կամ ազատազրկմամբ՝ առավելագույնը մեկ տարի ժամկետով:

2. Սույն հոդվածի 1-ին մասով նախատեսված արարքը, որը կատարվել է՝

1) անձի կամ նրա մերձավոր ազգականի ընտանիքի անդամի կամ մերձավորի նկատմամբ՝ կապված այդ անձի կողմից իր պետական, քաղաքական, ծառայողական, մասնագիտական կամ հասարակական գործունեության կամ պարտքի կատարման հետ,

2) հղի կնոջ նկատմամբ,

3) անօգնական վիճակում գտնվողի նկատմամբ,

4) անչափահասի նկատմամբ,

5) մի խումբ անձանց կողմից,

~~6) մերձավոր ազգականի, զուգընկերոջ կամ նախկին զուգընկերոջ կողմից կամ~~

7) խուլիգանական դրդումներով կամ,

8) ռասայական, ազգային, էթնիկ կամ սոցիալական ծագումով, կրոնով, քաղաքական կամ այլ հայացքներով կամ անձնական կամ սոցիալական բնույթի այլ հանգամանքներով պայմանավորված ատելության, անհանդուրժողականության կամ թշնամանքի շարժառիթով՝

պատժվում է հանրային աշխատանքներով՝ ութսունից հարյուր հիսուն ժամ տնտղությամբ, կամ ազատության սահմանափակմամբ՝ առավելագույնը երկու տարի ժամկետով, կամ կարճաժամկետ ազատազրկմամբ՝ առավելագույնը երկու ամիս ժամկետով, կամ ազատազրկմամբ՝ առավելագույնը երկու տարի ժամկետով:

3. Հոգեկան խիստ հուզմունքի վիճակում, անհրաժեշտ պաշտպանության կամ հակաիրավական ոտնձգություն կատարած անձին բռնելու համար անհրաժեշտ միջոցների սահմանազանցմամբ մեկ ուրիշի առողջությանը թեթև վնաս պատճառելը հանցագործություն չի համարվում:

(171-րդ հոդվածը փոփ. 09.06.22 ՀՕ-240-Ն, լրաց. 16.01.24 ՀՕ-31-Ն, 12.04.24 ՀՕ-170-Ն)

Գ Լ ՈՒ Խ 24.1

ԸՆՏԱՆԻՔՈՒՄ ԵՎ ԿԵՆՑԱՂԱՅԻՆ ՀԱՐԱԲԵՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐՈՒՄ ԱՌՈՂՋՈՒԹՅԱՆ ԴԵՄ ՈՒՂՂԱԾ ՀԱՆՑԱԳՈՐԾՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ

Հոդված 173.1. Ընտանիքի անդամի, զուգընկերոջ կամ նախկին զուգընկերոջ կողմից իր ընտանիքի մեկ այլ անդամի, զուգընկերոջ կամ նախկին զուգընկերոջ առողջությանը ծանր վնաս պատճառելը

1. Ընտանիքի անդամի, զուգընկերոջ կամ նախկին զուգընկերոջ կողմից իր ընտանիքի մեկ այլ անդամին, զուգընկերոջը կամ նախկին զուգընկերոջը մարմնական վնասվածք պատճառելը կամ նրա առողջությանն այլ վնաս պատճառելը, որը՝

- 1) վտանգավոր է կյանքի համար,
- 2) առաջացրել է տեսողության, խոսքի, լսողության կամ որևէ օրգանի կամ դրա գործառույթի կորուստ,
- 3) արտահայտվել է դեմքի, գլխի, ականջի կամ կզակի անջնջելի ալլանդակմամբ,
- 4) առաջացրել է առողջության քայքայում՝ զուգորդված ընդհանուր աշխատունակության ոչ պակաս, քան մեկ երրորդի կայուն կորստով կամ մասնագիտական աշխատունակության լրիվ կորստով,
- 5) առաջացրել է հղիության ընդհատում կամ
- 6) առաջացրել է հոգեկան խանգարում, թմրամոլությամբ կամ թունամոլությամբ հիվանդացում՝

պատժվում է ազատազրկմամբ՝ վեցից տասներկու տարի ժամկետով:

2. Սույն հոդվածի 1-ին մասով նախատեսված արարքը, որը կատարվել է անչափահասի նկատմամբ կամ անգգոշությամբ առաջացրել է հանցագործությունից տուժած անձի մահ՝
պատժվում է ազատազրկմամբ՝ ութից տասնհինգ տարի ժամկետով:

Հոդված 173.2. Ընտանիքի անդամի, զուգընկերոջ կամ նախկին զուգընկերոջ կողմից իր ընտանիքի մեկ այլ անդամի, զուգընկերոջ կամ նախկին զուգընկերոջ առողջությանը միջին ծանրության վնաս պատճառելը

1. Ընտանիքի անդամի, զուգընկերոջ կամ նախկին զուգընկերոջ կողմից իր ընտանիքի մեկ այլ անդամին, զուգընկերոջը կամ նախկին զուգընկերոջը մարմնական վնասվածք կամ առողջությանը որևէ այլ վնաս պատճառելը, որը վտանգավոր չէ կյանքի համար և չի առաջացրել սույն օրենսգրքի 173.1-ին հոդվածով նախատեսված հետևանքներ, բայց առաջացրել է՝

- 1) առողջության տևական քայքայում կամ
- 2) ընդհանուր աշխատունակության մեկ երրորդից պակաս զգալի կայուն կորուստ՝
պատժվում է ազատազրկմամբ՝ երեքից վեց տարի ժամկետով:
2. Սույն հոդվածի 1-ին մասով նախատեսված արարքը, որը կատարվել է՝
 - 1) հղի կնոջ նկատմամբ կամ
 - 2) անչափահասի նկատմամբ՝
պատժվում է ազատազրկմամբ՝ չորսից ութ տարի ժամկետով:

Հոդված 173.3. Ընտանիքի անդամի, զուգընկերոջ կամ նախկին զուգընկերոջ կողմից իր ընտանիքի մեկ այլ անդամի, զուգընկերոջ կամ նախկին զուգընկերոջ առողջությանը թեթև վնաս պատճառելը

1. Ընտանիքի անդամի, զուգընկերոջ կամ նախկին զուգընկերոջ կողմից իր ընտանիքի մեկ այլ անդամին, զուգընկերոջը կամ նախկին զուգընկերոջը մարմնական վնասվածք կամ առողջությանն այլ վնաս պատճառելը, որն առաջացրել է՝

1) առողջության կարճատև քայքայում կամ
2) ընդհանուր աշխատունակության աննշան կայուն կորուստ՝
պատժվում է ազատության սահմանափակմամբ՝ առավելագույնը երեք տարի
ժամկետով, կամ կարճաժամկետ ազատազրկմամբ՝ մեկից երկու ամիս ժամկետով, կամ
ազատազրկմամբ՝ մեկից երեք տարի ժամկետով:

2. Սույն հոդվածի 1-ին մասով նախատեսված արարքը, որը կատարվել է՝

1) անչափահասի նկատմամբ կամ

2) հղի կնոջ նկատմամբ՝

պատժվում է ազատազրկմամբ՝ երկուսից հինգ տարի ժամկետով:

3. Հոգեկան խիստ հուզմունքի վիճակում կամ անհրաժեշտ պաշտպանության
սահմանազանցմամբ ընտանիքի անդամի, զուգընկերոջ կամ նախկին զուգընկերոջ կողմից
անձի առողջությանը թեթև վնաս պատճառելը հանցագործություն չի համարվում:

Գ Լ ՈՒ Խ 25

ԿՅԱՆՔԸ ԵՎ ԱՌՈՂՋՈՒԹՅՈՒՆԸ ՎՏԱՆԳՈՂ ՀԱՆՑԱԳՈՐԾՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ

**Հոդված 176. Հղիության արհեստական ընդհատմանը (աբորտ կատարելուն) կամ
ամլացմանը հարկադրելը**

1. Կնոջն իր հղիությունն արհեստական եղանակով ընդհատելուն (աբորտ կատարելուն)
կամ անձին ամլացմանը հարկադրելը՝ բռնություն գործադրելով, դա գործադրելու
սպառնալիքով, շանտաժով կամ հարկադրանքի այլ եղանակով՝

պատժվում է ազատազրկմամբ՝ երեքից յոթ տարի ժամկետով:

2. Սույն հոդվածի 1-ին մասով նախատեսված արարքը, որն է՝

1) կատարվել է մերձավոր ազգականի կամ զուգընկերոջ կամ նախկին զուգընկերոջ
կողմից կամ

2) անզգուշությամբ առաջացրել է հանցագործությունից տուժած անձի մահ կամ
հանգեցրել է նրա կամ նրա մերձավոր ազգականի ընտանիքի անդամի կամ մերձավորի
ինքնասպանության կամ առաջացրել է այլ ծանր հետևանք՝

պատժվում է ազատազրկմամբ՝ հինգից տասը տարի ժամկետով:

Հոդված 182. Վտանգի մեջ թողնելը

1. Կյանքի կամ առողջության համար վտանգավոր վիճակում գտնվող և
ինքնապահպանության միջոցներ ձեռնարկելու հնարավորությունից զրկված անձին
անհրաժեշտ և ակնհայտ անհետաձգելի օգնություն ցույց չտալը, եթե հանցավորն այդ անձին
օգնություն ցույց տալու իրական հնարավորություն է ունեցել, կամ օգնություն ցույց տալու
անհրաժեշտության մասին համապատասխան մարմիններին չհաղորդելը, եթե պարտավոր
չի եղել հոգ տանել նրա մասին և ինքը նրան չի դրել կյանքի համար վտանգավոր վիճակի մեջ՝

պատժվում է տուգանքով՝ առավելագույնը տասնապատիկի չափով, կամ հանրային
աշխատանքներով՝ առավելագույնը հարյուր ժամ տևողությամբ:

2. Կյանքի կամ առողջության համար վտանգավոր վիճակում գտնվող և ինքնապահպանության միջոցներ ձեռնարկելու հնարավորությունից զրկված անձին անօգնական վիճակում թողնելը, եթե հանցավորն այդ անձին օգնություն ցույց տալու իրական հնարավորություն է ունեցել և պարտավոր է եղել նրան խնամել, կամ ինքն է նրան դրել կյանքի կամ առողջության համար վտանգավոր վիճակում, եթե կյանքից զրկելու կամ առողջությանը վնաս պատճառելու դիտավորություն չի ունեցել՝

պատժվում է տուգանքով՝ առավելագույնը քսանապատիկի չափով, կամ հանրային աշխատանքներով՝ ութսունից հարյուր հիսուն ժամ տևողությամբ, կամ որոշակի պաշտոններ զբաղեցնելու կամ որոշակի գործունեությամբ զբաղվելու իրավունքից զրկելով՝ առավելագույնը երեք տարի ժամկետով, կամ ազատության սահմանափակմամբ՝ առավելագույնը երկու տարի ժամկետով:

3. Սույն հոդվածի 2-րդ մասով նախատեսված արարքը, որը կատարվել է՝

1) հղի կնոջ նկատմամբ,

2) անչափահասի նկատմամբ,

3) հանցավորից նյութական կամ այլ կախվածության մեջ գտնվողի նկատմամբ,

4) հոգեկան առողջության խնդիրներ ունեցող անձի նկատմամբ կամ

5) կարճավոր ազգականի ընտանիքի անդամի, զուգընկերոջ կամ նախկին զուգընկերոջ կողմից՝

պատժվում է տուգանքով՝ քսանապատիկից հիսնապատիկի չափով, կամ հանրային աշխատանքներով՝ հարյուր հիսունից երկու հարյուր յոթանասուն ժամ տևողությամբ, կամ որոշակի պաշտոններ զբաղեցնելու կամ որոշակի գործունեությամբ զբաղվելու իրավունքից զրկելով՝ երեքից յոթ տարի ժամկետով, կամ ազատության սահմանափակմամբ՝ առավելագույնը մեկից երեք տարի ժամկետով, կամ կարճաժամկետ ազատազրկմամբ՝ առավելագույնը մեկից երկու ամիս ժամկետով կամ ազատազրկմամբ՝ առավելագույնը երկու տարի ժամկետով:

(182-րդ հոդվածը խմբ. 12.04.24 ՀՕ-170-Ն)

Գ Լ ՈՒ Խ 25.1

ԸՆՏԱՆԻՔՈՒՄ ԵՎ ԿԵՆՑԱՂԱՅԻՆ ՀԱՐԱԲԵՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐՈՒՄ ԿՅԱՆՔԸ ԵՎ ԱՌՈՂՋՈՒԹՅՈՒՆԸ ՎՏԱՆԳՈՂ ՀԱՆՑԱԳՈՐԾՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ

Հոդված 187.2. Ընտանիքի անդամի, զուգընկերոջ կամ նախկին զուգընկերոջ կողմից իր ընտանիքի մեկ այլ անդամի, զուգընկերոջ կամ նախկին զուգընկերոջ հղիության արհեստական ընդհատմանը (աբորտ կատարելուն) կամ ամլացմանը հարկադրելը

1. Կնոջ ընտանիքի անդամի, զուգընկերոջ կամ նախկին զուգընկերոջ կողմից իր հղիությունն արհեստական եղանակով ընդհատելուն (աբորտ կատարելուն) կամ անձին իր ընտանիքի անդամի, զուգընկերոջ կամ նախկին զուգընկերոջ կողմից ամլացմանը

հարկադրելը՝ բռնություն գործադրելով, դա գործադրելու սպառնալիքով, շանտաժով կամ հարկադրանքի այլ եղանակով՝

պատժվում է ազատազրկմամբ՝ վեցից տասներկու տարի ժամկետով:

2. Սույն հոդվածի 1-ին մասով նախատեսված արարքը, որը անզգուշությամբ առաջացրել է հանցագործությունից տուժած անձի մահ կամ հանգեցրել է նրա կամ նրա ընտանիքի անդամի կամ մերձավորի ինքնասպանության կամ առաջացրել է այլ ծանր հետևանք՝

պատժվում է ազատազրկմամբ՝ ութից տասնհինգ տարի ժամկետով:

Գ Լ ՈՒ Խ 26

ԱԶԱՏՈՒԹՅԱՆ, ՊԱՏԿԻ, ԱՐԺԱՆԱՊԱՏՎՈՒԹՅԱՆ, ՖԻԶԻԿԱԿԱՆ ԿԱՄ ՀՈԳԵԿԱՆ ԱՆՁԵՌՆՄԵԼԻՈՒԹՅԱՆ ԴԵՄ ՈՒՂՂԱԾ ՀԱՆՑԱԳՈՐԾՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ

Հոդված 191. Մարդուն առևանգելը

1. Մարդուն առևանգելը՝ անձին իր կամքին հակառակ կամ նրա կամքն անտեսելով կամ անօգնական վիճակն օգտագործելով այլ վայր տեղափոխելը, եթե բացակայում են սույն օրենսգրքի 315-րդ հոդվածով նախատեսված հանցանքի հատկանիշները՝

պատժվում է ազատազրկմամբ՝ երկուսից հինգ տարի ժամկետով:

2. Սույն հոդվածի 1-ին մասով նախատեսված արարքը, որը կատարվել է՝

1) անձի կամ նրա ~~մերձավոր ազգականի~~ ընտանիքի անդամի կամ մերձավորի նկատմամբ՝ կապված այդ անձի կողմից իր պետական, քաղաքական, ծառայողական, մասնագիտական կամ հասարակական գործունեության կամ պարտքի կատարման հետ,

2) հղի կնոջ նկատմամբ,

3) անչափահասի նկատմամբ,

4) այլ անձանց կյանքի կամ առողջության համար վտանգավոր եղանակով,

5) մի խումբ անձանց կողմից,

~~6) մերձավոր ազգականի, զուգընկերոջ կամ նախկին զուգընկերոջ կողմից,~~

7) զենքի կամ մարմնական վնասվածք պատճառելու համար նախապես պատրաստված կամ հարմարեցված առարկայի կամ միջոցի գործադրմամբ,

8) շահադիտական դրդումներով,

9) առևանգվածին ազատ արձակելու պայմանով պահանջ ներկայացնելով կամ

10) ռասայական, ազգային, էթնիկ կամ սոցիալական ծագումով, կրոնով, սեռով, քաղաքական կամ այլ հայացքներով կամ անձնական կամ սոցիալական բնույթի այլ հանգամանքներով պայմանավորված ատելության, անհանդուրժողականության կամ թշնամանքի շարժառիթով՝

պատժվում է ազատազրկմամբ՝ չորսից ութ տարի ժամկետով:

3. Սույն հոդվածի 1-ին կամ 2-րդ մասով նախատեսված արարքը, որը՝

1) կատարվել է հանցավոր կազմակերպության կողմից կամ

2) անզգուշությամբ առաջացրել է հանցագործությունից տուժած անձի մահ կամ առողջությանը ծանր վնասի պատճառում կամ այլ ծանր հետևանք՝ պատժվում է ազատազրկմամբ՝ ութից տասներկու տարի ժամկետով:
(191-րդ հոդվածը խմբ. 12.04.24 ՀՕ-170-Ն)

Հոդված 192. Ազատությունից ապօրինի զրկելը

1. Մարդուն ազատությունից ապօրինի զրկելը, եթե բացակայում են սույն օրենսգրքի 188-րդ, 189-րդ, 191-րդ կամ 315-րդ հոդվածով նախատեսված հանցանքների հատկանիշները՝

պատժվում է տուգանքով՝ առավելագույնը քսանապատիկի չափով, կամ ազատության սահմանափակմամբ՝ առավելագույնը երկու տարի ժամկետով, կամ կարճաժամկետ ազատազրկմամբ՝ առավելագույնը երկու ամիս ժամկետով, կամ ազատազրկմամբ՝ առավելագույնը երկու տարի ժամկետով:

2. Սույն հոդվածի 1-ին մասով նախատեսված արարքը, որը կատարվել է՝

1) անձի կամ նրա ~~մերձավոր ազգականի~~ մերձավոր անդամի կամ մերձավորի նկատմամբ՝ կապված այդ անձի կողմից իր պետական, քաղաքական, ծառայողական, մասնագիտական կամ հասարակական գործունեության կամ պարտքի կատարման հետ,

2) հղի կնոջ նկատմամբ,

3) անօգնական վիճակում գտնվողի նկատմամբ,

4) անչափահասի նկատմամբ,

5) մի խումբ անձանց կողմից նախնական համաձայնությամբ,

~~6) մերձավոր ազգականի, գույրնկերոջ կամ նախկին գույրնկերոջ կողմից,~~

7) զենքի կամ մարմնական վնասվածք պատճառելու համար նախապես պատրաստված կամ հարմարեցված առարկայի կամ միջոցի գործադրմամբ,

8) շահադիտական դրդումներով,

9) ազատությունից ապօրինի զրկված անձին ազատ արձակելու պայմանով պահանջ ներկայացնելով կամ

10) ռասայական, ազգային, էթնիկ կամ սոցիալական ծագումով, կրոնով, սեռով, քաղաքական կամ այլ հայացքներով կամ անձնական կամ սոցիալական բնույթի այլ հանգամանքներով պայմանավորված ատելության, անհանդուրժողականության կամ թշնամանքի շարժառիթով՝

պատժվում է ազատազրկմամբ՝ երկուսից հինգ տարի ժամկետով:

3. Սույն հոդվածի 1-ին կամ 2-րդ մասով նախատեսված արարքը, որը՝

1) կատարվել է հանցավոր կազմակերպության կողմից կամ

2) անզգուշությամբ առաջացրել է հանցագործությունից տուժած անձի մահ կամ առողջությանը ծանր վնասի պատճառում կամ այլ ծանր հետևանք՝

պատժվում է ազատազրկմամբ՝ չորսից ութ տարի ժամկետով:

(192-րդ հոդվածը լրաց. 12.04.24 ՀՕ-170-Ն)

Հոդված 194. Հոգեկան ներգործությունը

1. Սպանության, առողջությանը վնաս պատճառելու, խոշտանգման, սեռական ազատության կամ անձեռնմխելիության դեմ ուղղված հանցանք կատարելու, առևանգելու, ազատությունից ապօրինի զրկելու կամ խոշոր կամ առանձնապես խոշոր չափի գույք ոչնչացնելու սպառնալիքը, եթե այդ սպառնալիքն իրականացնելու իրական վտանգ է եղել, ինչպես նաև սոցիալական մեկուսացումը կամ պարբերաբար պատիվն ու արժանապատվությունը նվաստացնելը՝

պատժվում է տուգանքով՝ առավելագույնը քսանապատիկի չափով, կամ ազատության սահմանափակմամբ՝ առավելագույնը մեկ տարի ժամկետով, կամ կարճաժամկետ ազատազրկմամբ՝ առավելագույնը մեկ ամիս ժամկետով:

2. Սույն հոդվածի 1-ին մասով նախատեսված արարքը, որը կատարվել է՝

1) անձի կամ նրա ~~մերձավոր ազգականի~~ անդամի կամ մերձավորի նկատմամբ՝ կապված այդ անձի կողմից իր պետական, քաղաքական, ծառայողական, մասնագիտական կամ հասարակական գործունեության կամ պարտքի կատարման հետ,

2) հղի կնոջ նկատմամբ,

3) անչափահասի նկատմամբ,

~~4) մերձավոր ազգականի, գուրնկերոջ կամ նախկին գուրնկերոջ կողմից,~~

5) հանցավորից նյութական կամ այլ կախվածության մեջ գտնվողի նկատմամբ,

6) զենքի կամ մարմնական վնասվածք պատճառելու համար նախապես պատրաստված կամ հարմարեցված առարկայի կամ միջոցի գործադրմամբ,

7) խուլիգանական դրդումներով կամ

8) ռասայական, ազգային, էթնիկ կամ սոցիալական ծագումով, կրոնով, սեռով, քաղաքական կամ այլ հայացքներով կամ անձնական կամ սոցիալական բնույթի այլ հանգամանքներով պայմանավորված ատելության, անհանդուրժողականության կամ թշնամանքի շարժառիթով՝

պատժվում է ազատության սահմանափակմամբ՝ առավելագույնը երկու տարի ժամկետով, կամ կարճաժամկետ ազատազրկմամբ՝ առավելագույնը երկու ամիս ժամկետով:

(194-րդ հոդվածը փոփ. 09.06.22 ՀՕ-240-Ն, լրաց. 12.04.24 ՀՕ-170-Ն)

Հոդված 195. Ֆիզիկական ներգործությունը

1. Հարվածներ հասցնելը կամ բռնի այլ գործողություններ կատարելը, եթե չեն առաջացել սույն օրենսգրքի 171-րդ հոդվածով նախատեսված հետևանքները՝

պատժվում է տուգանքով՝ առավելագույնը քսանապատիկի չափով, կամ հանրային աշխատանքներով՝ ութսունից հարյուր հիսուն ժամ տևողությամբ, կամ ազատության սահմանափակմամբ՝ առավելագույնը մեկ տարի ժամկետով, կամ կարճաժամկետ ազատազրկմամբ՝ առավելագույնը մեկ ամիս ժամկետով:

2. Սույն հոդվածի 1-ին մասով նախատեսված արարքը, որը կատարվել է՝

1) անձի կամ նրա ~~մերձավոր ազգականի~~ անդամի կամ մերձավորի նկատմամբ՝ կապված այդ անձի կողմից իր պետական, քաղաքական, ծառայողական, մասնագիտական կամ հասարակական գործունեության կամ պարտքի կատարման հետ,

2) հղի կնոջ նկատմամբ,

3) անչափահասի նկատմամբ,

4) առանձին դաժանությամբ,

5) մի խումբ անձանց կողմից,

~~6) մերձավոր ազգականի, գուգընկերոջ կամ նախկին գուգընկերոջ կողմից,~~

7) հանցավորից նյութական կամ այլ կախվածության մեջ գտնվողի նկատմամբ,

8) շահադիտական դրդումներով,

9) խուլիգանական դրդումներով կամ

10) ռասայական, ազգային, էթնիկ կամ սոցիալական ծագումով, կրոնով, սեռով, քաղաքական կամ այլ հայացքներով կամ անձնական կամ սոցիալական բնույթի այլ հանգամանքներով պայմանավորված ատելության, անհանդուրժողականության կամ թշնամանքի շարժառիթով՝

պատժվում է հանրային աշխատանքներով՝ հարյուրից երկու հարյուր ժամ տևողությամբ, կամ ազատության սահմանափակմամբ՝ առավելագույնը երկու տարի ժամկետով, կամ կարճաժամկետ ազատազրկմամբ՝ առավելագույնը երկու ամիս ժամկետով:

(195-րդ հոդվածը փոփ. 09.06.22 ՀՕ-240-Ն, լրաց. 12.04.24 ՀՕ-170-Ն)

Հոդված 196. Ֆիզիկական ուժեղ ցավ կամ հոգեկան ուժեղ տառապանք պատճառելը

1. Անձին ֆիզիկական ուժեղ ցավ կամ հոգեկան ուժեղ տառապանք պատճառելը, եթե դա չի առաջացրել սույն օրենսգրքի 166-րդ կամ 167-րդ հոդվածով նախատեսված հետևանքները, և եթե բացակայում են սույն օրենսգրքի 450-րդ հոդվածով նախատեսված հանցանքի հատկանիշները՝

պատժվում է ազատազրկմամբ՝ առավելագույնը երեք տարի ժամկետով:

2. Սույն հոդվածի 1-ին մասով նախատեսված արարքը, որը կատարվել է՝

1) անձի կամ նրա ~~մերձավոր ազգականի~~ ընտանիքի անդամի կամ մերձավորի նկատմամբ՝ կապված այդ անձի կողմից իր պետական, քաղաքական, ծառայողական, մասնագիտական կամ հասարակական գործունեության կամ պարտքի կատարման հետ,

2) հղի կնոջ նկատմամբ,

3) անչափահասի նկատմամբ,

4) առանձին դաժանությամբ,

5) մի խումբ անձանց կողմից,

6) հանցավորից նյութական կամ այլ կախվածության մեջ գտնվողի նկատմամբ,

7) առևանգված կամ որպես պատանդ վերցված անձի նկատմամբ կամ:

~~8) մերձավոր ազգականի, գուգընկերոջ կամ նախկին գուգընկերոջ կողմից կամ~~

9) ռասայական, ազգային, էթնիկ կամ սոցիալական ծագումով, կրոնով, սեռով, քաղաքական կամ այլ հայացքներով կամ անձնական կամ սոցիալական բնույթի այլ հանգամանքներով պայմանավորված ատելության, անհանդուրժողականության կամ թշնամանքի շարժառիթով՝

պատժվում է ազատազրկմամբ՝ երեքից յոթ տարի ժամկետով:

(196-րդ հոդվածը խմբ. 12.04.24 ՀՕ-170-Ն)

Հոդված 196.1. Հետամտելը

1. Հետամտելը՝ անձին հետևելը, տեղեկատվական կամ հաղորդակցական տեխնոլոգիաներն օգտագործելով, նրա բնակության, աշխատանքի կամ ուսման, զբաղմունքի վայր այցելելու միջոցով կամ այլ եղանակով անցանկալի հաղորդակցության մեջ ներգրավելը կամ ներգրավելու փորձ կատարելը, անձնական իրերի վրա հետքեր թողնելը, անձի տվյալներով առցանց հաշիվներ բացելը, եթե այդ արարքը կատարվել է պարբերաբար և անձի մեջ վախ կամ անհանգստություն է առաջացրել իր կամ իր մերձավորի անվտանգության համար կամ ստիպել է էապես փոխել իր կենսակերպը կամ այն փոխելու իրական անհրաժեշտություն է առաջացրել՝

պատժվում է տուգանքով՝ քսանապատիկից հիսնապատիկի չափով, կամ հանրային աշխատանքներով՝ երկու հարյուրից երկու հարյուր յոթանասուներեք տևողությամբ, կամ ազատության սահմանափակմամբ՝ առավելագույնը երեք տարի ժամկետով, կամ կարճաժամկետ ազատազրկմամբ՝ առավելագույնը երկու ամիս ժամկետով:

2. Սույն հոդվածի 1-ին մասով նախատեսված արարքը, որը կատարվել է՝

1) անձի կամ նրա ~~մերձավոր ազգականի~~ ընտանիքի անդամի կամ մերձավորի նկատմամբ՝ կապված այդ անձի կողմից իր պետական, քաղաքական, ծառայողական, մասնագիտական կամ հասարակական գործունեության կամ պարտքի կատարման հետ,

2) հղի կնոջ նկատմամբ կամ:

3) անչափահասի նկատմամբ՝ ~~կամ~~

4) ~~մերձավոր ազգականի, զուգընկերոջ կամ նախկին զուգընկերոջ կողմից՝~~
պատժվում է ազատազրկմամբ՝ մեկից երեք տարի ժամկետով:

(196.1-ին հոդվածը լրաց. 12.04.24 ՀՕ-170-Ն)

Գ Լ ՈՒ Խ 26.1

ԸՆՏԱՆԻՔՈՒՄ ԵՎ ԿԵՆՑԱՂԱՅԻՆ ՀԱՐԱԲԵՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐՈՒՄ ԱԶԱՏՈՒԹՅԱՆ, ՊԱՏՎԻ, ԱՐԺԱՆԱՊԱՏՎՈՒԹՅԱՆ, ՖԻԶԻԿԱԿԱՆ ԿԱՄ ՀՈԳԵԿԱՆ ԱՆՁԵՌՆԵՐԻ ՆԵՐՈՒԹՅԱՆ ԴԵՄ ՈՒՂՂՎԱԾ ՀԱՆՑԱԳՈՐԾՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ

Հոդված 197.1. Ընտանիքի անդամի, զուգընկերոջ կամ նախկին զուգընկերոջ կողմից իր ընտանիքի մեկ այլ անդամին, զուգընկերոջը կամ նախկին զուգընկերոջն առևանգելը

1. Ընտանիքի անդամի, զուգընկերոջ կամ նախկին զուգընկերոջ կողմից իր ընտանիքի մեկ այլ անդամին, զուգընկերոջը կամ նախկին զուգընկերոջն առևանգելը՝ նրա կամքին հակառակ կամ նրա կամքն անտեսելով կամ անօգնական վիճակն օգտագործելով այլ վայր տեղափոխելը, եթե բացակայում են սույն օրենսգրքի 315-րդ հոդվածով նախատեսված հանցանքի հատկանիշները՝

պատժվում է ազատազրկմամբ՝ հինգից տասը տարի ժամկետով:

2. Սույն հոդվածի 1-ին մասով նախատեսված արարքը, որը կատարվել է՝

1) հղի կնոջ նկատմամբ կամ

3) անչափահասի նկատմամբ՝

պատժվում է ազատազրկմամբ՝ վեցից տասներկու տարի ժամկետով:

3. Սույն հոդվածի 1-ին կամ 2-րդ մասով նախատեսված արարքը, որը անզգուշությամբ առաջացրել է հանցագործությունից տուժած անձի մահ կամ առողջությանը ծանր վնասի պատճառում կամ այլ ծանր հետևանք՝

պատժվում է ազատազրկմամբ՝ ութից տասնհինգ տարի ժամկետով:

Հոդված 197.2. Ընտանիքի անդամի, զուգընկերոջ կամ նախկին զուգընկերոջ կողմից իր ընտանիքի մեկ այլ անդամին, զուգընկերոջը կամ նախկին զուգընկերոջն ազատությունից ապօրինի գրկելը

1. Ընտանիքի անդամի, զուգընկերոջ կամ նախկին զուգընկերոջ կողմից ընտանիքի մեկ այլ անդամին, զուգընկերոջը կամ նախկին զուգընկերոջն ազատությունից ապօրինի գրկելը, եթե բացակայում են սույն օրենսգրքի 188-րդ, 189-րդ, 197.1-ին կամ 315-րդ հոդվածով նախատեսված հանցանքների հատկանիշները՝

պատժվում է ազատազրկմամբ՝ երեքից վեց տարի ժամկետով:

2. Սույն հոդվածի 1-ին մասով նախատեսված արարքը, որը կատարվել է՝

1) հղի կնոջ նկատմամբ կամ

4) անչափահասի նկատմամբ՝

պատժվում է ազատազրկմամբ՝ չորսից ութ տարի ժամկետով:

3. Սույն հոդվածի 1-ին կամ 2-րդ մասով նախատեսված արարքը, որը անզգուշությամբ առաջացրել է հանցագործությունից տուժած անձի մահ կամ առողջությանը ծանր վնասի պատճառում կամ այլ ծանր հետևանք՝

պատժվում է ազատազրկմամբ՝ հինգից տասը տարի ժամկետով:

Հոդված 197.3. Ընտանիքի անդամի, զուգընկերոջ կամ նախկին զուգընկերոջ կողմից իր ընտանիքի մեկ այլ անդամի, զուգընկերոջ կամ նախկին զուգընկերոջ նկատմամբ հոգեկան ներգործությունը

1. Ընտանիքի անդամի, զուգընկերոջ կամ նախկին զուգընկերոջ կողմից բռնություն գործադրելու կամ գույքը ոչնչացնելու կամ վնասելու սպառնալիքը, եթե այդ սպառնալիքն իրականացնելու իրական վտանգ է եղել, կամ պարբերաբար պատիվն ու արժանապատվությունը նվաստացնելը, ինչպես նաև սոցիալական վերահսկողությունը կամ մեկուսացումը՝ բռնություն գործադրելով կամ բռնություն գործադրելու սպառնալիքով կամ հարկադրանքի այլ եղանակով իր ընտանիքի մեկ այլ անդամին, զուգընկերոջը կամ նախկին զուգընկերոջը հարկադրելը սահմանափակելու կամ դադարեցնելու հաղորդակցությունն այլ անձի հետ կամ դադարեցնելու աշխատանքային հարաբերությունները կամ ուսումնառությունը, եթե այդ արարքը կատարվել է պարբերաբար և անզգուշությամբ անձի մոտ հարուցել է վախ իր կամ իր մերձավորի անվտանգության համար՝

պատժվում է ազատության սահմանափակմամբ՝ մեկից երեք տարի ժամկետով, կամ կարճաժամկետ ազատազրկմամբ՝ մեկից երկու ամիս ժամկետով, կամ ազատազրկմամբ՝ առավելագույնը մեկ տարի ժամկետով:

2. Սույն հոդվածի 1-ին մասով նախատեսված արարքը, որը կատարվել է՝

1) հղի կնոջ նկատմամբ կամ

3) անչափահասի նկատմամբ՝

պատժվում է ազատազրկմամբ՝ առավելագույնը երկու տարի ժամկետով:

Հոդված 197.4. Ընտանիքի անդամի, զուգրններոջ կամ նախկին զուգրններոջ կողմից իր ընտանիքի մեկ այլ անդամի, զուգրններոջ կամ նախկին զուգրններոջ նկատմամբ ֆիզիկական ներգործությունը

1. Ընտանիքի անդամի, զուգրններոջ կամ նախկին զուգրններոջ կողմից իր ընտանիքի մեկ այլ անդամի, զուգրններոջ կամ նախկին զուգրններոջ նկատմամբ ֆիզիկական ներգործությունը՝ հարվածներ հասցնելը կամ բռնի գործողություններ կատարելը կամ որոշակի ժամանակահատվածի ընթացքում պարբերաբար բռնի գործողություն կատարելը, եթե չեն առաջացել սույն օրենսգրքի 173.3-րդ հոդվածով նախատեսված հետևանքները՝

պատժվում է ազատության սահմանափակմամբ՝ մեկից երեք տարի ժամկետով, կամ կարճաժամկետ ազատազրկմամբ՝ առավելագույնը մեկից երկու ամիս ժամկետով կամ ազատազրկմամբ՝ առավելագույնը մեկ տարի ժամկետով:

2. Սույն հոդվածի 1-ին մասով նախատեսված արարքը, որը կատարվել է՝

1) հղի կնոջ նկատմամբ կամ

3) անչափահասի նկատմամբ՝

պատժվում է ազատազրկմամբ՝ առավելագույնը երկու տարի ժամկետով:

Հոդված 197.5. Ընտանիքի անդամի, զուգրններոջ կամ նախկին զուգրններոջ կողմից իր ընտանիքի մեկ այլ անդամին, զուգրններոջը կամ նախկին զուգրններոջը ֆիզիկական ուժեղ ցավ կամ հոգեկան ուժեղ տառապանք պատճառելը

1. Ընտանիքի անդամի, զուգրններոջ կամ նախկին զուգրններոջ կողմից իր ընտանիքի մեկ այլ անդամին, զուգրններոջը կամ նախկին զուգրններոջը ֆիզիկական ուժեղ ցավ կամ հոգեկան ուժեղ տառապանք պատճառելը, եթե դա չի առաջացրել սույն օրենսգրքի 173.1-ին կամ 173.2-րդ հոդվածով նախատեսված հետևանքները, և եթե բացակայում են սույն օրենսգրքի 450-րդ հոդվածով նախատեսված հանցանքի հատկանիշները՝

պատժվում է ազատազրկմամբ՝ չորսից ութ տարի ժամկետով:

2. Սույն հոդվածի 1-ին մասով նախատեսված արարքը, որը կատարվել է՝

1) հղի կնոջ նկատմամբ կամ

3) անչափահասի նկատմամբ՝

պատժվում է ազատազրկմամբ՝ հինգից տասը տարի ժամկետով:

Հոդված 197.6. Ընտանիքի անդամի, զուգընկերոջ կամ նախկին զուգընկերոջ կողմից իր ընտանիքի մեկ այլ անդամին, զուգընկերոջը կամ նախկին զուգընկերոջը հետամտելը

1. Ընտանիքի անդամի, զուգընկերոջ կամ նախկին զուգընկերոջ կողմից հետամտելը՝ իր ընտանիքի մեկ այլ անդամին, զուգընկերոջը կամ նախկին զուգընկերոջը հետևելը, տեղեկատվական կամ հաղորդակցական տեխնոլոգիաներն օգտագործելով, նրա բնակության, աշխատանքի կամ ուսման, զբաղմունքի վայր այցելելու միջոցով կամ այլ եղանակով անցանկալի հաղորդակցության մեջ ներգրավելը կամ ներգրավելու փորձ կատարելը, անձնական իրերի վրա հետքեր թողնելը, նրա տվյալներով առցանց հաշիվներ բացելը, եթե այդ արարքը կատարվել է պարբերաբար և անձի մեջ վախ կամ անհանգստություն է առաջացրել իր կամ իր մերձավորի անվտանգության համար կամ ստիպել է էապես փոխել իր կենսակերպը կամ այն փոխելու իրական անհրաժեշտություն է առաջացրել՝

պատժվում է ազատազրկմամբ՝ մեկից չորս տարի ժամկետով:

2. Սույն հոդվածի 1-ին մասով նախատեսված արարքը, որը կատարվել է՝

1) հղի կնոջ նկատմամբ կամ

3) անչափահասի նկատմամբ՝

պատժվում է ազատազրկմամբ՝ երկուսից հինգ տարի ժամկետով:

Հոդված 197.7. Ընտանիքի անդամի, զուգընկերոջ կամ նախկին զուգընկերոջ կողմից իր ընտանիքի մեկ այլ անդամին, զուգընկերոջը կամ նախկին զուգընկերոջն ամուսնությանը կամ ամուսնալուծությանը կամ երեխա ունենալուն հարկադրելը

1. Ընտանիքի անդամի, զուգընկերոջ կամ նախկին զուգընկերոջ կողմից բռնություն գործադրելով, բռնություն գործադրելու սպառնալիքով, շանտաժի, արժանապատվությունը նվաստացնելու, գույքը ոչնչացնելու, վնասելու կամ վերցնելու սպառնալիքով կամ հանցագործությունից տուժած անձի նյութական կամ այլ կախվածությունն օգտագործելով կամ հարկադրանքի այլ եղանակով իր ընտանիքի մեկ այլ անդամին, զուգընկերոջը կամ նախկին զուգընկերոջն ամուսնությանը կամ ամուսնալուծությանը կամ երեխա ունենալուն հարկադրելը՝

պատժվում է ազատության սահմանափակմամբ՝ առավելագույնը երեք տարի ժամկետով, կամ կարճաժամկետ ազատազրկմամբ՝ առավելագույնը երկու ամիս ժամկետով, կամ ազատազրկմամբ՝ առավելագույնը երեք տարի ժամկետով:

Գ Լ ՈՒ Խ 27

**ՍԵՌԱԿԱՆ ԱԶԱՏՈՒԹՅԱՆ ԵՎ ՍԵՌԱԿԱՆ ԱՆՁԵՌՆՄԽԵԼԻՈՒԹՅԱՆ ԴԵՄ ՈՒՂՂՎԱԾ
ՀԱՆՑԱԳՈՐԾՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ**

Հոդված 198. Սեքսուալ բնույթի բռնի գործողությունները

1. Սեռական հարաբերությունը կամ սեքսուալ բնույթի այլ գործողությունները, այդ թվում՝ սեռական հարաբերության նմանակումը կամ սեռական կարիքները բավարարելը, որոնք կատարվել են հանցագործությունից տուժած անձի կամքին հակառակ կամ նրա կամքն անտեսելով՝ հանցագործությունից տուժած անձի կամ այլ անձի նկատմամբ բռնություն գործադրելով կամ դա գործադրելու սպառնալիքով կամ հանցագործությունից տուժած անձի անօգնական վիճակն օգտագործելով՝

պատժվում է ազատազրկմամբ՝ երեքից վեց տարի ժամկետով:

2. Սույն հոդվածի 1-ին մասով նախատեսված արարքը, որը կատարվել է՝

1) հղի կնոջ նկատմամբ,

2) անչափահասի նկատմամբ,

~~3) մերձավոր ազգականի կամ զուգընկերոջ կամ նախկին զուգընկերոջ կողմից,~~

4) ընտանեկան դրությամբ կամ հաշմանդամությամբ պայմանավորված՝ խոցելի վիճակում գտնվող անձի նկատմամբ,

5) նյութական կամ այլ կախվածության մեջ գտնվող անձի նկատմամբ,

6) արգելանքի վերցված, ձերբակալված, կալանավորված կամ քրեակատարողական հիմնարկում պատիժը կրող անձի, զորամասում կամ ծառայության այլ վայրում՝ զինծառայողի կամ բուժհաստատությունում բուժվող կամ հետազոտվող անձի նկատմամբ՝ համապատասխան հիմնարկի կամ հաստատության աշխատակցի կողմից,

7) մի խումբ անձանց կողմից,

8) առանձին դաժանությամբ կամ

9) զենքի կամ մարմնական վնասվածք պատճառելու համար նախապես պատրաստված կամ հարմարեցված առարկայի կամ միջոցի գործադրմամբ կամ դա գործադրելու սպառնալիքով՝

պատժվում է ազատազրկմամբ՝ հինգից տասը տարի ժամկետով:

3. Սույն հոդվածի 1-ին կամ 2-րդ մասով նախատեսված արարքը, որը՝

1) կատարվել է 18 տարին չլրացած անձի նկատմամբ ~~վերընթաց ազգականի կամ այն անձի կողմից, որի վրա դրված է երեխայի դաստիարակության, խնամքի կամ բուժման պարտականություն,~~

2) կատարվել է 12-ից 14 տարին չլրացած անձի նկատմամբ կամ

3) անզգուշությամբ առաջացրել է մարդու մահ կամ առողջությանը ծանր վնասի պատճառում կամ հոգեկան խանգարում կամ հանգեցրել է հանցագործությունից տուժած անձի կամ նրա ~~մերձավոր ազգականի~~ ընտանիքի անդամի կամ մերձավորի ինքնասպանության կամ առաջացրել է այլ ծանր հետևանք՝

պատժվում է ազատազրկմամբ՝ ութից տասնհինգ տարի ժամկետով:

4. Սեռական հարաբերությունը կամ սեքսուալ բնույթի այլ գործողությունները, այդ թվում՝ սեռական հարաբերության նմանակումը կամ սեռական կարիքները բավարարելը, որոնք կատարվել են 12 տարին չլրացած անձի նկատմամբ՝

պատժվում է ազատազրկմամբ՝ ութից տասնհինգ տարի ժամկետով:

5. Սույն հոդվածի իմաստով՝ անօգնական վիճակում գտնվող է համարվում հանցավորին դիմադրություն ցույց տալու կամ իր նկատմամբ կատարվող արարքի բնույթը գիտակցելու հնարավորությունից զրկված անձը:

(198-րդ հոդվածը խմբ., լրաց. 09.06.22 ՀՕ-240-Ն)

Հոդված 199. Սեքսուալ բնույթի գործողություններին հարկադրելը

1. Սեռական հարաբերությունը կամ սեքսուալ բնույթի այլ գործողությունները, այդ թվում՝ սեռական հարաբերության նմանակումը կամ սեռական կարիքները բավարարելը, որոնք կատարվել են շանտաժի, գույքը ոչնչացնելու, վնասելու կամ վերցնելու սպառնալիքով կամ հանցագործությունից տուժած անձի նյութական կամ այլ կախվածությունն օգտագործելով կամ առանց նրա համաձայնության ողջամիտ համոզմունքի կամ նույն եղանակներով նրան սեռական հարաբերության կամ սեքսուալ բնույթի այլ գործողություններ կատարելուն հարկադրելը, եթե բացակայում են սույն օրենսգրքի 188-րդ կամ 189-րդ հոդվածով նախատեսված հանցանքների հատկանիշները՝

պատժվում է ազատության սահմանափակմամբ՝ մեկից երեք տարի ժամկետով, կամ կարճաժամկետ ազատազրկմամբ՝ մեկից երկու ամիս ժամկետով, կամ ազատազրկմամբ՝ մեկից չորս տարի ժամկետով:

2. Սույն հոդվածի 1-ին մասով նախատեսված արարքը, որը կատարվել է՝

1) հղի կնոջ նկատմամբ,

2) անչափահասի նկատմամբ,

~~3) մերձավոր ազգականի կամ զուգընկերոջ կամ նախկին զուգընկերոջ կողմից,~~

4) ընտանեկան դրությամբ կամ հաշմանդամությամբ պայմանավորված՝ խոցելի վիճակում գտնվող անձի նկատմամբ,

5) արգելանքի վերցված, ձերբակալված, կալանավորված կամ քրեակատարողական հիմնարկում պատիժը կրող անձի, զորամասում կամ ծառայության այլ վայրում՝ զինծառայողի կամ բուժհաստատությունում բուժվող կամ հետազոտվող անձի նկատմամբ՝ համապատասխան հիմնարկի կամ հաստատության աշխատակցի կողմից կամ

6) մի խումբ անձանց կողմից՝

պատժվում է ազատազրկմամբ՝ երեքից վեց տարի ժամկետով:

3. Սույն հոդվածի 1-ին կամ 2-րդ մասով նախատեսված արարքը, որը՝

1) կատարվել է 18 տարին չլրացած անձի նկատմամբ ~~վերընթաց ազգականի կամ այն անձի կողմից, որի վրա դրված է երեխայի դաստիարակության, խնամքի կամ բուժման պարտականություն,~~

2) կատարվել է 16 տարին չլրացած անձի նկատմամբ կամ

3) անզգուշությամբ առաջացրել է առողջությանը ծանր վնասի պատճառում կամ հոգեկան խանգարում կամ հանգեցրել է հանցագործությունից տուժած անձի կամ նրա ~~մերձավոր ազգականի ընտանիքի անդամի~~ կամ մերձավորի ինքնասպանության կամ առաջացրել է այլ ծանր հետևանք՝

պատժվում է ազատազրկմամբ՝ վեցից տասներկու տարի ժամկետով:

(199-րդ հոդվածը փոփ. 09.06.22 ՀՕ-240-Ն)

Հոդված 200. Սեքսուալ բնույթի գործողություններ կատարելը 16 տարին չլրացած անձի նկատմամբ

1. Սեռական հարաբերությունը կամ սեքսուալ բնույթի այլ գործողությունները, այդ թվում՝ սեռական հարաբերության նմանակումը կամ սեռական կարիքները բավարարելը, որոնք կատարվել են 18 տարին լրացած անձի կողմից 16 տարին չլրացած անձի նկատմամբ, եթե բացակայում են սույն օրենսգրքի 189-րդ, 198-րդ կամ 199-րդ հոդվածով նախատեսված հանցանքների հատկանիշները՝

պատժվում է ազատության սահմանափակմամբ՝ առավելագույնը երկու տարի ժամկետով, կամ կարճաժամկետ ազատազրկմամբ՝ առավելագույնը երկու ամիս ժամկետով, կամ ազատազրկմամբ՝ առավելագույնը երեք տարի ժամկետով:

2. Սույն հոդվածի 1-ին մասով նախատեսված արարքը, որը կատարվել է՝

1) 12-ից 14 տարին չլրացած անձի նկատմամբ,

~~2) մերձավոր ազգականի կամ զուգընկերոջ կամ նախկին զուգընկերոջ կողմից,~~

3) մի խումբ անձանց կողմից կամ

4) առանձին դաժանությամբ՝

պատժվում է ազատության սահմանափակմամբ՝ մեկից երեք տարի ժամկետով, կամ կարճաժամկետ ազատազրկմամբ՝ մեկից երկու ամիս ժամկետով, կամ ազատազրկմամբ՝ երկուսից հինգ տարի ժամկետով:

3. Սույն հոդվածի 1-ին կամ 2-րդ մասով նախատեսված արարքը, որը՝

1) կատարվել է ~~վերընթաց ազգականի կամ~~ այն անձի կողմից, որի վրա դրված է երեխայի դաստիարակության, խնամքի կամ բուժման պարտականություն կամ

2) անզգուշությամբ առաջացրել է առողջությանը ծանր վնասի պատճառում կամ հոգեկան խանգարում կամ հանգեցրել է հանցագործությունից տուժած անձի կամ նրա ~~մերձավոր ազգականի~~ ինքնասպանության կամ առաջացրել է այլ ծանր հետևանք՝

պատժվում է ազատազրկմամբ՝ հինգից տասը տարի ժամկետով:

4. (մասն ուժը կորցրել է 12.04.24 ՀՕ-170-Ն)

(200-րդ հոդվածը փոփ. 12.04.24 ՀՕ-170-Ն)

Հոդված 201. Անառակաբարո արարք կատարելը

1. 18 տարին լրացած անձի կողմից պոռնկագրական նյութ կամ առարկա, այդ թվում՝ տպագիր հրատարակություն, կինոյի կամ տեսաֆիլմի նյութ, էլեկտրոնային կրիչի վրա պահվող նյութ, պատկեր կամ պոռնկագրական բնույթի այլ առարկա 16 տարին չլրացած անձանց շրջանում տարածելը, ցուցադրելը, 16 տարին չլրացած անձի ներկայությամբ սեռական հարաբերությունը, մերկանալը կամ սեքսուալ բնույթի այլ գործողություն կատարելը, 16 տարին չլրացած անձի հետ սեքսուալ բնույթի գրույցը կամ 16 տարին չլրացած անձի մեջ սեքսուալ բնույթի ցանկություն առաջացնելուն ուղղված այլ արարքը, եթե բացակայում են սույն օրենսգրքի 198-րդ, 199-րդ կամ 200-րդ հոդվածով նախատեսված հանցանքների հատկանիշները՝

պատժվում է կարճաժամկետ ազատազրկմամբ՝ առավելագույնը երկու ամիս ժամկետով, կամ ազատազրկմամբ՝ առավելագույնը երեք տարի ժամկետով:

2. Սույն հոդվածի 1-ին մասով նախատեսված արարքը, որը կատարվել է՝

1) 14 տարին չլրացած անձի նկատմամբ,

2) մի խումբ անձանց կողմից կամ

3) տեղեկատվական կամ հաղորդակցական տեխնոլոգիաներն օգտագործելով՝

պատժվում է ազատազրկմամբ՝ երկուսից հինգ տարի ժամկետով:

3. Սույն հոդվածի 1-ին կամ 2-րդ մասով նախատեսված արարքը, որը՝

1) կատարվել է վերընթաց ազգականի կամ այն անձի կողմից, որի վրա դրված է երեխայի դաստիարակության, խնամքի կամ բուժման պարտականություն,

2) կատարվել է 12 տարին չլրացած անձի նկատմամբ,

3) կատարվել է հանցավորին դիմադրություն ցույց տալու կամ իր նկատմամբ կատարվող արարքի բնույթը գիտակցելու հնարավորությունից զրկված կամ հոգեկան առողջության խնդիրներ ունեցող անձի նկատմամբ,

4) կատարվել է հանցավոր կազմակերպության կողմից կամ

5) անզգուշությամբ առաջացրել է հոգեկան խանգարում կամ այլ ծանր հետևանք՝

պատժվում է ազատազրկմամբ՝ երեքից վեց տարի ժամկետով:

Գ Լ ՈՒ Խ 27.1

ԸՆՏԱՆԻՔՈՒՄ ԵՎ ԿԵՆՑԱՂԱՅԻՆ ՀԱՐԱԲԵՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐՈՒՄ ՍԵՌԱԿԱՆ

ԱԶԱՏՈՒԹՅԱՆ ԵՎ ՍԵՌԱԿԱՆ ԱՆՁԵՌՆՄԽԵԼԻՈՒԹՅԱՆ ԴԵՄ ՈՒՂՂՎԱԾ

ՀԱՆՑԱԳՈՐԾՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ

Հոդված 202.1. Ընտանիքի անդամի, զուգընկերոջ կամ նախկին զուգընկերոջ կողմից իր ընտանիքի մեկ այլ անդամի, զուգընկերոջ կամ նախկին զուգընկերոջ նկատմամբ սեքսուալ բնույթի բռնի գործողությունները

1. Ընտանիքի անդամի, զուգընկերոջ կամ նախկին զուգընկերոջ կողմից սեռական հարաբերությունը կամ սեքսուալ բնույթի այլ գործողությունները, այդ թվում՝ սեռական հարաբերության նմանակումը կամ սեռական կարիքները բավարարելը, որոնք կատարվել են հանցագործությունից տուժած՝ իր ընտանիքի մեկ այլ անդամի, զուգընկերոջ կամ նախկին զուգընկերոջ կամքին հակառակ կամ նրա կամքն անտեսելով՝ հանցագործությունից տուժած անձի կամ այլ անձի նկատմամբ բռնություն գործադրելով կամ դա գործադրելու սպառնալիքով կամ հանցագործությունից տուժած անձի անօգնական վիճակն օգտագործելով՝

պատժվում է ազատազրկմամբ՝ վեցից տասներկու տարի ժամկետով:

2. Սույն հոդվածի 1-ին մասով նախատեսված արարքը, որը կատարվել է՝

1) հղի կնոջ նկատմամբ կամ

2) անչափահասի նկատմամբ՝

պատժվում է ազատազրկմամբ՝ ութից տասնհինգ տարի ժամկետով:

3. Սույն հոդվածի 1-ին կամ 2-րդ մասով նախատեսված արարքը, որը՝

1) կատարվել է 18 տարին չլրացած անձի նկատմամբ վերընթաց ազգականի կամ այն ընտանիքի անդամի կողմից, որի վրա դրված է երեխայի դաստիարակության, խնամքի կամ բուժման պարտականություն,

2) կատարվել է 12-ից 14 տարին չլրացած անձի նկատմամբ կամ

3) անզգուշությամբ առաջացրել է մարդու մահ կամ առողջությանը ծանր վնասի պատճառում կամ հոգեկան խանգարում կամ հանգեցրել է հանցագործությունից տուժած անձի կամ նրա ընտանիքի անդամի կամ մերձավորի ինքնասպանության կամ առաջացրել է այլ ծանր հետևանք՝

պատժվում է ազատազրկմամբ՝ տասից տասնհինգ տարի ժամկետով:

4. Ընտանիքի անդամի կողմից սեռական հարաբերությունը կամ սեքսուալ բնույթի այլ գործողությունները, այդ թվում՝ սեռական հարաբերության նմանակումը կամ սեռական կարիքները բավարարելը, որոնք կատարվել են 12 տարին չլրացած՝ ընտանիքի այլ անդամի նկատմամբ՝

պատժվում է ազատազրկմամբ՝ տասից տասնհինգ տարի ժամկետով:

5. Սույն հոդվածի իմաստով՝ անօգնական վիճակում գտնվող է համարվում հանցավորին դիմադրություն ցույց տալու կամ իր նկատմամբ կատարվող արարքի բնույթը գիտակցելու հնարավորությունից զրկված անձը:

Հոդված 202.2. Ընտանիքի անդամի, զուգընկերոջ կամ նախկին զուգընկերոջ կողմից իր ընտանիքի մեկ այլ անդամին, զուգընկերոջը կամ նախկին զուգընկերոջը սեքսուալ բնույթի գործողություններին հարկադրելը

1. Ընտանիքի անդամի, զուգընկերոջ կամ նախկին զուգընկերոջ կողմից սեռական հարաբերությունը կամ սեքսուալ բնույթի այլ գործողությունները, այդ թվում՝ սեռական հարաբերության նմանակումը կամ սեռական կարիքները բավարարելը, որոնք կատարվել են շանտաժի, գույքը ոչնչացնելու, վնասելու կամ վերցնելու սպառնալիքով կամ հանցագործությունից տուժած՝ իր ընտանիքի մեկ այլ անդամի, զուգընկերոջ կամ նախկին զուգընկերոջ նյութական կամ այլ կախվածությունն օգտագործելով կամ առանց նրա համաձայնության ողջամիտ համոզմունքի կամ նույն եղանակներով նրան ընտանիքի անդամի, զուգընկերոջ կամ նախկին զուգընկերոջ կողմից սեռական հարաբերության կամ սեքսուալ բնույթի այլ գործողություններ կատարելուն հարկադրելը, եթե բացակայում են սույն օրենսգրքի 188-րդ կամ 189-րդ հոդվածով նախատեսված հանցանքների հատկանիշները՝

պատժվում ազատազրկմամբ՝ չորսից ութ տարի ժամկետով:

2. Սույն հոդվածի 1-ին մասով նախատեսված արարքը, որը կատարվել է՝

1) հղի կնոջ նկատմամբ կամ

2) անչափահասի նկատմամբ՝

պատժվում է ազատազրկմամբ՝ հինգից տասը տարի ժամկետով:

3. Սույն հոդվածի 1-ին կամ 2-րդ մասով նախատեսված արարքը, որը՝

1) կատարվել է 18 տարին չլրացած անձի նկատմամբ վերընթաց ազգականի կամ այն ընտանիքի անդամի կողմից, որի վրա դրված է երեխայի դաստիարակության, խնամքի կամ բուժման պարտականություն,

2) կատարվել է 16 տարին չլրացած անձի նկատմամբ կամ

3) անզգուշությամբ առաջացրել է առողջությանը ծանր վնասի պատճառում կամ հոգեկան խանգարում կամ հանգեցրել է հանցագործությունից տուժած անձի կամ նրա ընտանիքի անդամի կամ մերձավորի ինքնասպանության կամ առաջացրել է այլ ծանր հետևանք՝

պատժվում է ազատազրկմամբ՝ ութից տասներկու տարի ժամկետով:

Հոդված 202.3. Ընտանիքի անդամի կողմից սեքսուալ բնույթի գործողություններ կատարելը 16 տարին չլրացած՝ ընտանիքի մեկ այլ անդամի նկատմամբ

1. Սեռական հարաբերությունը կամ սեքսուալ բնույթի այլ գործողությունները, այդ թվում՝ սեռական հարաբերության նմանակումը կամ սեռական կարիքները բավարարելը, որոնք կատարվել են 18 տարին չլրացած ընտանիքի անդամի կողմից 16 տարին չլրացած՝ ընտանիքի մեկ այլ անդամի նկատմամբ, եթե բացակայում են սույն օրենսգրքի 189-րդ, 202.1-ին կամ 202.2-րդ հոդվածով նախատեսված հանցանքների հատկանիշները՝

պատժվում է ազատազրկմամբ՝ երկուսից հինգ տարի ժամկետով:

2. Սույն հոդվածի 1-ին մասով նախատեսված արարքը, որը կատարվել է 12-ից 14 տարին չլրացած անձի նկատմամբ՝

պատժվում է ազատազրկմամբ՝ երեքից վեց տարի ժամկետով:

3. Սույն հոդվածի 1-ին կամ 2-րդ մասով նախատեսված արարքը, որը՝

1) կատարվել է վերընթաց ազգականի կամ ընտանիքի անդամի կողմից, որի վրա դրված է երեխայի դաստիարակության, խնամքի կամ բուժման պարտականություն կամ

2) անզգուշությամբ առաջացրել է առողջությանը ծանր վնասի պատճառում կամ հոգեկան խանգարում կամ հանգեցրել է հանցագործությունից տուժած անձի կամ նրա ընտանիքի անդամի կամ մերձավորի ինքնասպանության կամ առաջացրել է այլ ծանր հետևանք՝

պատժվում է ազատազրկմամբ՝ վեցից տասներկու տարի ժամկետով:

Հոդված 202.4. Ընտանիքի անդամի կողմից ընտանիքի մեկ այլ անդամի նկատմամբ անառակաբարո արարք կատարելը

1. 18 տարին չլրացած ընտանիքի անդամի կողմից պոռնկագրական նյութ կամ առարկա, այդ թվում՝ տպագիր հրատարակություն, կինոյի կամ տեսաֆիլմի նյութ, էլեկտրոնային կրիչի վրա պահվող նյութ, պատկեր կամ պոռնկագրական բնույթի այլ առարկա 16 տարին չլրացած՝ ընտանիքի մեկ այլ անդամի շրջանում տարածելը, ցուցադրելը, 16 տարին չլրացած՝ ընտանիքի մեկ այլ անդամի ներկայությամբ սեռական հարաբերությունը, մերկանալը կամ սեքսուալ բնույթի այլ գործողություն կատարելը, նրա հետ սեքսուալ բնույթի գրույցը կամ նրա մեջ սեքսուալ բնույթի ցանկություն առաջացնելուն ուղղված այլ արարքը, եթե բացակայում են

սույն օրենսգրքի 202.1-ին, 202.2-րդ կամ 202.3-րդ հոդվածով նախատեսված հանցանքների հատկանիշները՝

պատժվում է ազատազրկմամբ՝ մեկից չորս տարի ժամկետով:

2. Սույն հոդվածի 1-ին մասով նախատեսված արարքը, որը կատարվել է 14 տարին չըրացած անձի նկատմամբ՝

պատժվում է ազատազրկմամբ՝ երկուսից հինգ տարի ժամկետով:

3. Սույն հոդվածի 1-ին կամ 2-րդ մասով նախատեսված արարքը, որը՝

1) կատարվել է վերընթաց ազգականի կամ այն ընտանիքի անդամի կողմից, որի վրա դրված է երեխայի դաստիարակության, խնամքի կամ բուժման պարտականություն,

2) կատարվել է 12 տարին չըրացած անձի նկատմամբ,

3) կատարվել է հանցավորին դիմադրություն ցույց տալու կամ իր նկատմամբ կատարվող արարքի բնույթը գիտակցելու հնարավորությունից զրկված կամ հոգեկան առողջության խնդիրներ ունեցող անձի նկատմամբ կամ

4) անզգուշությամբ առաջացրել է հոգեկան խանգարում կամ այլ ծանր հետևանք՝

պատժվում է ազատազրկմամբ՝ չորսից ութ տարի ժամկետով:

**ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ
Օ Ր Ե Ն Ք Ը**

**ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ՔՐԵԱԿԱՆ ԴԱՏԱՎԱՐՈՒԹՅԱՆ
ՕՐԵՆՍԳՐՔՈՒՄ ՓՈՓՈԽՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ ԵՎ ԼՐԱՑՈՒՄՆԵՐ ԿԱՏԱՐԵԼՈՒ ՄԱՍԻՆ**

Հոդված 1. 2021 թվականի հունիսի 30-ի Հայաստանի Հանրապետության քրեական դատավարության օրենսգրքի (այսուհետ՝ Օրենսգիրք) 11-րդ հոդվածի 4-րդ մասում «հրաժարվելուց դատախազի նախաձեռնությամբ» բառերը փոխարինել «հրաժարվելուց՝» բառով, իսկ «ընտանիքում» բառը փոխարինել «ընտանեկան և կենցաղային» բառերով:

Հոդված 2. Օրենսգրքի 74-րդ հոդվածի 3-րդ մասը լրացնել հետևյալ բովանդակությամբ նոր նախադասությամբ.

«Սույն օրենսգրքի 75-րդ հոդվածով նախատեսված հատուկ պաշտպանության միջոցների կիրառումը կարող է ապահովվել էլեկտրոնային հսկողության միջոցների օգտագործմամբ, որի կարգը սահմանում է Կառավարությունը:»:

Հոդված 3. Օրենսգրքի 75-րդ հոդվածում՝

1) 1-ին մասը «պաշտոնապես» բառից հետո լրացնել «գրավոր» բառով, իսկ «անձին» բառից հետո՝ «որոշակի հեռավորությունից ավելի» բառերով.

2) լրացնել հետևյալ բովանդակությամբ 2.1-ին մասով.

«2.1. Եթե պաշտպանվող անձը և ֆիզիկական անձը, որի վերաբերյալ առկա են ենթադրյալ հանցանք կատարելու մասին վկայող փաստեր, համատեղ են բնակվում, ապա սույն հոդվածի 1-ին մասով նախատեսված նախազգուշացման հետ մեկտեղ՝ վարույթն իրականացնող մարմինը նախազգուշացնում է վերջինիս համատեղ բնակության վայրից անհապաղ հեռանալու անհրաժեշտության և մինչև քրեական հետապնդում հարուցելու կամ քրեական հետապնդում չհարուցելու մասին որոշման ընդունումը՝ այդտեղ վերադառնալու արգելքի մասին:».

3) 2-րդ մասը լրացնել հետևյալ բովանդակությամբ նոր նախադասությամբ.

«Նախազգուշացման մասին պաշտոնական ծանուցմամբ սահմանվում է սույն հոդվածի 1-ին մասով նշված հեռավորության չափը:»:

Հոդված 4. Օրենսգրքի 123-րդ հոդվածը լրացնել հետևյալ բովանդակությամբ 3.3-րդ մասով.

«3.3. Ընտանեկան և կենցաղային բռնության հատկանիշներով հանցանքի վերաբերյալ վարույթով մեղադրյալի նկատմամբ տնային կալանք չի կարող կիրառվել, եթե մեղադրյալը և տուժողը համատեղ են բնակվում, և հնարավոր չէ վարույթի իրականացման ընթացքում ապահովել մեղադրյալի կամ տուժողի մշտական բնակությունն այլ վայրում:»:

Հոդված 5. Օրենսգրքի 220-րդ հոդվածում՝

1) 1-ին մասում «կանոններով:» բառը փոխարինել «կանոններով՝ հաշվի առնելով սույն հոդվածով սահմանված առանձնահատկությունները:» բառերով.

2) լրացնել հետևյալ բովանդակությամբ 5-րդ մասով.

«5. Ընտանեկան և կենցաղային բռնության հատկանիշներով հանցանքի վերաբերյալ վարույթով տուժողը, որպես կանոն, հարցաքննվում է մեկ անգամ, և տուժողը կարող է հրաժարվել լրացուցիչ հարցաքննությունից, բացառությամբ եթե այն անհրաժեշտ է առաջին հարցաքննությունից հետո վարույթն իրականացնող մարմնին հայտնի դարձած հանգամանքների պարզաբանման համար:»:

Հոդված 6. Եզրափակիչ մաս և անցումային դրույթ

1. Սույն օրենքն ուժի մեջ է մտնում պաշտոնական հրապարակման օրվան հաջորդող տասներորդ օրը:

2. Սույն օրենքի ընդունումից բխող ենթաօրենսդրական ակտն ընդունվում է սույն օրենքն ուժի մեջ մտնելուց հետո՝ վեց ամսվա ընթացքում:

ՓՈՓՈԽՎՈՂ ՀՈԴՎԱԾՆԵՐԻ ՎԵՐԱԲԵՐՅԱԼ ՏԵՂԵԿԱՆՔ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ

Օ Ր Ե Ն Ք Ը

Ընդունված է 2021 թվականի հունիսի 30-ին

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ

ՔՐԵԱԿԱՆ ԴԱՏԱՎԱՐՈՒԹՅԱՆ

ՕՐԵՆՍԳԻՐՔ

ՄԱՍ ԱՌԱՋԻՆ

ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԴՐՈՒՅԹՆԵՐ

ԲԱԺԻՆ 1

ՔՐԵԱԿԱՆ ԴԱՏԱՎԱՐՈՒԹՅԱՆ ՕՐԵՆՍԴՐՈՒԹՅՈՒՆԸ ԵՎ ՔՐԵԱԿԱՆ ՎԱՐՈՒՅԹԸ

Գ Լ ՈՒ Խ 1

ՔՐԵԱԿԱՆ ԴԱՏԱՎԱՐՈՒԹՅԱՆ ՕՐԵՆՍԴՐՈՒԹՅՈՒՆԸ

Հոդված 11. Քրեական հետապնդում իրականացնելու ձևերը

1. Քրեական վարույթի շրջանակներում քրեական հետապնդումն իրականացվում է հանրային կամ մասնավոր կարգով՝ հանցանքի բնույթից և ծանրության աստիճանից ելնելով:

2. Հայաստանի Հանրապետության քրեական օրենսգրքի 15-րդ հոդվածի 1-ին մասով նախատեսված հանցանքների վերաբերյալ վարույթներով քրեական հետապնդումն իրականացվում է մասնավոր կարգով, իսկ մյուս բոլոր հանցանքների վերաբերյալ վարույթներով քրեական հետապնդումն իրականացվում է հանրային կարգով:

3. Եթե նույն անձին վերագրվող արարքների մի մասը ենթակա է քրեական հետապնդման հանրային կարգով, իսկ մյուս մասը՝ մասնավոր կարգով, ապա քրեական հետապնդումն իրականացվում է հանրային կարգով:

4. Անկախ քրեական հայց ներկայացնելուց կամ քրեական հայցից հրաժարվելուց՝ ~~դատախազի նախաձեռնությամբ~~ քրեական հետապնդումն իրականացվում է հանրային կարգով՝

1) ընտանեկան և կենցաղային բռնության հատկանիշներով հանցանքներով:

2) Հայաստանի Հանրապետության քրեական օրենսգրքի 15-րդ հոդվածի 1-ին մասով նախատեսված հանցանքներով, եթե անձն իր անօգնական վիճակի կամ ենթադրյալ վնաս պատճառողից կախվածության մեջ լինելու փաստի ուժով չի կարող պաշտպանել իր իրավաչափ շահերը:

(11-րդ հոդվածը փոփ. 09.06.22 ՀՕ-241-Ն)

ՎԱՐՈՒՅԹԻՆ ՆԵՐԳՐԱՎՎԱԾ ԱՆՁԱՆՑ ՀԱՏՈՒԿ ՊԱՇՏՊԱՆՈՒԹՅՈՒՆԸ

Հոդված 74. Հատուկ պաշտպանության միջոցները

1. Վարույթի ընթացքում կիրառման ենթակա հատուկ պաշտպանության միջոցներն են՝
 - 1) պաշտպանվող անձին մոտենալու կամ նրա հետ շփվելու սահմանափակումը.
 - 2) պաշտպանվող անձի ինքնությունը հաստատող տվյալների գաղտնիացումը.
 - 3) պաշտպանվող անձի, նրա բնակարանի և գույքի նկատմամբ հսկողությունը.
 - 4) պաշտպանվող անձին անհատական պաշտպանության միջոցի տրամադրումը.
 - 5) պաշտպանվող անձին բնակության այլ վայր փոխադրումը.
 - 6) պաշտպանվող անձի ինքնությունը հաստատող փաստաթղթերի փոխարինումը կամ պաշտպանվող անձի արտաքինի փոփոխումը.
 - 7) պաշտպանվող անձի աշխատանքի, ծառայության կամ ուսման վայրի փոխումը.
 - 8) դատական նիստերի դահլիճից հեռացումը կամ դռնփակ դատական նիստի անցկացումը.
 - 9) դատարանում պաշտպանվող անձի հարցաքննությունը հատուկ կարգով:
2. Կիրառվող հատուկ պաշտպանության միջոցը պետք է համաչափ լինի պաշտպանվող անձին սպառնացող վտանգի բնույթին և հնարավոր հետևանքներին: Անհրաժեշտության դեպքում նույն անձի նկատմամբ կարող են կիրառվել հատուկ պաշտպանության մեկից ավելի միջոցներ:
3. Հատուկ պաշտպանության միջոցների կիրառման կարգն ու պայմանները սահմանում է Կառավարությունը: Սույն օրենսգրքի 75-րդ հոդվածով նախատեսված հատուկ պաշտպանության միջոցների կիրառումը կարող է ապահովվել էլեկտրոնային հսկողության միջոցների օգտագործմամբ, որի կարգը սահմանում է Կառավարությունը:
4. Հայաստանի Հանրապետության միջազգային պայմանագրերով նախատեսված կարգով և պայմաններով պաշտպանության ենթակա անձի հատուկ պաշտպանությունը կարող է իրականացվել նաև օտարերկրյա պետության տարածքում:

Հոդված 75. Պաշտպանվող անձին մոտենալու կամ նրա հետ շփվելու սահմանափակումը

1. Պաշտպանվող անձի կյանքին կամ առողջությանն սպառնացող վտանգի մասին վկայող փաստերի առկայության դեպքում, երբ դրանք բավարար չեն անձի նկատմամբ քրեական հետապնդում հարուցելու համար, վարույթն իրականացնող մարմինը նրան պաշտոնապես գրավոր նախազգուշացնում է պաշտպանվող անձին որոշակի հեռավորությունից ավելի մոտենալու կամ նրա հետ շփվելու անթույլատրելիության, ինչպես նաև այդ պահանջը խախտելու համար օրենքով նախատեսված հնարավոր պատասխանատվության մասին:
- 2.1. Եթե պաշտպանվող անձը և ֆիզիկական անձը, որի վերաբերյալ առկա են ենթադրյալ հանցանք կատարելու մասին վկայող փաստեր, համատեղ են բնակվում, ապա սույն հոդվածի 1-ին մասով նախատեսված նախազգուշացման հետ մեկտեղ՝ վարույթն իրականացնող մարմինը նախազգուշացնում է վերջինիս համատեղ բնակության վայրից անհապաղ հեռանալու անհրաժեշտության և մինչև քրեական հետապնդում հարուցելու կամ քրեական

հետապնդում չհարուցելու մասին որոշման ընդունումը՝ այդտեղ վերադառնալու արգելքի մասին:

2. Սույն հոդվածի 1-ին մասով նախատեսված գործողությունների կատարումը հաստատվում է նախագգուշացման մասին պաշտոնական ծանուցում հանձնելով: Նախագգուշացման մասին պաշտոնական ծանուցմամբ սահմանվում է սույն հոդվածի 1-ին մասով նշված հեռավորության չափը:

Հոդված 123. Տնային կալանքը

1. Տնային կալանքը մեղադրյալի ազատության այնպիսի սահմանափակում է, որի ընթացքում նա պարտավոր է չլքել դատարանի որոշման մեջ նշված բնակության տարածքը:

2. Դատարանի որոշմամբ մեղադրյալին կարող է արգելվել նաև՝

1) ունենալ նամակագրություն, հեռախոսային խոսակցություններ, օգտվել հաղորդակցության այլ ձևերից, այդ թվում՝ փոստային առաքանուց.

2) շփում ունենալ որոշակի անձանց հետ կամ իր բնակության վայրում հյուրընկալել այլ անձանց:

3. Տնային կալանք կիրառելու մասին դատարանի որոշման մեջ նշվում են այն կոնկրետ սահմանափակումները, որոնք տարածվում են մեղադրյալի վրա, ինչպես նաև իրավասու այն մարմինը, որին հանձնարարվում է այդ սահմանափակումների պահպանման նկատմամբ վերահսկողությունը: Հեռախոսային խոսակցություններ ունենալու արգելքը չի տարածվում շտապ բժշկական օգնություն, իրավապահ մարմիններ կամ արտակարգ իրավիճակներում փրկարար ծառայություն կանչելու, ինչպես նաև վերահսկողություն իրականացնող մարմնի հետ կապ հաստատելու դեպքերի վրա: Այդ մասին մեղադրյալն անհապաղ տեղեկացնում է վերահսկողություն իրականացնող մարմնին:

3.1. Սույն հոդվածով նախատեսված սահմանափակումները չեն տարածվում օրենքով նախատեսված պարտականությունների կատարմանն ուղղված գործողությունների իրականացման դեպքերի վրա, եթե դրանց չկատարումը կարող է առաջացնել օրենքով նախատեսված պատասխանատվություն: Այդ գործողությունների իրականացման մասին մեղադրյալն անհապաղ տեղեկացնում է վերահսկողություն իրականացնող մարմնին:

3.2. Մեղադրյալի կրթության շարունակականությունն ապահովելու նպատակով՝ սույն հոդվածի 2-րդ մասի 1-ին կետով նախատեսված սահմանափակումից դատարանի որոշմամբ կարող է սահմանվել բացառություն՝ կրթական ծրագրերով հեռավար (դիստանցիոն) կրթությունը շարունակելու մասով:

3.3. Ընտանեկան և կենցաղային բռնության հատկանիշներով հանցանքի վերաբերյալ վարույթով մեղադրյալի նկատմամբ տնային կալանք չի կարող կիրառվել, եթե մեղադրյալը և տուժողը համատեղ են բնակվում և հնարավոր չէ վարույթի իրականացման ընթացքում ապահովել մեղադրյալի կամ տուժողի մշտական բնակությունն այլ վայրում:

4. Մեղադրյալի վարքագծի նկատմամբ հսկողությունը դատարանի որոշմամբ իրականացվում է Հայաստանի Հանրապետության օրենսդրությամբ սահմանված հատուկ էլեկտրոնային միջոցներով: Մեղադրյալը պարտավոր է իր վրա մշտապես կրել նշված էլեկտրոնային հսկողության միջոցները, չվնասել դրանք, ինչպես նաև արձագանքել իրավասու մարմնի հսկողության ազդանշաններին:

5. Տնային կալանքի կիրառման կարգի, ժամկետների և բողոքարկման վրա տարածվում են կալանքի համար սույն օրենսգրքով սահմանված դրույթները:

6. Տնային կալանքի մեկ օրը հավասար է կալանքի մեկ օրվան:

7.

(123-րդ հոդվածը լրաց. 18.06.26 ՀՕ-238-Ն, 18.06.26 ՀՕ-239-Ն)

(հոդվածը 11.05.26 ՀՕ-216-Ն օրենքի փոփոխության մասով ուժի մեջ է մտնում «Անձը հաստատող փաստաթղթի մասին» օրենքով նախատեսված էլեկտրոնային միասնական հարթակի գործարկման մասին իր պաշտոնական կայքէջում միգրացիայի և քաղաքացիության բնագավառում պետական կառավարման լիազոր մարմնի հայտարարության հրապարակման օրվան հաջորդող տասներորդ օրը, բայց ոչ ուշ, քան 2026 թվականի նոյեմբերի 1-ը)

(18.06.26 ՀՕ-239-Ն օրենքն ունի անցումային դրույթ)

Հոդված 220. Տուժողի հարցաքննությունը

1. Տուժողի հարցաքննությունը կատարվում է սույն օրենսգրքի 218-րդ հոդվածի 1-3-րդ մասերով սահմանված կանոններով՝ հաշվի առնելով սույն հոդվածով սահմանված առանձնահատկությունները:

2. Հարցերն ավարտելուց հետո տուժողին առաջարկվում է հայտնել նաև այն հանգամանքները, որոնք, տուժողի կարծիքով, կարող են նշանակություն ունենալ վարույթի համար:

3. Եթե տուժողը հարցաքննության է ներկայացել լիազոր ներկայացուցչի հետ, ապա նա իրավունք ունի մասնակցելու հարցաքննությանը և քննիչի ներկայությամբ կարճատև խորհրդատվություն տալու տուժողին նրա կարգավիճակին վերաբերող հարցերով: Լիազոր ներկայացուցիչն իրավունք ունի հարցեր տալու տուժողին, սակայն իրավունք չունի մեկնաբանելու նրա պատասխանները: Քննիչն իրավասու է հանելու լիազոր ներկայացուցչի հարցերը, սակայն ամեն դեպքում դրանք ներառվում են հարցաքննության արձանագրության մեջ: Սույն օրենսգրքով նախատեսված՝ տուժողի իրավունքները խախտող հարցեր տալու կամ գործողություններ կատարելու վերաբերյալ լիազոր ներկայացուցիչն իրավունք ունի անելու հայտարարություններ, որոնք ներառվում են հարցաքննության արձանագրությունում:

4. Այն դեպքում, երբ տվյալ վարույթի շրջանակներում տուժողն ունի նաև մեղադրյալի կարգավիճակ, նրա հարցաքննությունը կատարվում է մեղադրյալի հարցաքննության համար՝ սույն օրենսգրքով սահմանված կանոններով:

5. Ընտանեկան և կենցաղային բռնության հատականիշներով հանցանքի վերաբերյալ վարույթով տուժողը, որպես կանոն, հարցաքննվում է մեկ անգամ, և տուժողը կարող է հրաժարվել լրացուցիչ հարցաքննությունից, բացառությամբ եթե այն անհրաժեշտ է առաջին հարցաքննությունից հետո վարույթն իրականացնող մարմնին հայտնի դարձած հանգամանքների պարզաբանման համար:

**ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ
Օ Ր Ե Ն Ք Ը**

**ՎԱՐՉԱԿԱՆ ԻՐԱՎԱԽԱԽՏՈՒՄՆԵՐԻ ՎԵՐԱԲԵՐՅԱԼ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ
ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ՕՐԵՆՍԳՐՔՈՒՄ ՓՈՓՈԽՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ ԿԱՏԱՐԵԼՈՒ
ՄԱՍԻՆ**

Հոդված 1. 1985 թվականի դեկտեմբերի 6-ի Վարչական իրավախախտումների վերաբերյալ Հայաստանի Հանրապետության օրենսգրքի 206.16-րդ հոդվածում «5-րդ կետով, ինչպես նաև» բառերը փոխարինել «5-րդ կետով կամ 3.1-ին մասով կամ» բառերով, իսկ «5-8-րդ կետերով նախատեսված պահանջները» բառերը փոխարինել «5-րդ, 6-րդ, 7-րդ կետով կամ 5.1-ին մասով նախատեսված պահանջը» բառերով:

Հոդված 2. Սույն օրենքն ուժի մեջ է մտնում պաշտոնական հրապարակման օրվան հաջորդող տասներորդ օրը:

ՓՈՓՈԽՎՈՂ ՀՈԴՎԱԾԻ ՎԵՐԱԲԵՐՅԱԼ ՏԵՂԵԿԱՆՔ

ՎԱՐՉԱԿԱՆ ԻՐԱՎԱԽԱԽՏՈՒՄՆԵՐԻ ՎԵՐԱԲԵՐՅԱԼ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ
ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ

Օ Ր Ե Ն Ս Գ Ի Ր Ք

Հոդված 206.16. Անհետաձգելի միջամտության որոշումը կամ պաշտպանական որոշումը դիտավորությամբ չկատարելը

1. «Ընտանեկան և կենցաղային բռնության կանխարգելման ու ընտանեկան և կենցաղային բռնության ենթարկված անձանց պաշտպանության մասին» օրենքի 7-րդ հոդվածի 3-րդ մասի 5-րդ կետով կամ 3.1-ին մասով կամ, ~~ինչպես նաև 8-րդ հոդվածի 5-րդ մասի 5-րդ, 6-րդ կամ 7-րդ կետով կամ 5.1-ին մասով 8-րդ կետերով նախատեսված պահանջները~~ ընտանեկան և կենցաղային բռնություն գործադրած անձի կողմից դիտավորությամբ չկատարելը՝

առաջացնում է տուգանքի նշանակում՝ սահմանված նվազագույն աշխատավարձի երկու հարյուրապատիկից չորս հարյուրապատիկի չափով:

(206.16-րդ հոդվածը լրաց.13.12.17 ՀՕ-324-Ն, փոփ. 09.06.22 ՀՕ-155-Ն, խմբ. 12.04.24 ՀՕ-172-Ն)

**ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ
Օ Ր Ե Ն Ք Ը**

«ՈՍՏԻԿԱՆՈՒԹՅԱՆ ՄԱՍԻՆ» ՕՐԵՆՔՈՒՄ ԼՐԱՅՈՒՄ ԿԱՏԱՐԵԼՈՒ ՄԱՍԻՆ

Հոդված 1. «Ոստիկանության մասին» 2001 թվականի ապրիլի 16-ի ՀՕ-177 օրենքի 22-րդ հոդվածի 4-րդ մասը 1-ին նախադասությունից հետո լրացնել հետևյալ բովանդակությամբ նոր նախադասությամբ.

«Ընտանեկան և կենցաղային բռնության դեպքի վերաբերյալ ահազանգի հիման վրա լիազորություններն իրականացնելիս ոստիկանության ծառայողները պարտավոր են օգտագործել շարժական տեսաձայնագրող կամ լուսանկարահանող տեխնիկական միջոցներ:»:

Հոդված 2. Սույն օրենքն ուժի մեջ է մտնում պաշտոնական հրապարակման օրվան հաջորդող տասներորդ օրը:

ՓՈՓՈԽՎՈՂ ՀՈԴՎԱԾԻ ՎԵՐԱԲԵՐՅԱԼ ՏԵՂԵԿԱՆՔ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ

Օ Ր Ե Ն Ք Ը

Ընդունված է 2001 թվականի ապրիլի 16-ին

ՈՍՏԻԿԱՆՈՒԹՅԱՆ ՄԱՍԻՆ

Հոդված 22. Ոստիկանության իրավունքները հասարակական կարգը պահպանելիս

(վերնագիրը խմբ. 01.06.06 ՀՕ-123-Ն, փոփ. 07.02.18 ՀՕ-99-Ն)

Հասարակական կարգը պահպանելիս ոստիկանությունն իրավունք ունի՝

1) բժշկական հիմնարկներ կամ ոստիկանության հատուկ ընդունիչ կայաններ հասցնելու և մինչև սթափվելն այնտեղ պահելու հարբած վիճակում հասարակական վայրերում գտնվող այն անձանց, ովքեր կորցրել են ինքնուրույն տեղաշարժվելու կամ շրջապատում կողմնորոշվելու ունակությունը կամ կարող են վնաս պատճառել շրջապատին: Կարող է վերոնշյալ հիմնարկներ կամ կայաններ հասցնել և պահել նաև բնակության մշտական վայր չունեցող թափառաշրջիկներին կամ ինքնությունը չպարզված անձանց:

1.1) սույն հոդվածի 1-ին մասի 1-ին կետով նախատեսված դեպքում Լիազոր մարմնի ղեկավարի սահմանած կարգով իրականացնելու սթափության վիճակի ստուգում:

2) հասարակական վտանգը կանխելու նպատակով ոստիկանության հատուկ ընդունիչ կայաններ կամ հոգեբուժական կազմակերպություններ հասցնելու հոգեկան առողջության խնդիր ունեցող կամ հոգեկան առողջության խնդիր ունենալու վերաբերյալ կասկածներ առաջացնող անձանց:

Անձին օրենքով սահմանված կարգով ոստիկանության բաժին բերելուց հետո վերջինիս հոգեկան առողջության խնդիր ունենալու վերաբերյալ կասկածներ առաջանալու դեպքում ոստիկանության համապատասխան ստորաբաժանման ղեկավարը կամ նրա տեղակալը անձին հետազոտելու կամ հոսպիտալացնելու միջնորդությամբ դիմում է առողջապահական մարմիններ, և շտապ օգնության մեքենաների միջոցով ոստիկանության ծառայողների ուղեկցությամբ կազմակերպվում է տվյալ անձի տեղափոխումը համապատասխան առողջապահական կազմակերպություն:

Ոստիկանության համապատասխան ստորաբաժանման ղեկավարի կամ տեղակալի կողմից անձին հետազոտելու և (կամ) բուժելու կամ հոսպիտալացնելու միջնորդությամբ առողջապահական մարմիններ դիմելու և դրա հետևանքով վերջիններիս կողմից համապատասխան միջոցառումներ ձեռնարկելու յուրաքանչյուր որոշակի դեպքում անձին անազատության մեջ պահելու ժամկետը չպետք է գերազանցի 72 ժամը: Նշված ժամկետում անձի հոսպիտալացման անհրաժեշտության մասնագիտական հիմնավորվածությունը հաստատվելու դեպքում նրա հոգեբուժական հիվանդանոցային ոչ հոժարական հոսպիտալացման հետ կապված հարաբերությունները կարգավորվում են Հայաստանի Հանրապետության քաղաքացիական դատավարության օրենսգրքով սահմանված կարգով:

3) վարակիչ հիվանդությունների տարածումը կանխելու նպատակով բժշկական հիմնարկներ հասցնելու վարակիչ հիվանդություններով տառապող անձանց.

4) մինչև դաստիարակչական հսկողության հանձնելը կամ իրավասու այլ մարմին ներկայացնելը պահելու առանց հսկողության թողնված անչափահասներին.

5) դատարանի որոշման հիման վրա արտաքսելու կամ իրավասու մարմնի դիմումի հիման վրա այլ պետության հանձնելու նպատակով հատուկ կացարան հասցնելու և մինչև համապատասխան որոշման կայացումն այնտեղ պահելու օրենքով սահմանված կարգի խախտմամբ Հայաստանի Հանրապետություն մուտք գործած, Հայաստանի Հանրապետությունում ապօրինի գտնվող օտարերկրյա քաղաքացիներին և քաղաքացիություն չունեցող անձանց.

6) ժամանակավորապես սահմանափակելու կամ արգելելու տրանսպորտի երթևեկությունը և հետիոտնի շարժը, ինչպես նաև պարտավորեցնելու նրանց մնալ որոշակի տարածքներում կամ օբյեկտներում, փողոցներում և ճանապարհներին՝ իրենց կյանքի, առողջության կամ գույքի պաշտպանության ապահովման կամ ապացուցողական կամ վարության այլ գործողություններ կատարելու համար՝ այդ մասին անմիջապես տեղեկացնելով վերադասության կարգով:

Տրանսպորտի երթևեկությունը և հետիոտնի շարժը կարող են ժամանակավորապես սահմանափակվել նաև հավաքների և հանրային միջոցառումների անցկացման ժամանակ.

7) մարզական, մշակութային և այլ հանրային միջոցառումների անցկացման ժամանակ, բացի բարեգործական և պետական մարմինների կողմից իրականացվող միջոցառումներից, պայմանագրային հիմունքներով ապահովելու հասարակական կարգը և ճանապարհային երթևեկության անվտանգությունը:

Հատուկ ընդունիչ կայաններում պահվող անձանց վրա տարածվում են ձերբակալված անձանց՝ «Ձերբակալված և կալանավորված անձանց պահելու մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքի 13-րդ հոդվածի առաջին մասի 1-12-րդ ու 14-րդ կետերով, երրորդ մասով և 14-րդ հոդվածով նախատեսված իրավունքներն ու պարտականությունները:

Հանցագործությունները կանխելիս կամ բացահայտելիս, հասարակական կարգի պահպանությունը (այդ թվում՝ ճանապարհային երթևեկության անվտանգությունը) ապահովելիս ոստիկանությունը կարող է հանրային վայրերում օգտագործել անշարժ տեսանկարահանող կամ լուսանկարահանող տեխնիկական միջոցներ: Հանրային վայրերում տեխնիկական միջոցներով վերահսկողություն իրականացնելիս այդ մասին հրապարակվում է նախազգուշացում: Սույն մասով նախատեսված նախազգուշացումը կատարվում է վերահսկողության մասին տեսանելի վայրերում ցուցանակներ տեղադրելու և տեխնիկական միջոցներով վերահսկվող փողոցների հասցեները կամ վերահսկվող տարածքների նկարագրերը ոստիկանության պաշտոնական կայքէջում հրապարակելու միջոցով: Հանրային վայրերում անշարժ տեսանկարահանող կամ լուսանկարահանող տեխնիկական միջոցները տեղադրվում են ոստիկանության համապատասխան տարածքային մարմնի ղեկավարի կամ ոստիկանության պետի լիազորած իրավասու ստորաբաժանման ղեկավարի որոշմամբ՝ հաշվի առնելով տվյալ տարածքում կատարվող հանցագործությունների և հասարակական կարգի խախտումների կանխարգելման անհրաժեշտությունը՝ համաձայնեցնելով համապատասխան համայնքի ղեկավարի հետ: Մասնավոր սեփականություն հանդիսացող հանրային վայրերում անշարժ տեսանկարահանող կամ լուսանկարահանող տեխնիկական միջոցները տեղադրվում, կամ սեփականատիրոջ տեխնիկական միջոցներին ոստիկանության համար հասանելիությունն ապահովվում է սեփականատիրոջ համաձայնությամբ՝ նրա հետ կնքված պայմանագրով:

Հանցագործությունները կանխելիս կամ բացահայտելիս, հասարակական կարգի պահպանությունն ապահովելիս ոստիկանության ծառայողները կարող են օգտագործել շարժական տեսաձայնագրող կամ լուսանկարահանող տեխնիկական միջոցներ ոստիկանության տվյալ լիազորությունների իրականացմամբ սահմանափակվող ժամկետում: Ընտանեկան և կենցաղային բռնության դեպքի վերաբերյալ ահազանգի հիման վրա լիազորություններն իրականացնելիս ոստիկանության ծառայողները պարտավոր են օգտագործել շարժական տեսաձայնագրող կամ լուսանկարահանող տեխնիկական միջոցներ: Տեսաձայնագրող կամ լուսանկարահանող տեխնիկական միջոցն ամրացվում է ոստիկանության ծառայողի համազգեստին կամ գտնվում է ոստիկանության ծառայողի ձեռքում կամ ոստիկանության ծառայողական տրանսպորտային միջոցում: Ոստիկանության ծառայողները պետք է տեսաձայնագրող և լուսանկարահանող տեխնիկական միջոցները կրեն տեսանելի ձևով, բացառությամբ օպերատիվ-հետախուզական միջոցառումների և գաղտնի քննչական գործողությունների իրականացման դեպքերի: Սույն մասով նախատեսված տեսաձայնագրող կամ լուսանկարահանող տեխնիկական միջոցներով ոչ գաղտնի վերահսկողության մասին ոստիկանության ծառայողը պարտավոր է բանավոր նախազգուշացնել իր հետ անմիջականորեն հաղորդակցվող անձին:

Տեսաձայնագրումը, տեսանկարահանումը և լուսանկարահանումն իրականացվում են միայն ծառայողական (ոչ անձնական) տեխնիկական միջոցներով: Շարժական տեսաձայնագրող կամ լուսանկարահանող տեխնիկական միջոցները ենթադրյալ հանցանքի կատարման համար հետախուզման մեջ գտնվող անձին նմանության առկայությունն ստուգելու նպատակով կարող են ունենալ դրանց տեսադաշտում հայտնված անձանց դեմքի նույնականացման հնարավորություն: Ենթադրյալ հանցանքի կատարման համար հետախուզման մեջ գտնվող անձի հետ նմանության առկայությունը տեխնիկական միջոցներով իրականացվում է տեխնիկական միջոցների տեսադաշտում հայտնված անձի պատկերն իրական ժամանակում, ինքնաշխատ եղանակով հետախուզման մեջ գտնվող անձանց շտեմարանում առկա տվյալների հետ համադրման միջոցով: Նույնականացման դեպքում տեխնիկական միջոցը տեղեկացնում է ոստիկանության ծառայողին: Սույն մասով նախատեսված դեպքում տեխնիկական միջոցների տեսադաշտում հայտնված անձանց պատկերը չի ամրագրվում, չի պահպանվում կամ այլ կերպ չի մշակվում:

Տեխնիկական միջոցով իրավախախտում հայտնաբերելու կամ ամրագրելու դեպքում ոստիկանության ծառայողն իրավունք չունի դադարեցնելու կամ ընդհատելու տեսանկարահանումը կամ տեսաձայնագրումը:

Տեսանյութերը կամ լուսանկարները ոչնչացվում են դրանց ամրագրումից յոթ օր հետո, բացառությամբ օրենքով նախատեսված դեպքերի: Տեսանյութերի կամ լուսանկարների ոչնչացումը ոստիկանության համապատասխան տարածքային մարմնի ղեկավարի կամ ոստիկանության պետի լիազորած իրավասու ստորաբաժանման ղեկավարի որոշմամբ տարաժամկետվում է, եթե՝

1) տեխնիկական միջոցներով հայտնաբերվել կամ ամրագրվել է հանցագործության դեպք կամ հասարակական կարգի (այդ թվում՝ ճանապարհային երթևեկության անվտանգության ապահովման ոլորտի օրենսդրության) խախտում:

2) անձանց կողմից բողոքարկվել են ոստիկանության ծառայողների գործողությունները, կամ ոստիկանության ծառայողի կողմից թույլ տրված իրավախախտման մասին լրատվության միջոցի հաղորդման հիման վրա նշանակվել է ծառայողական քննություն:

3) անձինք իրենց իրավունքների ու օրինական շահերի պաշտպանությանն աջակցելու խնդրանքով դիմել են ոստիկանություն:

Տեսանյութերը կամ լուսանկարները կարող են օգտագործվել հանցագործությունների կամ հասարակական կարգի խախտումների դեպքերի քննության, ոստիկանության ծառայողների գործողությունների վերաբերյալ բողոքները քննելու, անձանց իրավունքների և օրինական շահերի պաշտպանությանն աջակցելու, հասարակական հնչեղություն ստացած դեպքերով ոստիկանության ծառայողի նկատմամբ իրականացված ծառայողական քննության ավարտից հետո վերջինիս վերագրվող կարգապահական խախտման դեպքի կամ խախտման հատկանիշների առկայությունը կամ բացակայությունը հրապարակայնացնելու նպատակով՝ առանց այլ անձանց նույնականացնող տվյալների հրապարակման կամ դրանց նվազագույն հրապարակմամբ:

Տեսանյութերը կամ լուսանկարներն այլ նպատակներով օգտագործելը (այդ թվում՝ հրապարակելը) արգելվում է:

Եթե տեխնիկական միջոցներով հայտնաբերվում կամ ամրագրվում է իրավախախտում, ապա տեսանյութերը կամ լուսանկարները ոստիկանությունում պահվում են մինչև հանցագործության կամ հասարակական կարգի խախտման դեպքի քննության (այդ թվում՝ բողոքարկման վարույթի) կամ ծառայողական քննության ավարտը, եթե օրենքով այլ ժամկետ նախատեսված չէ: Անձանց իրավունքների ու օրինական շահերի պաշտպանությանն աջակցելու դեպքում տեսանյութերը կամ լուսանկարները պահվում են մինչև անձի խախտված իրավունքների և օրինական շահերի վերականգնումը, բայց ոչ ավելի, քան վեց ամիս ժամկետով:

Անձանց իրավունքների և օրինական շահերի պաշտպանությանն աջակցելու դեպքում տեսանյութերը կամ լուսանկարները ծանոթացվում կամ տրամադրվում են աջակցության խնդրանքով ոստիկանություն դիմած անձին՝ այլ անձանց տվյալներն ապանձնավորելուց հետո՝ աջակցության համար պիտանի, անհրաժեշտ և չափավոր ծավալով՝ «Անձնական տվյալների պաշտպանության մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքով սահմանված կարգով:

Տեսանյութերի և լուսանկարների պահոց մուտք գործելու և տվյալներին ծանոթանալու իրավունք ունեցող ոստիկանության պաշտոնատար անձանց ցանկը, տվյալներից օգտվելու, տվյալները պահպանելու, ոչնչացնելու կարգը, տեսանկարահանող, լուսանկարահանող, տեսաձայնագրող տեխնիկական միջոցների ցանկը, շարժական տեխնիկական միջոցներ օգտագործելու վերաբերյալ որոշում կայացնող պաշտոնատար անձանց շրջանակը սահմանվում են Լիազոր մարմնի ղեկավարի հրամանով:

Շարժական տեսաձայնագրող կամ լուսանկարահանող տեխնիկական միջոցները կարող են օգտագործվել ենթադրյալ վարչական իրավախախտում կատարած անձանց նույնականացման համար:

(22-րդ հոդվածը խմբ. 01.06.06 ՀՕ-123-Ն, լրաց. 18.11.09 ՀՕ-213-Ն, փոփ. 14.04.11 ՀՕ-78-Ն, փոփ., լրաց. 07.02.18 ՀՕ-99-Ն, 09.02.18 ՀՕ-114-Ն, փոփ. 23.03.18 ՀՕ-272-Ն, փոփ., լրաց. 13.12.19 ՀՕ-310-Ն, խմբ., փոփ. 18.06.20 ՀՕ-353-Ն, փոփ., լրաց. 09.06.22 ՀՕ-172-Ն, 16.12.22 ՀՕ-460-Ն, լրաց. 03.07.25 ՀՕ-250-Ն, 02.10.25 ՀՕ-316-Ն)

(16.12.22 ՀՕ-460-Ն օրենքն ունի եզրափակիչ մաս և անցումային դրույթ)

**ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ
Օ Ր Ե Ն Ք Ը**

**««ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ԵՎ ԿԵՆՑԱՂԱՅԻՆ ԲՈՒՆՈՒԹՅԱՆ ԿԱՆԽԱՐԳԵԼՄԱՆ ՈՒ
ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ԵՎ ԿԵՆՑԱՂԱՅԻՆ ԲՈՒՆՈՒԹՅԱՆ ԵՆԹԱՐԿՎԱԾ ԱՆՁԱՆՑ
ՊԱՇՏՊԱՆՈՒԹՅԱՆ ՄԱՍԻՆ» ՕՐԵՆՔՈՒՄ ԼՐԱՑՈՒՄՆԵՐ ԵՎ
ՓՈՓՈԽՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ ԿԱՏԱՐԵԼՈՒ ՄԱՍԻՆ» ՕՐԵՆՔՈՒՄ
ՓՈՓՈԽՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ ԵՎ ԼՐԱՑՈՒՄ ԿԱՏԱՐԵԼՈՒ ՄԱՍԻՆ**

Հոդված 1. ««Ընտանեկան և կենցաղային բռնության կանխարգելման ու ընտանեկան և կենցաղային բռնության ենթարկված անձանց պաշտպանության մասին» օրենքում լրացումներ և փոփոխություններ կատարելու մասին» 2026 թվականի հուլիսի 3-ի ՀՕ-298-Ն օրենքի (այսուհետ՝ Օրենք) 2-րդ հոդվածն ուժը կորցրած ճանաչել:

Հոդված 2. Օրենքի 3-րդ հոդվածում «առաջարկում է ռեաբիլիտացիոն ծրագրով նախատեսված ծառայությունները՝ բռնության կրկնակի դրսևորումները կանխարգելելու նպատակով» բառերը փոխարինել «պատշաճ ծանուցում է ռեաբիլիտացիոն ծրագրով նախատեսված ծառայություններն անցնելու մանրամասների մասին» բառերով:

Հոդված 3. Օրենքի 4-րդ հոդվածի 1-ին մասը «կայքում» բառից հետո լրացնել «՝ մինչև ընթացիկ տարվա առաջին եռամսյակի ավարտը» բառերով:

Հոդված 4. Օրենքի 5-րդ հոդվածի 1-ին մասում «2-րդ հոդվածի 2-րդ կետի,» բառերը հանել:

Հոդված 5. Սույն օրենքն ուժի մեջ է մտնում պաշտոնական հրապարակման օրվան հաջորդող տասներորդ օրը:

ՓՈՓՈԽՎՈՂ ՀՈԴՎԱԾՆԵՐԻ ՎԵՐԱԲԵՐՅԱԼ ՏԵՂԵԿԱՆՔ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ

Օ Ր Ե Ն Ք Ը

Ընդունված է 2026 թվականի հուլիսի 3-ին

«ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ԵՎ ԿԵՆՏԱՂԱՅԻՆ ԲՈՒՈՒԹՅԱՆ ԿԱՆԽԱՐԳԵԼՄԱՆ ՈՒ ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ԵՎ ԿԵՆՏԱՂԱՅԻՆ ԲՈՒՈՒԹՅԱՆ ԵՆԹԱՐԿՎԱԾ ԱՆՁԱՆՑ ՊԱՇՏՊԱՆՈՒԹՅԱՆ ՄԱՍԻՆ» ՕՐԵՆՔՈՒՄ ԼՐԱՑՈՒՄՆԵՐ ԵՎ ՓՈՓՈԽՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ ԿԱՏԱՐԵԼՈՒ ՄԱՍԻՆ

Հոդված 1. «Ընտանեկան և կենցաղային բնության կանխարգելման ու ընտանեկան և կենցաղային բնության ենթարկված անձանց պաշտպանության մասին» 2017 թվականի դեկտեմբերի 13-ի ՀՕ-320-Ն օրենքի (այսուհետ՝ Օրենք) 4-րդ հոդվածը լրացնել հետևյալ բովանդակությամբ 8.1-ին կետով.

«8.1) **ռեաբիլիտացիոն ծրագիր իրականացնող կազմակերպություն՝** Լիազոր մարմնի կողմից հավաստագրված կազմակերպություն, որն իրականացնում է ընտանեկան և կենցաղային բնություն գործադրած անձանց հետ ռեաբիլիտացիոն ծրագիր. »:

Հոդված 2. Օրենքի 6-րդ հոդվածում՝

1) 4-րդ մասը շարադրել հետևյալ խմբագրությամբ.

«4. ~~Նախագգուշացում կիրառելու մասին պատճառաբանված որոշման պատճենը այն կապացրած ոստիկանության իրավասու ծառայողն ուղարկում է Լիազոր մարմին, որը երեք աշխատանքային օրվա ընթացքում այն փոխանցում է իր հետ դրամաշնորհային պայմանագիր կնքած՝ ռեաբիլիտացիոն ծրագիր իրականացնող հասարակական կազմակերպությանը: Որոշման պատճենն ստանալուց հետո՝ հինգ աշխատանքային օրվա ընթացքում, կազմակերպությունն ընտանեկան և կենցաղային բնություն գործադրած անձին առաջարկում է ռեաբիլիտացիոն ծրագրով նախատեսված ծառայությունները բնության նոր դրսևորումները կանխարգելելու նպատակով:»:~~

2) լրացնել հետևյալ բովանդակությամբ 5-րդ մասով.

«5. ~~Ոստիկանության իրավասու ծառայողը նախագգուշացում կիրառելու մասին պատճառաբանված որոշումն ընդունելուց հետո՝ երեք աշխատանքային օրվա ընթացքում, որոշման մեջ առկա տեղեկությունները Կառավարության որոշմամբ սահմանված կարգով մուտքագրում է ընտանեկան և կենցաղային բնության դեպքերի կենտրոնացված համակարգ և մուտքագրման օրը համակարգով ծանուցում է ռեաբիլիտացիոն ծրագիր իրականացնող կազմակերպությանը: Ծանուցումը ստանալուց հետո՝ հինգ աշխատանքային օրվա ընթացքում, ռեաբիլիտացիոն ծրագիր իրականացնող կազմակերպությունն ընտանեկան և կենցաղային բնություն գործադրած անձին առաջարկում է ռեաբիլիտացիոն ծրագրով~~

~~նախատեսված ծառայությունները բռնության կրկնակի դրսևորումները կանխարգելելու նպատակով:»:~~

~~(հոդվածի 1-ին կետն ուժը կորցնում է 2027 թվականի հուլիսի 1-ից՝ համաձայն սույն օրենքի 5-րդ հոդվածի 2-րդ մասի)~~

Հոդված 3. Օրենքի 7-րդ հոդվածը լրացնել հետևյալ բովանդակությամբ 12.1-ին և 12.2-րդ մասերով.

«12.1. Անհետաձգելի միջամտության որոշման պատճենը այն կայացրած ոստիկանության իրավասու ծառայողն ուղարկում է Լիազոր մարմին, որը երեք աշխատանքային օրվա ընթացքում այն փոխանցում է իր հետ դրամաշնորհային պայմանագիր կնքած՝ ռեաբիլիտացիոն ծրագիր իրականացնող հասարակական կազմակերպությանը: Կազմակերպությունն այն ստանալուց հետո՝ հինգ աշխատանքային օրվա ընթացքում, ընտանեկան և կենցաղային բռնություն գործադրած անձին պատշաճ ծանուցում է ռեաբիլիտացիոն ծրագրով նախատեսված ծառայություններն անցնելու մանրամասների մասին: առաջարկում է ռեաբիլիտացիոն ծրագրով նախատեսված ծառայությունները՝ բռնության կրկնակի դրսևորումները կանխարգելելու նպատակով:

12.2. Ոստիկանության իրավասու ծառայողն անհետաձգելի միջամտության որոշումն ընդունելուց հետո՝ երեք աշխատանքային օրվա ընթացքում, որոշման մեջ առկա տեղեկությունները Կառավարության որոշմամբ սահմանված կարգով մուտքագրում է ընտանեկան և կենցաղային բռնության դեպքերի կենտրոնացված համակարգ և մուտքագրման օրը համակարգով ծանուցում է ռեաբիլիտացիոն ծրագիր իրականացնող կազմակերպությանը: Ծանուցումը ստանալուց հետո՝ հինգ աշխատանքային օրվա ընթացքում, ռեաբիլիտացիոն ծրագիր իրականացնող կազմակերպությունը ընտանեկան և կենցաղային բռնություն գործադրած անձին պատշաճ ծանուցում է ռեաբիլիտացիոն ծրագրով նախատեսված ծառայություններն անցնելու մանրամասների մասին: առաջարկում է ռեաբիլիտացիոն ծրագրով նախատեսված ծառայությունները՝ բռնության կրկնակի դրսևորումները կանխարգելելու նպատակով:»:

(հոդվածով լրացվող Օրենքի 7-րդ հոդվածի 12.1-ին մասն ուժը կորցնում է 2027 թվականի հուլիսի 1-ից՝ համաձայն սույն օրենքի 5-րդ հոդվածի 2-րդ մասի)

Հոդված 4. Օրենքի 14-րդ հոդվածի 1-ին մասում՝

1) 3-րդ կետը շարադրել հետևյալ խմբագրությամբ.

«3) իրականացնում է ընտանեկան և կենցաղային բռնության դեպքերի կենտրոնացված հաշվառում՝ Կառավարության որոշմամբ սահմանված կարգով՝ ընդգրկելով ինչպես ոստիկանության, քննչական կոմիտեի և Հայաստանի Հանրապետության դատական դեպարտամենտի, այնպես էլ վերջիններիս չգրանցած՝ աջակցության կենտրոնների և ապաստարանների, ռեաբիլիտացիոն ծրագիր իրականացնող կազմակերպությունների տրամադրած տվյալները, դրանց ընթացքի վերաբերյալ վիճակագրության վարում, ինչպես նաև այդ վիճակագրության ամենամյա հրապարակում իր պաշտոնական կայքում՝ մինչև ընթացիկ տարվա առաջին եռամսյակի ավարտը:».

2) լրացնել հետևյալ բովանդակությամբ 3.1-ին կետով.

«3.1) սոցիալական դեպքի վարման շրջանակում օգտագործում է ընտանեկան և կենցաղային բռնության դեպքերում ներգրավված անձանց՝ բռնության ենթարկված անձի, բռնություն գործադրած անձի և բռնության ականատեսի վերաբերյալ ընտանեկան և կենցաղային բռնության հաշվառման համակարգում առկա տվյալները, որոնք ներառում են նրանց բնակության վայրի, աշխատանքի և կրթության վերաբերյալ տեղեկությունները, ինչպես նաև առողջական վիճակի վերաբերյալ տվյալները, այդ թվում՝ հաշմանդամության կամ հոգեկան առողջության խնդիրների առկայությունը, ակոհոլիզ, թմրամիջոցներից, հոգեմետ (հոգեներգործուն) նյութերից, թունանյութերից կամ դեղանյութերից կախվածությունը, անգործունակ կամ սահմանափակ գործունակ ճանաչված լինելու հանգամանքը, ընտանեկան և կենցաղային բռնության տեսակը և գործադրման վայրը, բռնությունը հայտնաբերող կամ ահազանգող անձի և բռնության ենթարկված անձի կամ բռնություն գործադրած անձի հետ նրա ունեցած փոխհարաբերությունների վերաբերյալ տեղեկությունները՝ Կառավարության որոշմամբ սահմանված կարգով.»:

Հոդված 5.

1. Սույն օրենքն ուժի մեջ է մտնում պաշտոնական հրապարակմանը հաջորդող օրվանից, բացառությամբ սույն օրենքի 1-ին հոդվածի, ~~2-րդ հոդվածի 2-րդ կետի, 3-րդ հոդվածով լրացվող Օրենքի 7-րդ հոդվածի 12.2-րդ մասի և 4-րդ հոդվածի, որոնք ուժի մեջ են մտնում 2027 թվականի հուլիսի 1-ից:~~

2. 2027 թվականի հուլիսի 1-ից ուժը կորցրած ճանաչել սույն օրենքի 2-րդ հոդվածի 1-ին կետը և 3-րդ հոդվածով լրացվող Օրենքի 7-րդ հոդվածի 12.1-ին մասը:

3. Սույն օրենքի իրականացումն ապահովող ենթաօրենսդրական նորմատիվ իրավական ակտերում փոփոխությունները կատարվում են մինչև 2027 թվականի հուլիսի 1-ը:

ՀԻՄՆԱՎՈՐՈՒՄ

««Ընտանեկան և կենցաղային բռնության կանխարգելման ու ընտանեկան և կենցաղային բռնության ենթարկված անձանց պաշտպանության» մասին օրենքում փոփոխություններ և լրացումներ կատարելու մասին», «Հայաստանի Հանրապետության քրեական օրենսգրքում լրացումներ և փոփոխություններ կատարելու մասին», «Հայաստանի Հանրապետության քրեական դատավարության օրենսգրքում փոփոխություններ և լրացումներ կատարելու մասին», ««Ոստիկանության մասին» օրենքում լրացում կատարելու մասին», «Վարչական իրավախախտումների վերաբերյալ Հայաստանի Հանրապետության օրենսգրքում փոփոխություններ կատարելու մասին» և ««Ընտանեկան և կենցաղային բռնության կանխարգելման ու ընտանեկան և կենցաղային բռնության ենթարկված անձանց պաշտպանության» մասին օրենքում լրացումներ և փոփոխություններ կատարելու մասին» օրենքում փոփոխություններ և լրացում կատարելու մասին» օրենքների նախագծերի ընդունման

1. Ընթացիկ իրավիճակը և նախագծերի փաթեթի ընդունման անհրաժեշտությունը

ՀՀ Սահմանադրության 16-րդ հոդվածի համաձայն՝ ընտանիքը, որպես հասարակության բնական և հիմնական բջիջ, բնակչության պահպանման և վերարտադրման հիմք, ինչպես նաև մայրությունը և մանկությունը պետության հատուկ պաշտպանության և հովանավորության ներքո են: Ըստ այդմ, ընտանիքի առանձնահատուկ կարևորությունը և դրանից ելնելով՝ այն պաշտպանելու պետության պարտականությունն ուղղակիորեն ամրագրված են Սահմանադրությամբ:

Միաժամանակ, Սահմանադրության 25-րդ հոդվածով նախատեսվել է ֆիզիկական և հոգեկան անձեռնմխելիության իրավունքը, իսկ 26-րդ հոդվածով՝ խոշտանգման, անմարդկային կամ նվաստացնող վերաբերմունքի կամ պատժի արգելքը:

Մարդու իրավունքների եվրոպական դատարանը (այսուհետ՝ Եվրոպական դատարան) բազմիցս արձանագրել է, որ պետությունները կրում են պարտավորություն՝ ապահովելու այն անձանց ֆիզիկական և հոգեկան անձեռնմխելիությունը, որոնք ընտանիքի անդամի կամ զուգընկերոջ կողմից բռնության ենթարկվելու ռիսկի ներքո են: Ընդ որում, նման միջոցները պետք է ընգրկեն ընտանեկան բռնությունից քրեաիրավական պաշտպանությունը, որը ենթադրում է ընտանիքում բռնարարքների քրեականացում՝ նախատեսելով արդյունավետ և համաչափ պատժամիջոցներ: Եվրոպական դատարանն ընդգծել է, որ ընտանեկան բռնությունը կարող է սահմանվել որպես առանձին հանցանք կամ որպես այլ հանցանքների համար

պատասխանատվությունը ծանրացնող հանգամանք: Ընդ որում, կարևոր է, որ ընտանեկան բռնությունը իշխանությունների կողմից դիտարկվի որպես շարունակական վարքագիծ, ոչ թե առանձին, իրար հետ չկապակցված արարքներ: Եվրոպական դատարանը նաև նշել է, որ ընտանեկան բռնության պարագայում քրեական վարույթը պետք է իրականացվի հանրային կարգով՝ կախված չլինելով մասնավոր մեղադրանքի առկայությունից, հակառակ պարագայում ընտանեկան բռնության ենթարկված անձի վրա չափազանց մեծ բեռ կդրվի ապացույցների հավաքման և ներկայացման տեսանկյունից՝ արդյունքում հանգեցնելով բռնության ենթարկված անձանց արդարադատության մատչելիության խոչընդոտմանը:

Բացի այդ, «Մարդու իրավունքների և հիմնարար ազատությունների պաշտպանության մասին» կոնվենցիայի 3-րդ հոդվածից (խոշտանգման արգելքը) բխող՝ պետությունների պարտավորությունները նաև ենթադրում են, որ ընտանեկան բռնության դեպքերին արձագանքելիս իրավապահ մարմինները պետք է իրականացնեն դիսկի գնահատում, որից հետո ձեռնարկեն անհրաժեշտ միջոցներ: Ընդ որում, ընտանեկան բռնության ենթարկված անձանց անվտանգությունը երաշխավորելու համար անհրաժեշտ է օրենսդրական և այլ համալիր միջոցների ձեռնարկում, ինչպիսիք են պաշտպանական միջոցները, որոնք պահանջում են բռնություն գործադրած անձից լքել համատեղ բնակության վայրը և չմոտենալ բռնության ենթարկված անձին:¹

Նպատակ ունենալով պաշտպանել ընտանիքի անդամների և զուգընկերների կողմից բռնության ենթարկված անձանց՝ դեռևս 2017 թվականին ընդունվել և 2024 թվականին էական լավարկումների է ենթարկվել «Ընտանեկան և կենցաղային բռնության կանխարգելման ու ընտանեկան և կենցաղային բռնության ենթարկված անձանց պաշտպանության մասին» օրենքը (այսուհետ՝ Օրենք), որով նախատեսվում են ընտանեկան և կենցաղային բռնության հասկացությունը (ընդգրկելով նաև փաստացի ամուսինների ու զուգընկերների միջև բռնությունը), բռնության ենթարկված անձի պաշտպանության նպատակով կիրառվող պաշտպանության միջոցները, աջակցության կենտրոնների և ապաստարանների ստեղծումը և այլն:

Միաժամանակ, 2021 թվականի մայիսի 5-ին ընդունված՝ ՀՀ քրեական օրենսգրքով մի շարք բռնարարքների դեպքում (օրինակ, սպանությունը, առողջությանը ծանր, միջին

¹ Տես, օրինակ, Տունիկովան և այլք ընդդեմ Ռուսաստանի (Tunikova and Others v. Russia) գործով 2021 թվականի դեկտեմբերի 14-ի վճիռը, դիմումներ nos. 55974/16, 53118/17, 27484/18, 28011/19, §§ 86, 90, 94-100, 103-104

ծանրության, թեթև վնաս պատճառելը, ֆիզիկական և հոգեկան ներգործությունը և այլն) հանցանքը տուժողի մերձավոր ազգականի կամ զուգընկերոջ կամ նախկին զուգընկերոջ կողմից կատարելը նախատեսվել է որպես ծանրացնող հանգամանք՝ նման դեպքերի համար սահմանելով ավելի ծանր պատիժ:

Վերոգրյալ օրենսդրական փոփոխությունները կազմել են ընտանեկան և կենցաղային բռնության դեմ պայքարի հիմքը՝ ապահովելով այս ոլորտում ներպետական ինստիտուտների ձևավորումն ու զարգացումը, նպաստել են ընտանեկան և կենցաղային բռնության դեպքերի ավելի արդյունավետ քննությանը:

Այսպես, վերջին երեք տարիների (2024-2026թթ.) ընթացքում ընտանեկան և կենցաղային բռնության հատկանիշներով հանցանքի կատարման առթիվ կայացվել է 602 մեղադրական դատավճիռ, որոնց ճնշող մեծամասնությունը վերաբերել են ընտանիքի անդամի, զուգընկերոջ կամ նախկին զուգընկերոջ նկատմամբ ֆիզիկական ներգործությանը: 41 մեղադրական դատավճիռ կայացվել է հոգեկան ներգործության համար, 8՝ սպանության, 11՝ առողջությանը ծանր վնաս պատճառելու, 26՝ առողջությանը միջին ծանրության վնաս պատճառելու, 92՝ առողջությանը թեթև վնաս պատճառելու, 3՝ մարդուն առևանգելու, 4՝ ազատությունից ապօրինի զրկելու, ևս 4՝ ֆիզիկական ուժեղ ցավ կամ հոգեկան ուժեղ տառապանք պատճառելու, 2՝ հետամտելու, ևս 2՝ սեքսուալ բնույթի բռնի գործողությունների, 3՝ սեքսուալ բնույթի գործողություններին հարկադրելու, 4՝ 16 տարին չլրացած անձի նկատմամբ սեքսուալ բնույթի գործողություններ կատարելու: Ընդ որում, նշված դեպքերում մեծամասամբ հանցանքը կատարել է տուժողի ամուսինը կամ նախկին ամուսինը (602-ից 417 դեպքում կամ դեպքերի 69%-ում): 43 դեպքում հանցանքը կատարել է տուժողի զուգընկերը կամ նախկին զուգընկերը, 38 դեպքում՝ եղբայրը, ևս 38 դեպքում՝ որդին, 37 դեպքում՝ հայրը, 11 դեպքում՝ դստեր ամուսինը կամ նախկին ամուսինը, 9 դեպքում՝ ամուսնու հայրը, 5 դեպքում՝ կնոջ հայրը, 2 դեպքում՝ խորթ հայրը, մեկական դեպքում՝ խորթ որդին և թոռը:

Այնուամենայնիվ, վերոգրյալ դեպքերի զգալի մասում (217 դեպք կամ 36%) նշանակված պատիժը պայմանականորեն չի կիրառվել, 184 դեպքում նշակվել են հանրային աշխատանքներ, 2 դեպքում՝ տուգանք, ինչը կարող է վկայել ընտանեկան և կենցաղային բռնության բնույթի, դրա վտանգավորության ոչ բավարար գիտակցման, ինչպես նաև այս ոլորտում պատժողական քաղաքականությունը խստացնելու անհրաժեշտության մասին: Որոշակի ժամկետով ազատազրկում նշանակվել է 40 դեպքում, ազատության

սահմանափակում՝ 113 դեպքում, կարճաժամկետ ազատազրկում՝ 37 դեպքում: 1 դեպքում նշանակվել է ցմահ ազատազրկում, իսկ 9 դեպքում կիրառվել են բժշկական բնույթի հարկադրանքի միջոցներ:

Չնայած նրան, որ վերոգրյալ օրենսդրական փոփոխությունների կիրառման արդյունքում ընտանեկան և կենցաղային բռնության դեմ պայքարի ոլորտում արձանագրվել է որոշակի առաջընթաց, այնուամենայնիվ, օրենսդրության կիրառման ընթացքում արձանագրվել են նաև ընտանեկան և կենցաղային բռնության ենթարկված անձանց պաշտպանության տեսանկյունից որոշակի մարտահրավերներ, որոնք պայմանավորված են օրենսդրական թերություններով: Այսպես, Հայաստանի 7-րդ պարբերական զեկույցի վերաբերյալ եզրափակիչ դիտարկումներում Կանանց նկատմամբ խտրականության վերացման կոմիտեն մտահոգիչ է համարել կանանց նկատմամբ բռնության բոլոր դրսևորումները քրեականացնող կարգավորումների բացակայությունը, ինչպես նաև նշել, որ հատվող (ինտերսեկցիոնալ) խտրականության բախվող կանանց (հատկապես՝ հաշմանդամություն ունեցող, տեղահանված և այլ խոցելի իրավիճակներում գտնվող կանանց) պարագայում գենդերային բռնությունից պաշտպանության առկա միջոցներն անբավարար են: Կոմիտեն առաջարկել է փոփոխություններ կատարել գործող օրենսդրությունում՝ հասցեագրելով նշված խնդիրները, ինչպես նաև ապահովել, որ պաշտպանության միջոցները կիրառվում և մշտադիտարկվում են ժամանակին ու արդյունավետ կերպով, ներառյալ՝ բռնություն գործադրած անձին համատեղ բնակության վայրից հեռացնելուն ուղղված միջոցները:

Հարկ է նկատել, որ օրենսդրական որոշ կարգավորումներ գործնականում ոչ այնքան արդյունավետ կերպով են ապահովում ընտանեկան և կենցաղային բռնության ենթարկված անձանց անվտանգությունը: Այսպես, օրինակ, նախազգուշացումը, որպես պաշտպանական միջոց, արդյունավետ չէ, քանի որ այն չի ենթադրում բռնություն գործադրած անձի նկատմամբ որևէ սահմանափակումների կիրառում, ինչի արդյունքում ահազանգի հետևանքով ընտանեկան և կենցաղային բռնության ենթարկված անձի անվտանգությունն ապահովելուն ուղղված միջոցներ չեն ձեռնարկվում: Հաշվի առնելով, որ ընտանեկան և կենցաղային բռնությունն իր բնույթով լատենտային է, և բռնության ենթարկված անձինք հաճախ դժվարությամբ են դեպքի մասին ահազանգում, նախազգուշացման կիրառումը կարող է նրանց մոտ լրացուցիչ կերպով ամրապնդել ահազանգման անհրաժեշտության բացակայությունը՝ նվազեցնելով պետական մարմինների նկատմամբ վստահությունը: Ընդ որում, նախազգուշացման կիրառումը դիսկային

է՛ նաև հաշվի առնելով, որ ահազանգի ներկայացումից հետո ընտանեկան և կենցաղային բռնություն գործադրած անձը կարող է ձգտել վրեժխնդիր լինել ընտանեկան և կենցաղային բռնության ենթարկված անձից՝ իրավապահ մարմիններին իր վարքագծի վերաբերյալ ահազանգ ներկայացնելու համար: Նման պայմաններում էական է, որ ահազանգի հիման վրա պետական մարմինները (տվյալ դեպքում՝ ոստիկանության ծառայողը) ձեռնարկեն պիտանի և բավարար միջոցներ՝ ուղղված հետագա բռնությունը կանխարգելելուն:

Բացի այդ, անգամ անհետաձգելի միջամտության կիրառման դեպքում օրենսդրական կարգավորումները ոչ միշտ են ապահովում արդյունավետ պաշտպանությունը, քանի որ չեն երաշխավորում ընտանեկան և կենցաղային բռնության դեպքի վերաբերյալ ահազանգը ստացվելու պահից բռնության ենթարկված անձի պաշտպանությունը երաշխավորող միջոցների կիրառման անընդհատականությունը: Այսպես, նկատի ունենալով անհետաձգելի միջամտության որոշման կարճաժամկետ բնույթը (20-25 օր), գործնականում քրեական վարույթի նախաձեռնման հետ կապված ձգձգումները՝ հնարավոր է, որ մինչև վարույթի շրջանակներում քրեական հետապնդման հարուցումը և մեղադրյալի նկատմամբ խափանման միջոցի կիրառումն անհետաձգելի միջամտության որոշման ժամկետը լրանա ու ընտանեկան և կենցաղային բռնության ենթարկված անձի նկատմամբ այլևս կիրառելի չլինեն պաշտպանության միջոցներ: Իհարկե, օրենսդրությունը հնարավորություն է ընձեռում դիմելու ավելի երկարաժամկետ պաշտպանության՝ պաշտպանական որոշում ընդունելու համար հայցադիմում ներկայացնելով դատարան, այնուամենայնիվ, գործնականում հնարավոր է, որ պաշտպանական որոշումը կիրառվի անհետաձգելի միջամտության որոշման ժամկետը լրանալուց հետո: Բացի այդ, գտնում ենք, որ քրեաիրավական արարքի կատարման դեպքում տուժողին պաշտպանելու բեռը պետք է դրվի պետության վրա՝ հնարավորինս ձերբազատելով տուժողին դեպքի վերաբերյալ ահազանգելուց հետո լրացուցիչ գործողություններ կատարելուց և ինքնուրույն ապացույցներ հավաքելուց ու ներկայացնելուց: Սրան ի հակադրություն՝ գործող օրենսդրությունն անհամաչափ բեռ է դնում ընտանեկան և կենցաղային բռնության ենթարկված անձի վրա՝ երկարաժամկետ պաշտպանություն ընձեռելով միայն այն դեպքում, երբ անձը դիմում է դատարան՝ պաշտպանական որոշման համար:

Այս առումով հարկ է նկատել նաև, որ ի տարբերություն Օրենքով սահմանված պաշտպանության միջոցների, ՀՀ քրեական դատավարության օրենսգրքով նախատեսված հատուկ պաշտպանության միջոցների կիրառման նկատմամբ հսկողությունը չի կարող

իրականացվել էլեկտրոնային հսկողության միջոցներով, ինչն էականորեն նվազեցնում է դրանց արդյունավետությունը:

Բացի այդ, պետք է նկատի ունենալ, որ գործնականում ոստիկանության ծառայողների կիրառած որոշումները նաև հաճախ բեկանվում են վարչական դատարանի կողմից՝ պայմանավորված, օրինակ, վարչական դատարանի գնահատմամբ ոչ բավարար ապացույցներով կամ ապացույցների ոչ պատշաճ արձանագրմամբ, ինչի արդյունքում բռնության ենթարկված անձը զրկվում է պաշտպանությունից: Այդպիսով, բարդ վարչարարական ընթացակարգերը դանդաղեցնում են բռնության ենթարկված անձանց պաշտպանությունը կամ անգամ հանգեցնում դրանից զրկման: Այս պայմաններում անհրաժեշտ է երաշխավորել ոստիկանության ծառայողի կողմից անհետաձգելի միջամտության որոշման կայացման հիմքում ընկած ապացույցների պատշաճ արձանագրումը, ինչը հնարավոր է գործընթացի տեսաձայնագրման միջոցով:

Անդրադառնալով ընտանեկան և կենցաղային բռնության դեմ պետության քրեաիրավական արձագանքը կարգավորող օրենսդրությանը՝ հարկ է նկատել, որ այն ևս շարունակում է պարունակել որոշ թերություններ, որոնք անհրաժեշտ է հասցեագրել: Այսպես, գործող օրենսդրությունը հաշվի չի առնում ընտանեկան և կենցաղային բռնության առանձնահատուկ բնույթը և ընտանիքի պաշտպանության տեսանկյունից այս բռնարարքների նկատմամբ առանձնահատուկ պատժողական քաղաքականություն վարելու անհրաժեշտությունը:

Ըստ այդմ, նկատի ունենալով ընտանիքի կարևորությունը հասարակությունում և այն առանձնահատուկ հոգաժության ներքո վերցնելու անհրաժեշտությունը՝ կարևոր է քրեական օրենսգրքով ընտանեկան և կենցաղային բռնության առանձին հասցեագրումը՝ տարանջատելով այն մարդու դեմ ուղղված այլ հանցագործություններից: Կարծում ենք, որ սա կարևոր է, նկատի ունենալով, որ ընտանեկան և կենցաղային բռնության դեպքում հանցագործության արդյունքում վտանգի տակ է դրվում ոչ միայն մարդու կյանքը, առողջությունը, անձնական ազատությունը և այլն, այլ նաև ընտանիքը՝ որպես հասարակության հիմնական բջիջ: Ըստ այդմ, անհրաժեշտ է ընտանեկան և կենցաղային բռնության դրսևորումները շարադրել հատուկ գլուխների տեսքով՝ խստացնելով նախատեսված պատժաչափերը և բացառելով ընտանեկան և կենցաղային բռնության դեպքում այպիսի պատժատեսակների կիրառումը, ինչպիսիք են տուգանքը կամ հանրային աշխատանքները՝

հաշվի առնելով դրանց ավելի մեղմ բնույթն ու անհամարժեքությունն ընտանեկան և կենցաղային բռնության հանրային վտանգավորությանը: Բացի այդ, ընտանեկան և կենցաղային բռնության դեպքում տուգանքի կիրառումը խնդրահարույց է՝ նկատի ունենալով, որ հաճախ տուգանքը կարող է վճարվել ընտանեկան բյուջեից:

Հարկ է նկատել նաև, որ գործող քրեական օրենսգիրքը նաև չի նախատեսում պատասխանատվություն բռնության որոշ դրսևորումների համար, ինչպես նաև հաշվի չի առնում ընտանեկան բռնության շարունակական և ցիկլիկ բնույթը: Այսպես, օրինակ, ՀՀ քրեական օրենսգրքի 194-րդ հոդվածով քրեական պատասխանատվություն է նախատեսվում հոգեկան ներգործության համար, որը ներառում է սպանության, առողջությանը վնաս պատճառելու, խոշտանգման, սեռական ազատության կամ անձեռնմխելիության դեմ ուղղված հանցանք կատարելու, առևանգելու, ազատությունից ապօրինի զրկելու կամ խոշոր կամ առանձնապես խոշոր չափի գույք ոչնչացնելու սպառնալիքը, եթե այդ սպառնալիքն իրականացնելու իրական վտանգ է եղել, ինչպես նաև սոցիալական մեկուսացումը կամ պարբերաբար պատիվն ու արժանապատվությունը նվաստացնելը: Ըստ այդմ, նշված հոդվածով նախատեսվում է սպառնալիքների սպառիչ ցանկ. օրինակ, նախատեսված չէ առողջությանը վնասի պատճառմանը չհանգեցնող բռնություն կիրառելու սպառնալիքը (արդյունքում, օրինակ, ապտակելու սպառնալիքը կարող է հանցագործության հատկանիշներ չպարունակել): Բացի այդ, սոցիալական մեկուսացման հասկացությունն օրենսգրքով նախատեսված չէ, ինչը գործնականում հանգեցնում է նման դեպքերի քրեաիրավական որակման հետ կապված դժվարությունների: Նմանապես, թեև ՀՀ քրեական օրենսգրքի 195-րդ հոդվածով պատասխանատվություն է նախատեսվում ֆիզիկական ներգործության համար, սակայն նշված հանցանքի օբյեկտիվ կողմը ենթադրում է մեկից ավելի հարված հասցնելը կամ բռնի գործողություն կատարելը, ինչի արդյունքում չեն հասցեագրվել այն դեպքերը, երբ երկար ժամանակահատվածի ընթացքում անձը պարբերաբար ֆիզիկական բռնություն է գործադրում իր ընտանիքի անդամի նկատմամբ (օրինակ՝ յուրաքանչյուր անգամ մեկ հարված է հասցնում):

Ընտանեկան և կենցաղային բռնության առանձնահատկությունները հաշվի առնելով՝ անհրաժեշտ է նաև նախատեսել նշված դեպքերի արդյունավետ քննությանը և տուժողների պաշտպանությանն ուղղված լրացուցիչ կառուցակարգեր ՀՀ քրեական դատավարության օրենսգրքում: Այսպես, օրինակ, ՀՀ քրեական դատավարության օրենսգրքի 11-րդ հոդվածի 4-րդ մասի համաձայն՝ անկախ քրեական հայց ներկայացնելուց կամ քրեական հայցից

հրաժարվելուց՝ դատախազի նախաձեռնությամբ քրեական հետապնդումն իրականացվում է հանրային կարգով ընտանիքում բռնության հատկանիշներով հանցանքներով: Ինչպես արդեն նշվեց, Եվրոպական դատարանի նախադեպային իրավունքի համաձայն՝ ընտանեկան բռնության դեպքերը չեն կարող քննվել մասնավոր մեղադրանքի կարգով: Ուստի, անհրաժեշտ է երաշխավորել, որ անկախ դատախազի նախաձեռնությունից ընտանեկան և կենցաղային բռնության հատկանիշներ պարունակող հանցանքներով նախաձեռնված քրեական վարույթներով քրեական հետապնդումը միշտ իրականացվի հանրային կարգով:

Բացի այդ, ՀՀ քրեական դատավարության օրենսգրքով չի բացառվում տնային կալանքի կիրառումն ընտանեկան և կենցաղային բռնության հատկանիշներով արարքների դեպքում, մինչդեռ եթե բռնության ենթարկված և բռնություն գործադրած անձը համատեղ են բնակվում, տնային կալանքի՝ որպես խափանման միջոցի կիրառումը միայն կնպաստի մեղադրյալի կողմից կրկին բռնություն գործադրելուն՝ վտանգի տակ դնելով բռնության ենթարկված անձին: Նմանապես, կարևոր է, որ եթե քրեական վարույթի շրջանակներում տուժողի նկատմամբ կիրառվում է հատուկ պաշտպանության միջոց, հաշվի առնվի այն հանգամանքը, թե արդյոք տուժողը համատեղ է բնակվում ենթադրյալ բռնություն գործադրած անձի հետ:

Վերջապես, ընտանեկան և կենցաղային բռնության պարագայում բռնության ենթարկված անձանց կրկնակի հարցաքննումը, առերեսումները կարող են նպաստել կրկնակի զոհացմանը, քանի որ դրանց շրջանակներում տուժողը ստիպված է լինում նորից ու նորից վերապրել իր հետ տեղի ունեցած տրավմատիկ իրադարձությունները: Ըստ այդմ, անհրաժեշտ է ապահովել, որ ընտանեկան և կենցաղային բռնության հատկանիշներով հանցանքներով քրեական վարույթների շրջանակներում տուժողների հարցաքննությունները հասցվեն հնարավոր նվազագույնի:

2. Առաջարկվող կարգավորման բնույթը

««Ընտանեկան և կենցաղային բռնության կանխարգելման ու ընտանեկան և կենցաղային բռնության ենթարկված անձանց պաշտպանության» մասին օրենքում փոփոխություններ և լրացումներ կատարելու մասին» օրենքի նախագծով առաջարկվում է՝

1) վերացնել նախազգուշացումը՝ որպես պաշտպանության միջոցի տեսակ՝ նկատի ունենալով, որ այն չի ենթադրում գործուն և արդյունավետ պաշտպանական միջոցառումների իրականացում, սահմանափակումների կիրառում, այլ ենթադրում է պարզապես բռնություն

գործադրած անձի նախազգուշացումը ոստիկանության ծառայողի կողմից, որը գործնականում չի կարող երաշխավորել ընտանեկան և կենցաղային բռնության ենթարկված անձի պաշտպանությունն ու անվտանգությունը,

2) ապահովելու համար անհետաձգելի միջամտության որոշման՝ հնարավոր կարճ ժամկետում ընդունումը՝ սահմանել, որ այն ընդունվում է ոչ ուշ, քան ընտանեկան և կենցաղային բռնության դեպքի մասին տեղեկանալուց հետո՝ վեց ժամի ընթացքում,

3) երաշխավորելու համար դեպքի ահազանգումից հետո հնարավոր սեղմ ժամկետներում քրեական վարույթի նախաձեռնումը՝ նախատեսել, որ ոստիկանության ծառայողը, անկախ անհետաձգելի միջամտության որոշում կայացնելու հանգամանքից, դեպքի մասին տեղեկանալուց առավելագույնը 8 ժամի ընթացքում առերևույթ հանցագործության մասին հաղորդում է ներկայացնում քննչական մարմին, եթե հայտնաբերել է առերևույթ հանցագործության հատկանիշներ,

4) երաշխավորելու համար ընտանեկան և կենցաղային բռնության ենթարկված անձի պաշտպանության անընդհատականությունը՝ նախատեսել, որ եթե անհետաձգելի միջամտության որոշման կամ պաշտպանական որոշման գործողության ընթացքում ընտանեկան և կենցաղային բռնության փաստով նախաձեռնվում է քրեական վարույթ, ապա անկախ որոշման գործողության ժամկետը լրանալու հանգամանքից՝ այն ուժի մեջ է մնում մինչև քրեական վարույթի շրջանակներում մեղադրյալի կալանավորումը կամ տուժողի նկատմամբ հատուկ պաշտպանության միջոցների կիրառումը կամ քրեական հետապնդման դադարեցումը կամ քրեական հետապնդում չհարուցելու մասին որոշման ընդունումը:

5) պաշտպանության միջոցի կիրառման դեպքում բռնություն գործադրած անձի կողմից ռեպրիլիտացիոն ծրագիր անցնելը դարձնել պարտադիր: Սա կապահովի, որ ոստիկանության կամ դատարանների կողմից ընտանեկան և կենցաղային բռնության արձանագրման բոլոր դեպքերում բռնություն գործադրած անձինք անցնեն ռեպրիլիտացիոն ծրագիր, որն ուղղված է նրանց կողմից կրկին բռնություն գործադրելը կանխելուն՝ հասցեագրելով բռնության գործադրման պատճառները և դրան նպաստող պայմանները,

6) սահմանել ընտանեկան և կենցաղային բռնության վերաբերյալ տարեկան վիճակագրության հրապարակման ժամկետներ, այն է՝ ընթացիկ տարվա առաջին եռամսյակի ավարտը,

7) նախատեսել, որ Աշխատանքի և սոցիալական հարցերի նախարարությունն ապահովում է ընտանեկան և կենցաղային բռնության ենթարկված անձանց համար նախատեսված՝ աջակցության կենտրոնների և ապաստարանների միասնական անվճար «Թեժ գիծ» ծառայության գործարկումը, դրա անընդհատ և մատչելի հասանելիությունը: Ներկայում առկա չէ ընտանեկան և կենցաղային բռնության ենթարկված անձանց համար գործող մեկ միասնական թեժ գծի հեռախոսահամար, և աջակցության կենտրոններից յուրաքանչյուրն ունի իր առանձին հեռախոսահամարը, որով հնարավոր է նրանց հետ կապ հաստատել: Սա բարդացնում է նշված հեռախոսահամարների մատչելիությունը՝ նկատի ունենալով, որ գտնվելու վայրից ելնելով՝ բռնության ենթարկված անձինք պետք է զանգահարեն տարբերվող բջջային հեռախոսահամարի: Ընդ որում, միասնական «Թեժ գիծ» ծառայության բացակայության հետևանքով նաև հնարավոր չէ երաշխավորել ծառայության սպասարկման չափանիշների միասնականությունը,

8) ամրագրել Կրթության, գիտության, մշակույթի և սպորտի նախարարի իրավասությունը՝ սահմանելու հանրակրթական և նախադպրոցական ուսումնական հաստատությունների կողմից ընտանեկան և կենցաղային բռնության դեպքերի բացահայտման և իրավասու մարմիններին հաղորդման կարգը, հիմքերն ու ժամկետները: Սա թույլ կտա նախարարությանը հստակ կարգավորել կրթական հաստատության աշխատակցի մոտ երեխայի նկատմամբ ընտանեկան և կենցաղային բռնության գործադրման վերաբերյալ կասկածի առաջացման պահից մինչև հաստատության կողմից իրավապահ մարմիններին և խնամակալության ու հոգաբարձության մարմնին դեպքի մասին իրազեկումն ընկած գործողությունների հաջորդական շղթան և այն չափանիշները, որոնց հիման վրա պետք է կայացվի հաղորդում ներկայացնելու վերաբերյալ որոշումը, ինչպես նաև երեխայի և նրա ծնողների (խնամակալի, հոգաբարձուի) հետ հաղորդակցության առանձահատկությունները,

9) սահմանել, որ ոստիկանության ծառայողը կարող է կայացնել անձին ապաստարանում տեղավորելու վերաբերյալ որոշում միայն այն դեպքում, եթե անձի կյանքին կամ առողջությանը սպառնում է վտանգ և հնարավոր չէ ապահովել նրա կամ նրա խնամքի տակ գտնվող անձի անվտանգությունն անհետաձգելի միջամտության որոշման կիրառմամբ: Այս առաջարկի նպատակն է ապահովելը, որ բռնության ենթարկված անձին ապաստարանում տեղավորելը դիտարկվի որպես վերջին միջոց, և բոլոր դեպքերում, երբ նրա անվտանգությունը հնարավոր է ապահովել բռնություն գործադրած անձի նկատմամբ սահմանափակումների կիրառմամբ

(համատեղ բնակության վայրից հեռանալու, բռնության ենթարկված անձին մոտենալու, նրա կրթության, աշխատանքի վայրեր հաճախելու արգելքների միջոցով և այլն), առաջնային կարգով կիրառվեն այդ սահմանափակումները՝ խուսափելով բռնության ենթարկված անձին իր մշտական բնակության վայրից հեռացնելուց:

««Ոստիկանության մասին» օրենքում լրացում կատարելու մասին» օրենքի նախագծով առաջարկվում է սահմանել, որ ընտանեկան և կենցաղային բռնության դեպքի վերաբերյալ ահազանգի հիման վրա լիազորություններն իրականացնելիս ոստիկանության ծառայողները պարտավոր են օգտագործել շարժական տեսաձայնագրող կամ լուսանկարահանող տեխնիկական միջոցներ: Սա կերաշխավորի ոստիկանության ծառայողի բոլոր գործողությունների տեսանկարահանումն ու ձայնագրումը, ինչը կնպաստի անհետաձգելի միջամտության որոշման հիմքում ընկած ապացույցների առավել արդյունավետ արձանագրմանը և օբյեկտիվ ապացույցների առկայությանը:

Վերոգրյալ երկու նախագծերով առաջարկվող փոփոխությունները նպատակ ունեն ապահովելու ընտանեկան և կենցաղային բռնության ահազանգին առավել արդյունավետ արձագանքը հետևյալ հաջորդականությամբ. ահազանգի հիման վրա ոստիկանության ծառայողը հնարավոր սեղմ ժամկետում, բայց ոչ ուշ, քան վեց ժամի ընթացքում, պետք է ներկայանա դեպքի վայր, կատարի դեպքի և անմիջականորեն սպառնացող վտանգի գնահատման համար անհրաժեշտ հանգամանքները պարզելուն ուղղված գործողություններ (բռնության ենթարկված և բռնություն գործադրած անձանց, ներկա այլ անձանց վկայությունների լսում, դեպքի վայրի և բռնության ենթարկված անձի գննություն, հնարավոր վնասվածքների արձանագրում) և ընդունի անհետաձգելի միջամտության որոշում: Նշված գործընթացն ամբողջությամբ պետք է տեսաձայնագրվի ոստիկանության ծառայողի համագգեստին կցված տեխնիկական միջոցով: Ընդ որում, այս ընթացքում ոստիկանության ծառայողը պետք է գնահատի բռնություն գործադրած անձի նկատմամբ սահմանափակումների կիրառման դեպքում ընտանեկան և կենցաղային բռնության ենթարկված անձի անվտանգությունն ապահովելու հնարավորությունը, և միայն այն դեպքում, երբ դա հնարավոր չէ, ընդունի բռնության ենթարկված անձին ապաստարանում տեղավորելու վերաբերյալ որոշում: Եթե դեպքի հանգամանքները պարզելուն ուղղված գործողություններ կատարելիս ոստիկանության ծառայողը բացահայտում է, որ ընտանեկան և կենցաղային բռնության դեպքը պարունակում է առերևույթ հանցագործության հատկանիշներ, ապա նա պետք է դեպքի մասին

տեղեկանալուց հետո՝ առավելագույնը 8 ժամի ընթացքում ներկայացնի հանցագործության մասին հաղորդում: Սա կերաշխավորի դեպքի արձանագրումից հետո սեղմ ժամկետներում քրեական վարույթի նախաձեռնումը: Միաժամանակ, եթե քրեական վարույթի նախաձեռնումից հետո քրեական հետապնդման հարուցումը կամ հատուկ պաշտպանության միջոցների կիրառումն օբյեկտիվ պատճառներով ձգձգվի, ապա անհետաձգելի միջամտության որոշումը կշարունակի գործել՝ մինչև քրեական վարույթի շրջանակներում նշված գործողությունների կատարումը՝ երաշխավորելով բռնության ենթարկված անձի պաշտպանության անընդհատականությունը:

«Հայաստանի Հանրապետության քրեական օրենսգրքում լրացումներ և փոփոխություններ կատարելու մասին» օրենքի նախագծով առաջարկվում է՝

1) ընտանիքում և կենցաղային հարաբերություններում կատարվող՝ մարդու դեմ ուղղված հանցագործությունները նախատեսել առանձին գլուխներով՝ դրանց համար սահմանելով ավելի ծանր պատիժ, քան ներկայում է,

2) ընդլայնել ընտանիքի անդամի կողմից ֆիզիկական ներգործության հանցակազմը՝ ներառելով որոշակի ժամանակահատվածում պարբերաբար բռնության կիրառումը,

3) ընդլայնել ընտանիքի անդամի կողմից հոգեկան ներգործության հանցակազմը՝ ներառելով ցանկացած բռնության և գույքը ոչնչացնելու ու վնասելու սպառնալիքները, ինչպես նաև օրենսգրքով հստակ սահմանել սոցիալական մեկուսացման և վերահսկման հասկացությունը՝ գործնականում այդ արարքի պատշաճ որակումը երաշխավորելու նպատակով,

4) օրենսգրքով հստակ սահմանել ընտանեկան և կենցաղային բռնության հասկացությունը,

5) նախատեսել, որ ընտանեկան և կենցաղային բռնության համար դատապարտված անձանց նկատմամբ պատժի հետ զուգակցված կամ առանց դրա պարտադիր կիրառվում է անվտանգության միջոց՝ ռեաբիլիտացիոն ծրագիր անցնելու պարտականությունը: Սա կերաշխավորի բռնություն գործադրած անձանց սոցիալական վերականգնման ավելի բարձր արդյունավետությունը և կնվազեցնի նրանց կողմից կրկին ընտանեկան և կենցաղային բռնություն գործադրելու հավանականությունը:

«Հայաստանի Հանրապետության քրեական դատավարության օրենսգրքում փոփոխություններ և լրացումներ կատարելու մասին» օրենքի նախագծով առաջարկվում է՝

1) նախատեսել, որ ընտանեկան և կենցաղային բռնության հատկանիշներով հանցանքներով քրեական հետապնդումն իրականացվում է հանրային կարգով՝ անկախ քրեական հայց ներկայացնելուց կամ քրեական հայցից հրաժարվելուց և անկախ դատախազի նախաձեռնությունից,

2) սահմանել, որ որպես հատուկ պաշտպանության միջոց՝ պաշտպանվող անձին մոտենալու կամ նրա հետ շփվելու սահմանափակման նկատմամբ հսկողությունը կարող է ապահովվել էլեկտրոնային հսկողության միջոցների օգտագործմամբ, որի կարգը սահմանում է Կառավարությունը: Բացի այդ, առաջարկվում է նաև նախատեսել, որ նշված պաշտպանության միջոցը կիրառելիս պետք է սահմանվի այն հեռավորությունը, որից մոտ պաշտպանվող անձին արգելվում է մոտենալ, ինչը կապահովի նշված միջոցի կիրառումից բխող պարտականությունների որոշակիությունը: Ընդ որում, սահմանվում է նաև, որ եթե պաշտպանվող անձը և ֆիզիկական անձը, որի վերաբերյալ առկա են ենթադրյալ հանցանք կատարելու մասին վկայող փաստեր, համատեղ են բնակվում, ապա վարույթն իրականացնող մարմինը նախազգուշացնում է վերջինիս համատեղ բնակության վայրից անհապաղ հեռանալու անհրաժեշտության և մինչև քրեական հետապնդում հարուցելու կամ քրեական հետապնդում չհարուցելու մասին որոշման ընդունումը՝ այդտեղ վերադառնալու արգելքի մասին,

3) նախատեսել, որ ընտանեկան և կենցաղային բռնության հատկանիշներով հանցանքի վերաբերյալ վարույթով մեղադրյալի նկատմամբ տնային կալանք չի կարող կիրառվել, եթե մեղադրյալը և տուժողը համատեղ են բնակվում և հնարավոր չէ վարույթի իրականացման ընթացքում ապահովել մեղադրյալի կամ տուժողի մշտական բնակությունն այլ վայրում,

4) սահմանել, որ ընտանեկան և կենցաղային բռնության հատկանիշներով հանցանքի վերաբերյալ վարույթով տուժողը, որպես կանոն, հարցաքննվում է մեկ անգամ, և տուժողը կարող է հրաժարվել լրացուցիչ հարցաքննությունից, բացառությամբ եթե այն անհրաժեշտ է առաջին հարցաքննությունից հետո վարույթն իրականացնող մարմնին հայտնի դարձած հանգամանքների պարզաբանման համար:

«Վարչական իրավախախտումների վերաբերյալ Հայաստանի Հարապետության օրենսգրքում փոփոխություններ» կատարելու մասին» և ««Ընտանեկան և կենցաղային բռնության կանխարգելման ու ընտանեկան և կենցաղային բռնության ենթարկված անձանց պաշտպանության» մասին օրենքում լրացումներ և փոփոխություններ կատարելու մասին» օրենքում փոփոխություններ և լրացում կատարելու մասին» օրենքների նախագծերով

առաջարկվող փոփոխություններն առավելապես տեխնիկական բնույթի են և ուղղված են նշված օրենքների գործող կարգավորումները նախագծերի փաթեթի այլ նախագծերով առաջարկվող փոփոխություններին համապատասխանեցնելուն:

3. Ակնկալվող արդյունքը

Նախագծերի ընդունման արդյունքում կապահովվի ընտանեկան և կենցաղային բռնության դեպքերի առավել արդյունավետ և զոհակենտրոն քննությունը, ընտանեկան և կենցաղային բռնության ենթարկված անձի պաշտպանության նպատակով կիրառվող միջոցների անընդհատականությունը, ինչպես նաև կբացառվի ընտանեկան բռնության ավելի մեղմ (առողջությանը վնասի պատճառմանը չհանգեցնող) դեպքերում քրեական հետապնդման չիրականացումը: